

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ PROGRAMI

**BİREYLERİN YETİŞKİNLİĞE GEÇİŞ KRİTERLERİNE İLİŞKİN
DEĞERLENDİRMELERİ İLE ÖZNEL YETİŞKİNLİK ALGISININ
ÜRETKENLİK VE İYİ OLUŞ DÜZEYLERİ İLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ULVIYE MUTLUSOY ÇELİK

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. EDA KARACAN

ANKARA
2019

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ PROGRAMI

**BİREYLERİN YETİŞKİNLİĞE GEÇİŞ KRİTERLERİNE İLİŞKİN
DEĞERLENDİRMELERİ İLE ÖZNEL YETİŞKİNLİK ALGISININ
ÜRETKENLİK VE İYİ OLUŞ DÜZEYLERİ İLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ULVİYE MUTLUSOY ÇELİK

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. EDA KARACAN

ANKARA

2019

KABUL VE ONAY

Ulviye Mutlusoy Çelik tarafından hazırlanan "Bireylerin Yetişkinliğe Geçiş Kriterlerine İlişkin Değerlendirmeleri ile Öznel Yetişkinlik Algısının Üretkenlik ve İyi Oluş Düzeyleri ile İlişkisinin İncelenmesi" başlıklı bu çalışma, 12.06.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Başak OK-Başkan

Doç. Dr. Eda KARACAN- Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Funda KUTLU - Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mehmet TOMANBAY
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Ufuk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum.

Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Ulviye Mutlusoy Çelik

Minik ve Güzel Aileme...

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu çalıőmanın ortaya çıkmasında büyük emeği olan, uzakları yakınlaőtıran, ne kadar teőekkür etsem de yeterli olmayacağını dűőündűđüm, tez danıőmanım sevgili hocam Doç. Dr. Eda Karacan'a çok teőekkür ederim.

Araştırmanın uygulanması ve verilerin toplanması sırasında bana destek olan arkadaşlarıma, formları vakit ayırıp yanıtlayan tüm katılımcılara, bu süreçte bana destek olan kardeőlerim Ülkü, Hilal ve Mert'e, bugünlere gelmemi sağlayan anne ve babama teşekkür ederim.

Son olarak bu çalışma sırasında her zaman yanımda olan, benim çalıőmamı benim kadar umursayan, ne zaman takılsam elimi tutan sevgili eőim Koray elik'e ve beni gerçek bir yetişkin yapan oğlum Uzay elik'e teşekkür ederim.

Sonsuza....

ÖZET

MUTLUSOY ÇELİK, Ulviye.

Bireylerin Yetişkinliğe Geçiş Kriterlerine İlişkin Değerlendirmeleri ile Öznel Yetişkinlik Algısının Üretkenlik ve İyi Oluş Düzeyleri ile İlişkisinin İncelenmesi

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019.

Yetişkinliğe geçiş süreci genel olarak geç-son ergenlikten yirmili yaşların ortalarına kadar olan dönem olarak değerlendirilse de literatürde bu sürecin ayrı bir dönem olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine, hangi yaş aralıklarını kapsadığına dair çeşitli görüşler vardır. Psikolojide yetişkinlik tanımı; ergenlik ve çocukluk kavramlarına ilişkin tanımlamalar kadar net değildir. Uzun yıllar boyunca yetişkinliğe geçiş kriterleri, alanda çalışan araştırmacılar tarafından rol geçişlerine ilişkin; okulu bitirmek, bir iş bulmak, anne baba evinden ayrılmak, evlenmek ve çocuk sahibi olmak gibi demografik değişkenleri çerçevesinde tanımlanmıştır. Ancak günümüzde bu kriterlerin bireylerin yetişkin olarak kabul edilmesinde yüksek düzeyde öneme sahip olmadığını gösteren çalışmalar da vardır. Bu çalışmanın amacı, yükseköğrenime devam eden 18-30 yaş arası bireylerin; yetişkinliğe geçiş sürecine ilişkin kavramsallaştırmalarını öğrenmek, bireylerin kendilerini yetişkin olarak hissedip hissetmemesi ile üretkenlik ve iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla Ankara`da çeşitli üniversitelerde yükseköğrenimine devam eden 391 öğrenciye (274 kadın ve 117 erkek); demografik bilgi formunun yansıra yetişkinlik kriterleri ölçeği, pozitif negatif duygulanım ölçeği yaşam doyumu ölçeği, loyola üretkenlik ve sosyal üretkenlik ölçekleri uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda; yetişkinlik kriterlerine ilişkin değerlendirmelerde davranışlarının sonuçları için sorumluluk alabilmek, finansal açıdan ebeveynlerinden bağımsız olmak, ebeveynleri ile eşit birer

yetişkin olarak ilişki kurmak ve kişisel inanç ve değerlerine ebeveynlerinden ve diğer etkilerden bağımsız olarak karar vermek kriterleri en önemli; cinsel ilişkiye girmiş olmak, evli olmak ve çocuk sahibi olmak kriterleri ise en önemsiz kriterler olarak bulunmuştur. Yaşça büyük olanlar (23-30 yaş) kendilerini yetişkin olarak değerlendirmekle birlikte yaşça daha küçük katılımcılar (18-22 yaş) rol geçişleri, aile kapasitesi, normlara uyma ve biyolojik geçişlere ilişkin yetişkinlik kriterlerini 23-30 yaş grubundaki bireylere kıyasla daha önemli olarak değerlendirmiştir. Kadın katılımcılar rol geçişleri, aile kapasitesi ve normlara uyma kriterlerini erkek katılımcılara kıyasla daha önemli olarak değerlendirmiştir. Üretkenlik ilgisi hem öznel yetişkinlik algısında anlamlı bir farklılık oluşturmuş hem de öznel iyi oluş düzeyini hem kadın hem de erkek örnekleme yordayan en önemli değişken olarak bulgulanmıştır. Bu anlamda, yetişkinliğe ulaştığını düşünen bireylerin üretkenlik düzeyleri yetişkinliğe ulaşmadığını düşünen bireylerin üretkenlik düzeylerinden daha yüksektir ve yaşam doyumu ve üretkenlik ilgisi arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Tüm bu sonuçlar ilgili literatür çerçevesinde ele alınarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yetişkinliğe geçiş, yetişkinlik kriterleri, öznel yetişkinlik algısı, algılanan yetişkinlik durumu, üretkenlik, iyi oluş.

ABSTRACT

Investigation of the Relationship Between Individuals' Perception of Adulthood
Criteria and Subjective Perception of Adulthood with Generativity and Well-Being
Levels

MUTLUSOY ÇELİK, Ulviye.

Master Thesis, Ankara, 2019

The aim of this study was to learn the conceptualizations of individuals aged between 18 and 30 years with respect to the transition to adulthood and to examine the relationship between considering themselves as adults and their levels of productivity and well-being. For this purpose, 391 students (274 women and 117 men) continuing higher education in various universities in Ankara were asked to fill out the demographic information form, the adulthood criteria scale, the positive-negative affection scale, life satisfaction scale, loyola generativity scale and social generativity scale. As a result of the analysis; to take responsibility for the consequences of their behaviour, to be financially independent from their parents, to establish an equal relationship with their parents, and to decide on their personal beliefs and values independently from their parents and other influences were found to be most important were found to be the most important criteria with respect to assessments of adulthood criteria. Whereas the criteria of having had sex, being married and having children were found to be least important. Even though those who were older (23-30 years old), were more likely to evaluate themselves as adults, those in the 18-22 age group have considered the adulthood criteria related to role transitions, family capacity, adherence to norms, and biological transitions as more important than those aged 23-30 years.

With this respect, generativity levels of individuals who thought that they had reached adulthood were higher than the generativity levels of individuals who thought that they did not reach adulthood and there is a positive correlation between life satisfaction and interest in generativity. All these results are discussed within scope of the related literature.

Keywords: Transition to adulthood, markers of adulthood, subjective adult status, self-perceived adult status, generativity, well-being.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
EKLER DİZİNİ	ix

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
1.1 Yetişkinliğe Geçiş.....	6
1.1.1 Yetişkinliğe Geçişte Kültürel, Bölgesel ve Tarihsel Farklılıklar	8
1.1.2 Yetişkinliğe Geçişte Kuramsal Yaklaşımlar.....	14
1.1.3 Öznel Yetişkinlik Algısı.....	26
1.2 Üretkenlik.....	27
1.2.1 Erken Dönemlerde Üretkenlik	29
1.3 İyi Oluş.....	34
1.3.1 Psikolojik İyi Oluş.....	35
1.3.2 Öznel İyi Oluş.....	36
1.3.3 Yetişkinliğe Geçiş ve İyi Oluş	37
1.3.4 Üretkenlik ve İyi Oluş	39
1.4. Araştırma Soruları ve Hipotezler.....	41

BÖLÜM II

YÖNTEM	43
2.1 Katılımcılar	43
2.2. Veri Toplama Araçları.....	45
2.2.1. Demografik Bilgi Formu	45
2.2.2. Yetişkinlik Kriterlerine İlişkin Anket.....	45
2.2.3. Pozitif ve Negatif Duygulanım Ölçeği	46
2.2.4. Yaşam Doyumu Ölçeği	47
2.2.5. Loyola Üretkenlik Ölçeği	48
2.2.6. Sosyal Üretkenlik Ölçeği	49

2.3. İşlem.....	50
-----------------	----

BÖLÜM III

BULGULAR.....	51
3.1 Ön Analizler	52
3.1.1. Yetişkinlik Kriterlerine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	52
3.1.2 Öznel Yetişkinlik Algısına İlişkin Betimsel İstatistikler.....	57
3.1.3. Yetişkinlik Kriterleri Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları	59
3.1.4. Sosyal Üretkenlik Ölçeğinin Faktör Yapısı	62
3.2. Temel Analizler	63
3.2.1. Yetişkinlik Kriterlerinin, Yaşam Doyumunun, Pozitif ve Negatif Duygulanım Düzeyinin, Loyola Üretkenlik Düzeyi ve Sosyal Üretkenlik Düzeylerinin Yaşa, Doğum Sırasına ve Cinsiyete Bağlı Farklılıklar Açısından İncelenmesi.....	64
3.2.1.1. Yaşa Bağlı Farklılıklar	64
3.2.1.2. Doğum Sırasında Büyük ya da Küçük Çocuk Olmaya Bağlı Farklılıklar	65
3.2.1.3. Cinsiyete Bağlı Farklılıklar.....	67
3.2.2 Yetişkinliğe Erişildiğine İlişkin Algıya Bağlı Olarak Yetişkinlik Kriterleri, Sosyal Üretkenlik ve Psikolojik İyi Oluş Düzeyindeki Farklılıklara İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz (MANOVA) Sonuçları	69
3.2.3 Değişkenler Arası İlişkiler	70
3.2.4 Yaş, Yetişkinlik Kriterleri, Sosyal Üretkenlik Düzeylerinin Öznel İyi Oluşu Yordamasına İlişkin Bulgular	74

BÖLÜM IV

TARTIŞMA.....	79
4.1 Yetişkinliğe Geçiş Kriterlerine İlişkin Bulguların Tartışılması	79
4.1.1 Yetişkinliğe Geçiş Kriterleri Alt Ölçeklerine İlişkin Betimsel İstatistik Bulgularının Tartışılması.....	81
4.1.2 Öznel Yetişkinlik Algısına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	84
4.1.3. Yetişkinlik Kriterleri Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçlarının Tartışılması	86
4.1.4. Sosyal Üretkenlik Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçlarının Tartışılması	88
4.2 Temel Analizlerin Bulgularına İlişkin Tartışma.....	88
4.2.1 Yaşa, Doğum Sırasına, Cinsiyete ve Öznel Yetişkinlik Algısına Bağlı Olarak; Yetişkinlik Kriterleri, Yaşam Doyumu, Pozitif ve Negatif Duygulanım Düzeyi, Loyola Üretkenlik Düzeyi ve Sosyal Üretkenlik Düzeyindeki Farklılıklara İlişkin Bulguların Tartışılması.....	89
4.3 Değişkenler Arası Korelasyon Analizi Bulgularının Tartışılması.....	98
4.4 Yaş, Yetişkinlik Kriterleri, Sosyal Üretkenlik Düzeylerinin Öznel İyi Oluşu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Bulgularının Tartışılması.....	100

SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER	105
KAYNAKÇA.....	106
EKLER	116
ÖZGEÇMİŞ	124

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1 - Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	44
Tablo 2 - Yetişkinlik Kriterlerine İlişkin Betimsel İstatistikler	52
Tablo 3 - Yetişkinlik Kriterleri Ölçeğinin Faktör Yapısı	60
Tablo 4 - Sosyal Üretkenlik Ölçeğinin Faktör Yapısı	63
Tablo 5 - Değişkenlerin Yaşa Bağlı Olarak Ortalama, Standart Sapma ve Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları	65
Tablo 6 - Değişkenlerin Büyük ya da Küçük Çocuk Olmaya Bağlı Olarak Ortalama, Standart Sapma ve Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları	66
Tablo 7 - Değişkenlerin Cinsiyete Bağlı Olarak Ortalama, Standart Sapma ve Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları	68
Tablo 8 - Yetişkinliğe Erişildiğine İlişkin Algıya Bağlı Olarak Yetişkinlik Kriterleri, Sosyal Üretkenlik ve Psikolojik İyi Oluş Puanlarına Uygulanan tek yönlü Varyans (MANOVA) Analizi Sonuçları	69
Tablo 9 - Yetişkinlik kriterleri (rol geçişleri, biyolojik geçişler, aile kapasitesi ve normlara uyma), Üretkenlik ilgisi, Sosyal Üretkenlik Düzeyi, Yaşam Doyumu ve Pozitif-Negatif Duygulanım Düzeyleri Arasındaki Korelasyonlar	73
Tablo 10 - Yaş, Yetişkinlik Kriterleri, Sosyal Üretkenlik Düzeyleri ve Yaşam Doyumu Değişkenlerine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	74
Tablo 11 - Yaş, Yetişkinlik Kriterleri, Sosyal Üretkenlik Düzeyleri ve Pozitif Duygulanım Değişkenlerine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	76
Tablo 12 - Yaş, Yetişkinlik Kriterleri, Sosyal Üretkenlik Düzeyleri ve Negatif Duygulanım Değişkenlerine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	77

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1 - Öznel Yetişkinlik Algısının Yaşa Göre Dağılımı	58
Şekil 2- Öznel Yetişkinlik Algısının Cinsiyete Göre Dağılımı	59

EKLER DİZİNİ

EK 1: Gönüllü Katılım – Bilgilendirilmiş Onay Formu	116
EK 2: Demografik Bilgi Formu	117
EK 3: Yetişkinlik Kriterleri Ölçeği	118
EK 4: Pozitif Negatif Duygulanım Ölçeği	120
EK 5: Yaşam Doyumu Ölçeği	121
EK 6: Loyola Üretkenlik Ölçeği	122
EK 7: Sosyal Üretkenlik Ölçeği	123

BÖLÜM I

GİRİŞ

Geç-son ergenlikten 20’li yaşların ortalarına kadar olan dönem “yetişkinliğe geçiş dönemi” olarak adlandırılrsa da bu dönemin başlangıç ve bitiş yaşları ile ilgili bilgiler çeşitlidir. Bununla birlikte her ne kadar yetişkinliğe geçiş; çeşitli disiplinlerce, kültürden kültüre, zamana ve kişiden kişiye farklı bir şekilde tanımlansa da literatür incelendiğinde bu döneme denk gelen yaşı genel olarak 18-25 yaş aralığı olarak değerlendirildiği görülmektedir (Arnett, 1993). Bu nedenle bu araştırma kapsamında yetişkinliğe geçiş süreci ile 18-25 yaş aralığı kastedilmektedir.

Son yirmi yılda yetişkinliğe geçiş dönemi ile ilgili çok sayıda araştırma yapılmıştır. Bu çalışmalar; sosyolojik, antropolojik ve psikolojik alanlarda yapılan çalışmalar olmak üzere gruplandırılabilir. Sosyolojik araştırmalar genel olarak; eğitimini tamamlama, çalışma hayatına atılma, kendine ait bir evi olma, evlenme, ebeveyn olma gibi rol değişimleri ve bu değişimlerin gerçekleşme yaşı üzerinde durmaktadır. (Hogan ve Astone 1986; Marini, 1984; Modell, 1989). Antropolojik araştırmalar ise özellikle batılı olmayan kültürlerde evliliğin ve ebeveyn olmanın önemi üzerinde durmakta (Schlegel ve Barry,1991) ve ayrıca erkek çocukların erkeklığe ve yetişkinlik statüsüne ulaşmak için yerine getirmesi gereken görevler ve karşılaşması gereken kriterler üzerinde de çalışmaktadır (Gilmore, 1990). Bu alandaki araştırmaların çoğu batılı olmayan kültürde evliliğin en önemli yetişkinlik göstergesi olarak değerlendirildiği belirtilmektedir (Schlegel ve Barry, 1991).

Psikoloji alandaki araştırmalar ise ağırlıklı olarak yetişkinliğe geçişin; bilişsel (Perry, 1970; Schaie, 1982), duygusal (Frank, Avery ve Laman, 1988; Grotevant ve

Cooper, 1986), ve davranışsal (Jessor, Donovan, ve Costa, 1991) boyutları üzerinde durmaktadır. Bilişsel alandaki araştırmalara göre; ergenlik ve genç yetişkinlik birbirinden çok çeşitli şekillerde ayrılmaktadır. Schaie (1982)'ye göre ergenlik bilişsel bilgi ve becerilerin kazanıldığı bir dönemken, genç yetişkinlik bu bilgi ve becerilerin uygulamaya konulduğu bir dönemdir. Perry (1970) dört yıl süresince niversite öğrencilerini takip etmiş ve bilişsel işlevlere ilişkin bazı bulgulara ulaşmıştır. Buna göre ergenlikten genç yetişkinliğe geçişte bireylerin bilişsel gelişimleri; katı gerçekliğe duyulan inançtan hiçbir şeye kesin olarak gvenilemeyeceğine dair bir greceliliğe ve ayrıca kişisel değer ve yargılara verilen önemdeki artışa dair değişimler içermektedir. Yetişkinliğe geçiş dönemindeki duygusal gelişime ilişkin araştırmalar genellikle bağımsızlık (otonomi) ve yakınlık üzerinde durmakta ve bir partnerle duygusal ve fiziksel yakınlık kurmak yetişkin olmanın gerekliliği olarak değerlendirilmektedir (Erikson, 1963; Frank ve ark., 1988; Levinson, 1978). Bu anlamda kişinin bağımsızlık (otonomi) kazanması; anne babasından tamamen ayrılmayı değil onlarla eşit birer yetişkin olarak ilişki kurabilmeyi içerir (Grotevant ve Cooper,1986). Yetişkinliğe geçisin davranışsal boyutunu ise; hız limitlerine uymadan araç kullanma, korunmasız cinsel ilişki kurma, sarhoş olma, yasadışı uyuyşturucu madde kullanma, hırsızlık ya da vandallık içeren suçlar işlemek gibi riskli davranışlardan uzak durma oluşturmaktadır (Arnett ve Taber, 1994). Buna benzer olarak Hart (1992) yetişkin olmanın benlik kontrolü ve sosyal normlara uyma ile gerçekleştiğini belirtir.

Yetişkinliğe geçiş sürecine ilişkin geleneksel çalışmalar genellikle bireyi araştırmanın nesnesi gibi ele alır (Shanahan, 2000). Geçiş sürecine ilişkin görevlerin ne zaman tamamlandığı, yetişkinliğe geçişe ilişkin kültürel, grupsal ve zamansal

değişimler, azınlık gruplarda yetişkinliğe geçiş sürecinin nasıl gerçekleştiği, toplumsal politikaların geçiş sürecinin zamanlaması ve kriterleri üzerindeki etkisi bu araştırmaların inceleme konusudur. Alandaki geleneksel gelişim kuramları yetişkinliğe geçişi ayrı bir dönem olarak ele almazken, yetişkin olmayı genel olarak yaş ve normlara göre ele alır. Bununla birlikte günümüzde yetişkinliğe geçiş sürecinin bundan elli yıl öncesine göre oldukça farklı bir yol izlediğine dair araştırmaların sayısı giderek artmaktadır (Arnett, 1998, 1993, 2000, 2004; Nelson ve ark., 2008; Macek, 2007; Facio ve Micocci, 2003, Sirsch ve ark, 2009; Horowitz ve Bromnick, 2007; Mayseless ve Scharf, 2003; Nelson ve ark., 2004). Yapılan çok sayıda araştırmada yetişkinliğe geçiş sürecini belirleyen öğelerin neler olduğu üzerinde çeşitli şekillerde durulmuştur. Ancak yetişkinliğe geçiş sürecinde olan bireylerin bu sürece ilişkin kavramsallaştırmalarını, ne gibi rol geçişlerinin ya da faktörlerin bu süreçte önemli olduğunu ya da olmadığını düşünüyor olduğunu bulmaya çalışan çalışmaların sayısı çok fazla değildir. Bununla birlikte son yıllarda Arnett'in (1993,2001,2003) yetişkinliğe geçiş süreci ile ilgili oluşturduğu beliren yetişkinlik kavramı ve bireylerin yetişkin olmaya ilişkin değerlendirmelerini içeren çalışmaları alanda yeni bir çalışma dalı oluşturmuştur. Bireyi araştırmanın nesnesi olmaktan çıkarıp değerlendirmelerinin ne olduğunu anlamaya çalışan birçok sayıda araştırmacı, bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecine ilişkin değerlendirmelerinin ne olduğunu kendi ülke örneklemleri ile ele almıştır (Settersten ve Ray, 2010; Mayseless ve Scharf, 2003; Sharon, 2016; Zacares ve ark, 2015, Shanahan ve ark, 2005). Bu çalışmanın amaçlarından biri de bu konunun Türkiye örneklemleri ile değerlendirilmesidir. Türkiye nüfus ve sağlık araştırması ve 2011 yılı nüfus sayımı gibi çalışmalardan elde edilen demografik veriler, Türkiye`de hem kentsel hem de kırsal ortamlarda eğitimini tamamlama, evlenme, kalıcı bir iste çalışma, ana

baba olma ve bunlarla bağlantılı olan diğer demografik özellikler ve geçişlerin 20 yıl öncesi ile karşılaştırıldığında ortalama 3-4 yıl ileriye doğru kaydığını göstermektedir (TÜİK 2015a). Türkiye’de 30 yaş sonrası ana babalığın artması önemli bir demografik değişime işaret etmektedir. Demografik özelliklerin değişimi ile bağlantılı olarak Türkiye’de en azından belirli bir kesimde beliren yetişkinliğin var olduğunu düşündürmektedir (Atak, 2016). Bununla birlikte Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerdeki kırsal ve kentsel olası farklılıkların göz önünde bulundurulması önemlidir.

Geleneksel gelişim kuramları yetişkinliğe geçişi ayrı bir dönem olarak ele almaz. Bununla birlikte yetişkinliğin bir gelişim dönemi olarak ele alınmasını sağlayan ve yaşam boyu gelişim fikrini ilk ortaya atan kuramcılardan biri Erikson (1968) dir. Erikson’un yaşam boyu gelişim kuramı her döneme özgün çözümlenmesi gereken bir kriz içeren toplam sekiz evreden oluşur. Erikson kimlik kazanımına karşı kimlik karmaşasını ergenliğin, yakınlığa karşı yalıtılmışlığı genç yetişkinlik döneminin, üretkenliğe karşı durağanlığı ise orta yetişkinliğin odak noktası olarak ele alır. Ergenler kendi bireysel ihtiyaç ve arzuları ile kültürel ve sosyal kurallar arasında bir denge kurmak için çabalarlar. Bu dönemde kendilerini ebeveynlerinden ayırt etmeli ve özerk hale gelmelidirler. Erikson’un kuramında ergenliğin odak noktası olarak ele alınan kimlik kazanımı, Arnett’in kuramında beliren yetişkinliğin temel görevidir (Arnett, 1996). Erikson’un dönemsel gelişim kuramında en uzun süren evre yetişkinlik evresidir ve genç, orta ve geç yetişkinlik olmak üzere üç kısımdan oluşur. Ergenlik, ortalama 10-18 yaşlar arasında tanımlanmakta ve erken, orta ve ileri olmak üzere üç alt evreden oluştuğu belirtilirken (Steinberg,2002), Erikson yetişkinliğe geçişi ayrı bir dönem olarak ele almamış ancak uzatılmış ergenlikten bahsetmiştir. Erikson’a göre özellikle

endüstrileşmiş toplumlarda bireylerin ergenlik dönemi uzamaktadır. Erikson'un kuramında gelecek nesilleri yetiştirme ve onlara rehberlik etme, topluma katkıda bulunma, yeni ürünler ve fikirler üretmeyi içeren psikolojik bir süreç olarak tanımlanan üretkenlik kavramı her ne kadar orta yetişkinliğe atfedilse ve bu birçok araştırma tarafından desteklense de (Erikson, 1963; Kotre, 1984; McAdams, 2001; McAdams ve Logan, 2004), üretkenliğin sadece orta yetişkinlik dönemine özgü olmadığını, daha erken gelişim dönemlerinde de var olduğunu gösteren araştırmalar vardır. (Bosch ve Hafer 2011, Lawford ve ark 2005, McAdams ve ark 1993, McAdams 2001, Pratt ve Lawford 2014). Ayrıca, kişilerin üretkenlik ve öznel iyi oluş düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğu, dolayısıyla bireylerin üretkenlik düzeyi arttıkça yaşam doyumu ve öznel iyi oluşlarının da arttığı birçok çalışma tarafından desteklenmektedir. (Erikson, 1963; Kotre, 1984; McAdams, 2001; McAdams ve Logan, 2004).

Özetle, yetişkinliğe geçiş, içerdiği sosyal rol değişimleri ve çoklu sayıdaki gelişimsel görevler ile yaşam dönemleri içerisinde oldukça kritik öneme sahiptir. Ergenlikten genç yetişkinliğe geçiş kişinin yetişkinlik hayatını biçimlendirecek kritik bir öneme sahiptir ve ergenlik döneminde duygusal problemleri olan bireyler yetişkinliğe geçiş sürecini sorunu olmayan akranlarına göre daha fazla zorlukla karşılaşarak geçirmektedir. Batılı kültürlerde başarılı yetişkinliğe geçiş süreci eğitimini tamamlama, iyi bir iş bulma, yetişkin arkadaşlar edinme, romantik partneri olma, oy verme, vatandaşlık görevlerini yerine getirme, bir evi geçindirebilme gibi davranışları içerdiği görülmekte ve tüm bu öğelerin de bireyin bu döneme ilişkin görevlerdeki başarısı veya zorlanmaları ve bunlara ilişkin değerlendirmeleri kişinin iyi oluş hali ile de ilişkili olduğu belirtilmektedir (Davis ve Stoep,1997; Schulenberg ve ark., 2003).

Dolayısıyla, bu araştırmanın bir diğer amacı ise yetişkinliğe geçiş sürecindeki bireylerin üretkenlik ve iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.1 Yetişkinliğe Geçiş

Bir kişiyi yetişkin yapan nedir? Yetişkinliğe geçişte bazı kriterler daha mı önemlidir? Kişi yetişkinlik unvanına ne zaman ulaşır ya da yetişkinlik unvanını nasıl kazanır? Kişinin kendisini yetişkin olarak adlandırması yaşa bağlı mıdır ya da kişinin kendisini yetişkin olarak hissetmeye başladığı bir an var mıdır? Yetişkinliğe geçişte önemli olan nedir? Yetişkinliğe geçişte toplumsal faktörler mi bireysel faktörler mi daha önemlidir? Ergen ne zaman yetişkin olur? Bu ve benzeri sorular yetişkinliğe geçiş dönemine ilişkin araştırmaların konusunu oluşturur. Literatür incelendiğinde yetişkinliğin ve yetişkinliğe geçişin herkesçe ve her kültürde aynı şekilde anlaşılan bir tanımı yoktur. Yetişkinliğe geçiş; ele alınışı ve değerlendirilişi açısından, çeşitli disiplinlerce, kültürden kültüre, kişiden kişiye farklı bir şekilde tanımlanmaktadır. Bu farklılıklar bize bireyin ne zaman yetişkin olduğuna ilişkin soruyu cevaplamanın oldukça zor olduğunu gösterir.

Yetişkinliğe geçişin değerlendirilmesinde gelişimsel ve kurumsal olmak üzere iki ayrı kategoriden bahsedilebilir (Davis ve Stoep, 1997). Gelişimsel geçiş; artan yeterlik, olgunlaşma ve sosyal değişimlerle ilişkili doğal bir süreçtir. Gelişimsel geçişlere kültürel normlar ve çeşitli ritüeller eşlik eder. Kurumsal gelişim ise; kişinin bir kurumdan diğerine geçişi ile oluşan durum değişimini ifade eder. Kurumsal gelişime bürokratik ve yasal kurallar aracılık eder. Kişilerin yetişkinliğe geçiş sürecine ilişkin başlangıç yaşı farklılık gösterme birlikte; süreç genellikle 16 ve 25 yaşları arasında gerçekleşir ve bu süreç içerisinde yer alan ergenliğe ilişkin görevler; bilişsel,

ahlaki, fiziksel alanlarda ve aile ilişkilerinde gerçekleşir. Bu dönemdeki bilişsel gelişim genel olarak; somut temsillerden soyut temsillere geçiş, basit düşünceden çok boyutlu düşünceye geçiş (meta düşünce), kesinlikten belirsizliğe geçiş ve artan benlik farkındalığı ile karakterizedir. Ayrıca bu dönemde ergenler; plan yapma, hedef oluşturma ve sonuçları tahmin etme becerilerini geliştirmelerini sağlayan bir gelecek zaman algısı geliştirirler. Ahlak gelişimi önceki dönemlere göre daha karmaşık bir hal alır ve bu durum ergenin değişen düşünce yapısının bir sonucudur. Sosyal gelişim alanındaki belirleyici faktör akran ilişkilerine verilen önemdeki belirgin artıştır. Bu dönemde sosyal ağlar genişler, aile ile olan ilişkiler tekrar gözden geçirilir. Cinsellik merkezde yer alır ve bu durum; farklı yakın ilişkiler, akran gruplarında farklı roller ve sağlığa ilişkin göz önünde bulundurulması gereken değişim ya da değişim olasılıklarını beraberinde getirir. Aile ilişkilerindeki karmaşık değişim; hem ergenin aileden bağımsızlaşmaya ilişkin duyduğu yoğun ihtiyacı hem de aileden gelen duygusal destek ve rehberliğe duyduğu ihtiyacı bir arada barındırır. Günümüzde ergenlerin çoğu fiziksel ve cinsel olarak yetişkin olmaya, psikolojik ve sosyal olarak yetişkin olmadan çok daha önce hazır olmaktadır (Davis ve Stoep, 1997).

Yetişkinliğe geçiş dönemi; özellikle endüstrileşmiş toplumlarda çok fazla görevi içerisinde barındıran uzun ve karmaşık bir dönemdir. Yetişkinliğe geçiş döneminde kişilerin fiziksel performansı en üst seviyeye çıkar. Yüksekokula başlama, evlenme, bir iş bulma, evden ayrılma gibi pek çok önemli yaşam olayı genellikle bu dönemde gerçekleşmektedir. Bu dönemde genç birçok gelişimsel görevle baş başadır. Bunlar, benlik kavramını genişletme ve güçlendirme, kalıcı yakın ilişkiler geliştirme, özerklik kazanma, aileden bağımsızlaşma gibi görevlerdir. Bu görevlerin başarılması,

gencin yetişkin rollerini özümsemesinde oldukça önemlidir (Santrock, 2014). Ergenlikten yetişkinliğe geçiş süreci bir kimlik kazanımı ile toplumdaki ve ilişkilerdeki zamansal değişimlere uyum gösterebilmeyi gerektirir. (Schwartz, Cote, Arnett,2005)

1.1.1 Yetişkinliğe Geçişte Kültürel, Bölgesel ve Tarihsel Farklılıklar

Yetişkinliğe geçişe verilen önem, başlangıcına ve gelişimine ilişkin algılarda toplumsal ve kültürel farklılıklarla birlikte yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin değerlendirmeler zamana bağlı olarak da değişmektedir. Yetişkinliğe geçiş aynı toplumun farklı kesimlerinde bile farklılık gösterebilmektedir. Kültür; pek çok farklı disiplin ve felsefi yaklaşım üzerinden sayısız tanım yapılmış, tartışmalı bir kavramdır. Altmış yıldan uzun bir süre önce Kroeber ve Kluckhohn (1952) tarafından 164 farklı tanım sıralanmıştır. Genel olarak kültür, tarihsel bir kökene dayanan değerler, inançlar, uygulamalar, simgeler, anlam sistemleri, diller ve eserlerin bütünüdür. Kültürün kolektif niteliği teknolojik, toplumsal ve coğrafi etmelerden dolayı kendi içinde çeşitlenmesini, çatışmasını ve değişimini sağlar (Drayton, 2014). Bu nedenle kültür ve zaman; yetişkinliğe geçiş sürecinde ülkeler arasında ve ülkelerin kendi içindeki bireylerin sürece ilişkin deneyimlerinde ve zamanlamalarındaki farklılıkların temelinde yer alır. Batı Afrika Kenya`da yaşayan bireyler için yetişkinliğe geçiş uzun yıllara yayılmış, çeşitli görev ve törenleri içeren zorlu bir süreçtir. Bu törenleri ve görevleri başarılı bir şekilde geçiren birey artık bir yetişkin olarak kabul edilir ve bir aile kurabilir (Gilmore 1990). Türkiye`nin kırsal kesiminde yaşayan bir birey onlu yaşlarda evlenip bir çocuk sahibi olduğunda aile büyükleri ile yaşarken yetişkin olarak kabul edilir (Delaney, 2000). Japonya`da yaşayan bir birey uzun yıllar eğitimine devam etmiş, evlenme ve çocuk sahibi olmayı ertelemiş ve 30 yaşında kendisini genç bir

yetişkin olarak algılamaya başlamıştır (Rosenberg, 2007). Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere genç yetişkinliğe ulaşmanın bireysel ve kültürden kültüre farklılık gösteren çok sayıda yolu vardır.

Yetişkinliğe geçiş alanında son yüzyılda yapılan araştırmaların büyük bir kısmı geçmişe kıyasla, özellikle endüstrileşmiş toplumlarda bireyin yetişkinliğe geçiş sürecine ilişkin değerlendirmeleri ve kavramsallaştırmalardaki değişime işaret etmektedir. Geçtiğimiz yüzyılda yetişkinliğe geçişin zamanlaması, yoğunluğu ve karmaşıklığında ciddi değişimler olmuştur. Az gelişmiş ülkelerdeki çalışmalar bu değişime ilişkin bir ya da iki faktör üzerinde durmaktadır. Grant ve Furstenberg (2007) yaptıkları çalışmada Afrika ve Latin Amerika'daki kadınların okula gitme oranındaki artış, evlilik zamanı ile sosyoekonomik değişimlerin yetişkinliğe geçiş biçimi ve zamanlamasını etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Buna göre, eğitim düzeyi arttıkça kişilerin evlenme ve ilk kez çocuk sahibi olma yaşı da artmaktadır (Drayton, 2014). Sanayileşmiş toplumların değişen ekonomik ve sosyal dokusu yetişkinliğe geçişte sosyal ve kurumsal destek sağlama bakımından zayıf kalmaktadır, bu yüzden de kimlik arayışı ve kendini gerçekleştirme hedeflerinin daha uzun sürede gerçekleşmesine yol açmaktadır (Shanahan, 2000). Bu duruma ayrıca gelecekteki fırsatlardan doğru şekilde yararlanabilmek için gereken bilgi, beceri ve uyum yapabilen kimlikleri edinme şeklindeki önemli görev eklenir.

Pek çok çalışma, yaşa odaklı gelişim teorilerinin yetişkinliğe geçişi açıklamada tek başlarına yetersiz kaldıklarını göstermiştir (Bynner, 2005; Thompson, 2011). Yaşam süresi modelleri insan gelişimini şekillendirmede ve belli bir toplulukta zaman içinde ortaya çıkan kültürel farklılıkların ortaya konmasında sosyal durumun

önemli olduğunu anlamaya yardımcı olmaktadır (Thomas, 1999). İnsan gelişimine ilişkin çok sayıda teori; gelişme kavramları, neden ve sonuç etkenleri ve tatmin edici gelişimin parçalarının farklı zamanlarda nasıl etkilendiği konularının etrafında şekillenir (Thomas,1999). Yaşam boyunca gerçekleşen gelişmenin bireylerin buldukları evre ya da yaşa dayalı sorunların üstesinden gelirlerken, toplumdaki yerlerini belirleyen bilişsel, biyolojik ve sosyal boyutları vardır (Newman ve Newman, 2009). Kültürel bağlam da bu boyutları destekleyen bilgi ve değer sistemlerini şekillendirir. Bazı toplumlar bireyci bir dünya görüşünü öne çıkarırken, bazıları toplulukçu bir çerçeveyi destekler. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde ve diğer sanayileşmiş batı ülkelerinde yetişkinliğe geçiş bakımından bağımsızlığa ve bireye öncelik verilirken, toplulukçu odaklı toplumlar gelişme bakımından birbirine bağlılığı ve bireyin toplum içinde gelişimini ön plana koyar (Badger, ve ark., 2006; Thomas 1999). Ancak, toplulukçu odaklı toplumlarda bireyciliğin varlığının ya da bunun tam tersinin yok sayılması anlamına gelmez, ancak hakim kültürel vurguyu göz önüne serer (Drayton, 2014). Her ne kadar yetişkinliğe geçiş bir süreç ya da olay olarak değerlendirilse de sanayileşmiş batı toplumlarında bu geçisin temeli bireyselleşme kültürüne dayanmaktadır. Bu anlamda, Erikson'un (1968) psikososyal gelişim modeline göre gelişim aşamaları arasındaki geçiş kişisel ihtiyaçlarla toplumsal beklentilerin bir araya gelmesinden doğan krizlerin başarıyla çözümlenmesine bağlıdır. Dolayısıyla, ergenlik aşamasından erken yetişkinlik (24-34) aşamasına geçiş, yaşam süresince toplumda ve ilişkilerde meydana gelen değişikliklere etkili şekilde uyum sağlayabilecek bir kimlik oluşturulmasını içerir (Schwartz, Cote ve Arnett, 2005).

Günümüzde özellikle endüstrileşmiş toplumlarda yetişkinliğe geçisin net, kesin ve tek bir tanımı olmadığı gibi, yetişkinliğe geçiş kriterlerinin ve anlamlarının ne olduğuna dair de üzerinde anlaşılmış net bir liste yoktur. Bu kriterler şu an belki de önceden hiç olmadığı kadar bireysellik içermektedir. Günümüzde artık ergen olmayan yine de tam olarak yetişkin de olmayan, kendisini bu şekilde değerlendirmeyen birey sayısı geçmişe oranla çok daha fazladır. Yetişkinliğe geçiş kriterleri biyolojik, sosyolojik, psikolojik ve yasal işaretler olmak üzere dört kategoride incelenebileceği belirtilmektedir (Settersten ve ark., 2015)

Biyolojik işaretler; tarihsel olarak ciddi öneme sahiptir. Erinlik ve üreme kapasitesi çoğu zaman yetişkinliğe geçisin belirleyicisi olarak ele alınmıştır. Erinlik yaşı kızlarda 1700 ve 1800`lü yıllarda 15-16 yaşa denk gelirken su anda 10-12 yasa denk gelmektedir. Araştırmalar erinlik yaşının erkekler için de bu düzeyde olmasa da düştüğünü göstermektedir. Bu değişimin nedeni tam olarak anlaşılamamakla birlikte beslenme ve çevresel faktörlerin önemi üzerinde durulmaktadır. 18. ve 19. Yüzyılda çocuklar önemli bir işgücü kaynağı olarak görülmüştür. 20. Yüzyılla birlikte; çocukların çalışma koşullarına ilişkin düzenlemeler yapılmış, zorunlu eğitim koşulu getirilmiş ve çocuk ölümlerinde ciddi bir düşüş gözlenmiştir. Bu gelişmeler çocukların sadece işgücü olarak değil, psikolojik olarak da değerli olduğu algısını beraberinde getirmiştir. Tüm bu değişimlerle birlikte; cinsellik ve üreme kapasitesinin ayrımı erinliğin, yetişkinliğe geçişte belirleyici önemini azaltmıştır. Buna rağmen günümüzde erinlik kızların ve erkeklerin kendileri hakkındaki düşüncelerini önemli oranda etkilemekte; bazı toplumdaki önemini korumaktadır. Endüstrileşmiş toplumlarda erinlik, kişilerin çocuk sahibi olmadan önce eğitimsel ve mesleki yeterlilik kazanması

gerektiğine yönelik algı nedeniyle yetişkinliğe geçişteki belirleyiciliğine atfedilen önemi kaybetmiştir. Bugün erinlik, çocukluktan yetişkinliğe geçişi tanımlamaktan çok çocukluktan ergenliğe geçişi tanımlar gözükmektedir (Settersten ve ark., 2015).

Sosyal işaretler açısından sosyologlar yaşamın sosyal olarak yapılandırılmış olduğu varsayımından yola çıkarlar ve yaşı da ilginç bir sosyal fenomen olarak ele alırlar. Yetişkinliğe geçiş süreci 20. Yüzyılda; büyük beşli olarak adlandırılan, okulu bitirmek, bir iş bulmak, anne babası ile yaşadığı evden ayrılmak, evlenmek ve çocuk sahibi olmak olan sosyal rol ve sorumluluklar çerçevesinde ele alınmıştır. Bu modelin çıkış noktasında bu geçişlerin bu dönemde görece daha hızlı olması ve genel olarak kadınların eş, anne; erkeklerin ise evin geçiminden sorumlu bireyler olarak algılanmasıdır. Bu dönemlerde yükseköğrenim olmadan iyi gelirle bir iş elde etmek daha kolaydır. Ancak günümüzde cinsiyetlere ilişkin bu farklılıklar daha esnek hale gelmiştir ve bu nedenle yetişkinliğe geçiş belirleyicilerine ilişkin algılarda özellikle batı kültürünün hâkim olduğu yerlerde ciddi değişimler olmuştur. Bu değişimler şu şekilde açıklanabilir: Bugün bireyler, anne baba evinden ayrılma ve bazı durumlarda buraya geri dönmenin yarattığı rahatsızlığa rağmen bireyler evlenmeden ya da bir partnerle aynı evi paylaşmadan önce yalnız yaşamaya önem verdikleri görülmektedir. Genç yetişkinlik yıllarında yükseköğrenime devam etme arzusu yaygındır (Settersten ve ark., 2015).

Kişilerin yetişkin olmasını sağlayan tekil bir deneyim ya da olaydan bahsedebilmek mümkün değildir. Yetişkin olmak birden çok olay, tecrübe ve yaşamsal durumun birikimi ile kişinin kendisini bir yetişkin olarak hissetmesi ve diğerlerinin de onu yetişkin olarak algılaması olarak değerlendirilmektedir (Arnett,2000).

Araştırmalara göre günümüzde özellikle gelişmiş toplumlarda genç insanların çoğu kendilerini yetişkin olarak görmemektedir (Arnett,2000) Yetişkinliğe geçiş sürecindeki çoğu birey bazı durumlarda ve bazı insanlarla birlikteyken yetişkin gibi hissederken bazı durumlarda ve bazı insanlarla birlikteyken yetişkin gibi hissetmemektedir. Genç insanlar işyerlerinde ya da romantik partnerleriyle birlikteyken yetişkin gibi hissedebildiklerini ancak ebeveynleri ile birlikteyken yetişkin gibi hissetmediklerini belirtmektedir (Shanahan ve ark., 2005). Günümüz endüstriyel toplumlarında “bağımsızlık” yetişkinliğin en önemli belirleyicisi olarak öne çıkmaktadır. Genç yetişkinler ya da yetişkinliğe geçiş sürecindeki bireyler; ailelerin kaynakları ve sosyoekonomik düzeyine göre yetişkinliğe geçiş sürecinde farklı yollar izleyebilmektedir. Irk ve ait olunan etnik grubun da belirleyici etkisi vardır (Settersten ve ark., 2015).

Yetişkinliğe geçiş kriterlerinde yasal işaretler, diğer yetişkinlik kriterlerine ilişkin algılardaki bireyselliğe rağmen, kişinin algısından bağımsız olarak içinde yaşadığı ülkenin kanunlarına göre belirli bir kronolojik yaşa ulaşmış herkes için geçerlidir. Minimal farklılıklar dışında hemen hemen tüm gelişmiş toplumlarda belirli bir kronolojik yaş ile (18-21) kişilerin hukuki sorumlulukları yapılandırılmıştır (Settersten ve ark., 2015).

Yetişkinliğe geçisin psikolojik ve sosyo-psikolojik belirleyicileri genellikle öznel ve içsel fenomenler üzerine odaklanmaktadır. Yani bireyin yetişkinlikle ilgili kendisini nasıl hissettiği belirleyicidir. Yetişkin kimliğine sahip olmak bir süreçtir. Günümüzde evlilik ya da ebeveyn olma gibi belirleyiciler yetişkinliği başlatan değil sonuçlandıran bir işlev üstlenmektedir. Bu duruma bireylerin yaşama ve kendilerine

ilişkin içsel değerlendirmeleri, hayalleri, umutları, yaşamda ne yapmak istediklerine ilişkin düşünce ve duygularına önem vermeleri, bunlarla ilgili davranışlarda bulunmalarının etkisi fazladır. Yine de bu psikolojik faktörlerin bazı durumlarda geleneksel faktörlerce kolaylaştırıldığı ifade edilmektedir (Shanahan ve ark., 2005). Yani birey bazı geleneksel rolleri üstlenmek yolu ile yetişkinlik statüsünü kazandığına inanabilir; düşünce, duygu ve davranışlarını buna göre düzenleyebilir. Buna rağmen batılı kültürlerde ve endüstrileşmiş toplumlarda birçok birey evlenme ve ebeveyn olma yaşını geçmişe kıyasla daha ileri yaşlara erteler görünmektedir. (Settersten ve ark., 2015).

1.1.2 Yetişkinliğe Geçişte Kuramsal Yaklaşımlar

Gelişimsel dönem olarak farklı yaş dönemlerini ve bu dönemlerin özelliklerini en geniş ele alan yaklaşımlardan biri Erikson (1963) 'un psikososyal gelişim kuramıdır. Erikson insan gelişimini evreler şeklinde ve tüm yaşamı içerecek şekilde ele alır. Kurama göre insan gelişimi her döneme özgün çözümlenmesi gereken bir kriz içeren toplam sekiz evreden oluşur. Krizin başarılı bir şekilde çözümlenmesi kişiyi bir sonraki gelişim dönemine hazırlar. Bir döneme ilişkin krizi başarılı bir şekilde çözümlenemeyen birey bir sonraki döneme bu dönemin krizini çözümlenme şansı düşük olarak girer. Dönemler iyi ya da kötü birbirlerinin üzerine inşa edilirler. Erikson kimlik kazanımına karşı kimlik karmaşasını ergenliğin, yakınlığa karşı yalıtılmışlığı ise genç yetişkinlik döneminin odak noktası olarak ele alır. Buna göre ergenler kim olduklarına, kapasitelerinin ne olduğuna, toplumdaki yerlerine dair bir farkındalık geliştirmelidir. Bunu gerçekleştiremeyen bireylerde kimlik karmaşası ortaya çıkar. Erikson 'un dönemsel gelişim kuramında en uzun süren evre yetişkinlik evresidir ve genç, orta ve

geç yetişkinlik olmak üzere üç kısımdan oluşur. Genç yetişkinliğin konusu yakınlığa karşı yalıtılmışlıktır. Birey bu dönemde; ya iş, aşk ve arkadaşlık hayatında yakın ilişkiler geliştirecek ya da izole ve yalnız kalacaktır. Buradaki ilişki gelişiminde en önemlisi romantik ilişki ve bu da çoğunlukla evliliştir. Birey yeni oluşturduğu kimliğini yakın ilişkilerde test edecektir. Bu bilgilerden yola çıkarak Erikson'a göre yetişkinliğe geçiş döneminin en önemli görevlerinin kimlik kazanım ve yakınlık olduğunu söyleyebiliriz. İnsan gelişimini inceleyen geleneksel kuramlar ergenlik dönemini genç yetişkinlik döneminin takip ettiğini ve yetişkinliğe geçişin belirleyicisinin yetişkin rolleri olduğunu söyler (Erikson,1950; Levinson, 1978). Erikson yetişkinliğe geçişi ayrı bir dönem olarak ele almamış ancak özellikle endüstrilemiş toplumlarda uzatılmış ergenlikten bahsetmiştir. Buna göre bu toplumlarda bazı bireylerin ergenlik dönemi uzamakta ve bu bireyler psikososyal moratoryum yaşamaktadır. Bu bireyler bu dönemde rol arayışları içerisinde.

Erikson'dan sonra Arnett (2000) yetişkinliğe geçişin ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinden farklı, kendine özgü özellikleri olan ayrı bir gelişim dönemi olduğunu söyler ve bu dönemi "beliren yetişkinlik" olarak adlandırır. Arnett'in (2011) beliren yetişkinliğe ilişkin kültürel teorisi; dönemsel ve yaşam boyu gelişim kuramlarını günümüzde meydana gelen değişimler (kadına ilişkin rol değişimleri, teknolojik gelişmeler, daha uzun süre yükseköğrenime devam etme, evlilik ve ana baba olma yaşının ertelenmesi vb.) ışığında birleştirme amacı taşır ve endüstriyel toplumlarda farklı bir yetişkinliğe geçiş algısı ve periyodundan bahseder.

Arnett'e göre günümüzde yetişkinliğe geçiş sürecindeki bireyler yaşamı anne babalarının aynı yasta olduğu zamana göre oldukça farklı bir şekilde

deneyimlemektedirler ve bireylerin yetişkinliğe geçiş süreci geçmişe kıyasla farklılık göstermektedir. Arnett son yarım yüzyılda genç insanların yaşamının ciddi bir şekilde değiştiğini belirtmiş ve bu düşüncelerinden yola çıkarak beliren yetişkinlik kavramını oluşturmuştur. Beliren yetişkinlik dönemi; aşk ve iş konularında kimlik arayışı, öze dönüklük, kararsız duygular ve bireylerin yaşamlarını değiştirme fırsatı yakalayabildikleri olasılıklar dönemi olmak üzere beş temel özelliği barındırmaktadır. Dolayısıyla, beliren yetişkinlik dönemi; bir kimlik arayışı, değişkenlik, bireyin kendine en çok odaklandığı, arada kalmış hissedilen ve olasılıklar dönemidir. Yetişkinliğe geçiş birçok birey için oldukça uzun bir süreci kapsar ve beliren yetişkinlik adı altında ayrı bir yaşam dönem olarak ele alınmalıdır. (Arnett, 2006).

Arnett, ayrıca kuramında dar ve geniş toplumsallaşma olmak üzere iki çeşit toplumsallaşma tanımlamıştır. Bu tanımlama ile yetişkinliğin ve beliren yetişkinliğin kültürlere göre farklı anlamları olduğunu ve beliren yetişkinlik döneminin geniş toplumsallaşmanın olduğu ülkelerde görüldüğünü belirtmiştir. Geniş toplumsallaşma; ABD, Kanada ve Avrupa ülkeleri gibi; yaşam boyunca birçok seçenek ile karşılaşan, tercihleri konusunda cesaretlendirilen, bağımsızlık ve bireysel değerlerin önemli olduğu toplumlarda belirgindir. Dar toplumsallaşma ise yaşamın belirli bir çizgide yaşandığı, kısıtlı seçeneklerin olduğu daha çok endüstrileşmemiş toplumlarda görülür. Toplumsallaşma biçimi aynı ülkenin farklı kesimlerinde de farklılık gösterebilir ve bireylerin yetişkinliğe geçişi üzerinde etkilidir. Japonya gibi ortalama evlilik yaşının otuzlarda olduğu, ileri yükseköğrenimin çok yaygın olduğu ülkelerde beliren yetişkinlikten yaşam boyu gelişim sürecinde normatif bir dönem olarak bahsetmek mümkünken; Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkenin kırsal kesimi için bu geçerli

değildir (Arnett,2013). Özellikle Türkiye'nin kırsal kesimlerinde; kişilerin yükseköğrenime devam etme sıklığı çok az, evlenme ve anne baba olma ortalama yaşı ise onlu yaşların sonlarıdır (Atak,2005). Ergenlikten yetişkinliğe doğrudan geçiş yapan bu bireyler için beliren yetişkinlikten ya da ayrı bir gelişim dönemi olarak yetişkinliğe geçişten bahsetmek mümkün olmayabilir. Bu anlamda Türkiye, özellikle 1950'lerden sonra hızlı bir kentleşme sürecine girmiştir. 1950'de kentlerde yaşayan nüfusun payı %25 iken, 2000 yılında %65'e yükselmiştir. Yakın geçmişteki yüksek doğurganlık ve hızlı nüfus artışının sonucu olarak Türkiye nüfusu gençtir (TUİK 2009). Toplumsal ve kültürel açıdan çeşitlilik içeren bir yapıya sahip olan Türkiye'de 'modern' ve 'geleneksel' yaşam biçimleri bir arada yer almaktadır. TNSA (2007) bulgularına göre Türkiye'de 1940 ile 1960 yılları arasında genel olarak 20 olan nüfusun ortanca yaşı, 1970 yılından sonra sürekli bir artış göstererek 2000 yılında erkekler için 24'e, kadınlar için 25'e ulaşmıştır. Ayrıca, eğitim düzeyinin artmasıyla ve evlenme yaşını görece yükselmesiyle birlikte ilk çocuğa sahip olma yaşında bir yükseliş gözlenmektedir. Bu eğilim esas olarak genç yaş gruplarında evliliklerin ertelenmesinden kaynaklanıyor görünmektedir. Evlenme ve anababa olma yaşındaki yükselişe paralel olarak, Türkiye'de nüfusun çoğunluğu eğitime devam etmekte ve eğitimi tamamlama yaşı da yükselmektedir. Türkiye'de özellikle eğitilmiş çevrelerde bireyler eş-anne-baba olma rollerini çoğunlukla eğitimleri tamamlanıncaya kadar ertelemektedirler (Atak ve Çok 2007). Atak (2005) beliren yetişkinliğe ilişkin araştırmasında Türkiye'nin en azından belirli bir kesiminde beliren yetişkinlikten bahsedilebileceğini belirtmiştir.

1.1.3 Yetişkinliğe Geçiş Kriterleri

Çok uzun yıllar boyunca araştırmacılar yetişkinliğe geçişi; eğitimini tamamlama, anne baba evinden ayrılma, kariyerine başlama, evlenme ve anne baba olma kriterleri ile tanımlamıştır. Bu beş kriter göz önünde bulundurulduğunda günümüzde 20li ve 30lu yaslardaki gençlerin büyük çoğunluğu yetişkin olarak adlandırılmamaktadır. Uzun yıllar boyunca yetişkinlik tanımı, yaş ve geçiş normlarına göre yapılmış, psikolojik işaretler, bireyin kendisini yetişkin gibi hissetmesi ve süreci yasayan bireylerin değerlendirmeleri dikkate alınmamıştır (Shanahan ve ark., 2005). Yetişkinlik ölçütlerine verilen önem költürlere göre değişiklik göstermektedir. Çoğu költür ve toplumda yetişkinliğin başlangıcı eğitimini tamamlama, tam zamanlı bir ise başlama, evlenme ve anne baba olma gibi normlarla belirgindir (Arnett, 2003). Bireylerin yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin öznel değerlendirmelerini içeren araştırmalar alanda ayrı bir çalışma dalı olarak var olmaktadır.

Arnett yetişkinlik kriterlerine ilişkin bireylerin değerlendirmelerini incelemek amacıyla farklı yaş ve etnik gruplardan örneklemlerle bir dizi araştırma gerçekleştirmiştir. Bu araştırmalarda bireylere ortalama 39-40 maddeden oluşan bir liste sunulmuş ve söz konusu yetişkinlik kriterinin bir kişinin yetişkin olarak değerlendirilmesinde önemli olup olmadığına ilişkin soruya evet ya da hayır seklinde cevap vermeleri istenmiştir. Bu araştırmalar bir hipotezi test etmekten çok bireylerin yetişkinlik kriterlerine ilişkin kavramsallaştırmalarını betimleme amacı taşımaktadır. Bulgular genel olarak bireylerin yetişkinliğe geçişte demografik kriterleri, bireysel kriterlere kıyasla daha önemsiz bulduğu yönündedir. Öne çıkan kriterler; kendi

sorumluluğunu alabilme, bağımsız kararlar verebilme ve finansal olarak bağımsız hale gelme gibi daha belirsiz ve bireysel kriterlerdir.

Arnett'in çalışmalarının sonuçlarına göre yetişkinliğe geçiş sürecindeki bireylerin en önemli bulduğu yetişkinliğe geçiş kriterleri; ekonomik bağımsızlığını kazanmak, kendi sorumluluğunu üstlenebilmek ve bağımsız kararlar verebilmektir (Arnet, 1998a, 2003, 2004). Bu üç kriter sadece yetişkinliğe geçiş sürecindeki bireyler için değil; aynı zamanda başka yaş grupları, etnik köken ve sosyal sınıflar için de aynı şekilde en çok öneme sahip olarak bulunmuştur ve yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin ölçeğin "bağımsızlık-bireysellik" alt ölçeğine dahildir ve kişinin tek başına ayakta kalabilmeyi öğrenmesi ile kendine yetebilmesini vurgular. Buradan gelişmiş kültürlerdeki yetişkinliğe geçiş dönemindeki bireylerin bireysel değerlere önem verdiği şeklinde yorumlanmaktadır (Arnett, 2001, 2003, 2011).

Yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin diğer ülkelerde gerçekleştirilmiş çok sayıda araştırma mevcuttur. Romanya (Nelson ve ark., 2008), Çek Cumhuriyeti (Macek, 2007), Arjantin (Facio ve Micocci, 2003), Avusturya (Sirsch ve ark., 2009), Birleşik Krallık (Horowitz ve Bromnick, 2008), İsrail (Mayseless ve Scharf,2003) ve Çin (Nelson ve ark., 2004) gibi ülkelerde gerçekleştirilen araştırmalarda yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin Arnett'in geliştirdiği anket daha ileri istatistik analizlere olanak sağlaması için likert tipinde kullanılmıştır.

Arnett (1994), üniversite öğrencilerini yetişkinlik kriterleri açısından değerlendirdiği çalışmasında yaşları ortalama 18-23 arasında olan toplam 346 üniversite öğrencisine yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin anket uygulamış ve ayrıca kendilerini yetişkin olarak değerlendirip değerlendirmediklerini sormuştur. Sonuçlar

öncelikle beş geleneksel yetişkinliğe geçiş kriteri (eğitimini tamamlamak, bir iş bulmak, anne baba evinden ayrılmak, evlenmek ve çocuk sahibi olmak) bazında değerlendirilmiştir. Bu çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin %27'si kendisini yetişkin olarak görürken %10'u kendisini yetişkin olarak görmemektedir. %63'ü ise kendisini bazı açılardan yetişkin bazı açılardan yetişkin değil şeklinde değerlendirmiştir. Örneklemin %18'i eğitimini tamamlamış olmanın, %27'si tam zamanlı bir işte çalışmanın, %28'i uzun zamanlı kariyerine karar vermiş olmanın, %57'si ebeveynlerinden ayrı yaşamının, %66'sı ekonomik bağımsızlığını kazanmış olmanın, %55'i bir evi idare edebilecek durumda olmanın, %15'i evlenmiş olmanın, %44'ü yasadışı uyuşturucu madde kullanmamanın, %65'i eğer çocuk sahibi olmak istemiyorsa doğum kontrolü kullanmanın, %60'ı alkollü araç kullanmamanın, %70'i ufak suçlar işlemekten kaçınmanın, %28'i uzun dönemli kariyerine karar vermiş olmanın, %38'i kadınlar için çocuk sahibi olmanın, %44'ü erkekler için çocuk sahibi olmanın; %8'i cinsel ilişkiye girmiş olmanın, %18'i boyunun son haline uzamış olmasının, %41'i 18 yaşına girmenin, %35'i 21 yaşına girmenin, %25'i ehliyet sahibi olmanın, %50'si çocuk bakabilecek ve %27'si bir aileyi geçindirebilecek durumda olmanın, %10'u çocuk sahibi olmanın, önemli olduğunu belirtmiştir. Araştırmada yer alan cinsiyet temelli yetişkin sorumluluklarına ilişkin maddeler Gilmore'un (1990) çok sayıda antropolojik çalışmadan derlediği erkek çocuklarının yetişkin birer adam olmasına ilişkin dünya genelinde yapılmış çalışmaları derleyerek oluşturduğu çalışması baz alınarak oluşturulmuştur. Arnett tarafından gerçekleştirilen bu çalışmadaki sonuçlar, bu çalışmadaki batılı olmayan kültürlerdeki sonuçlarla ciddi benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte bu iki çalışmadaki en önemli fark üniversite öğrencilerinin bu kriterleri uygulamada değil teorik olarak önemli bulmalarıdır. İki

çalışma arasındaki bir diğer önemli farklılık, Gilmore'un çalışmasındaki bir aileyi fiziksel olarak güvende tutabilecek hale gelmek ve bir aileyi finansal olarak destekleyebilecek hale gelmek maddeleri erkekler için geçerlidir. Arnett'in araştırmasında ise bu anlamda bir farklılık bulunmamıştır. Cinsiyet açısından Amerikan üniversite öğrencileri yetişkinliğe geçiş kriterleri bağlamında kadın ve erkek arasında belirgin bir farklılık olduğunu düşünmemektedir. Araştırmadaki en önemli madde %92 ile davranışlarının sonuçları ile ilgili sorumluluk alabilmek maddesi olmuştur.

Arnett'in (2001) yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin ergenlik (13-19), beliren yetişkinlik (20-29) ve genç yetişkinlikten orta yetişkinliğe (30-55) yaş gruplarını kıyasladığı çalışmasında yetişkinlik kriterlerine ilişkin 38 soru sorulmuş ve söz konusu maddenin bir kişinin yetişkin olarak değerlendirilmesinde önemli olup olmadığına evet ya da hayır şeklinde yanıt vermesi istenmiştir. Bireylere ayrıca yetişkinliğe ulaşip ulaşmadıkları sorulmuştur. Maddeler teorik ve kavramsal özellikleri göz önünde bulundurularak bireysellik, aile kapasitesi, normlara uyma, biyolojik geçişler, yasal-kronolojik geçişler ve rol geçişleri olmak üzere altı alt ölçeğe ayrılmış, herhangi bir alt ölçeğe dahil edilemeyen maddeler için diğer kategorisi oluşturulmuş ve analizler bu alt ölçekler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Maddelere ilişkin frekans analizinde en yüksek puanı bireysellik alt ölçeğindeki; davranışlarının sonuçları ile ilgili sorumluluk alabilmek, kişisel inanç ve değerlerine bağımsız olarak karar verebilmek, ebeveynleri ile eşit birer yetişkin olarak ilişki kurabilmek ve ekonomik olarak bağımsız olmak maddeleri almıştır. Ayrıca, ergenler biyolojik geçişleri genç-orta yetişkinlere göre daha önemli olarak değerlendirirken, genç orta yaş yetişkinler normlara uymayı ergenler ve

beliren yetişkinlere göre daha önemli bulmuştur. Her üç grupta da en önemsiz değerlendirmeyi rol geçişleri almıştır. Yetişkinliğe ulaşmış ulaşmamaya ilişkin soruya genç-orta yetişkinlerin %86'si, beliren yetişkinlerin %46'si, ergenlerin ise %19'u evet cevabını vermiştir.

Arnett'in (2003) yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin bir diğer araştırması Amerikan etnik gruplarını karşılaştırmaktadır. Bu araştırma sonucuna göre etnik gruplardaki bireylerin yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin değerlendirmeleri beyaz Amerikalı bireylerin değerlendirmeleri ile benzerlik göstermekle birlikte bazı farklılıklar da barındırmaktadır. En büyük benzerlik diğer çalışmalarda olduğu gibi bireysellik kategorisinde olmuştur. Farklılıklar ise özellikle aile kapasiteleri, normlara uyma ve rol geçişlerine ilişkin bulunmuştur.

Arnett'in yetişkinlik kriterlerine ilişkin geliştirdiği ölçüm birçok çalışmada ve çeşitli ülkelerde ele alınmıştır. Örneğin, Avustralya'da 16-30 yaşındaki 365 üniversite öğrencisi ile hem niceliksel hem de niteliksel olarak gerçekleştirilen bir çalışmada (Weier ve Lee, 2015) bireylerin %68'i kendilerini bazı açılardan yetişkin bazı açılardan yetişkin değil, %22'si yetişkin ve %10'u yetişkin değil olarak değerlendirmiştir. Kriterlere ilişkin maddesel frekans analizinde en yüksek puanı sırası ile bireysellik alt kategorisindeki; davranışlarının sonuçları için sorumluluk alabilmek, finansal açıdan ebeveynlerinden bağımsız olmak, kişisel inanç ve değerlerine ebeveynlerinden ve diğer etkilerden bağımsız olarak karar vermek ve ebeveynleriyle eşit bir yetişkin olarak ilişki kurmak maddeleri almıştır. Yetişkinlik kriterlerine ilişkin yapılan faktör analizi sonucunda; aile kapasitesi, demografik kriterler, normlara uyma ve yetişkin yeniliği adı verilen toplam dört faktör oluşturulmuştur.

Yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin bir diğer araştırmanın katılımcıları 18-30 yaş arasındaki İşpanyol bireylerden oluşmakta ve kültüre özgü bazı maddeler de yetişkinliğe geçiş kriterleri leğine eklenmiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda rol ve biyolojik geçişler, normlara uyma, psikolojik olgunluk, ekonomik bağımsızlık-aile kapasiteleri ve diğer olmak üzere beş grup ortaya çıkmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre bireylerin %70'i yetişkinliğe ulaştınmız mı sorusuna bazı açılardan evet bazı açılardan hayır olarak yanıtlanmıştır (Zacares ve ark., 2015).

Benzer Şekilde Arnett'in yetişkinliğe geçiş kriterleri anketi İsrail'de gerçekleştirilen ve rneklemi 188 ergen, 218 beliren yetişkin ve 140 ergen anne babasından oluşan diğer bir çalışmada (Scharf ve Mayselless, 2003) bireysellik, duygusal olgunluk, normlara uymaya ilişkin sorumluluk sahibi davranışlar, aile kapasiteleri, biyolojik-yasla ilgili geçişler olmak üzere altı faktör ortaya çıkmıştır. Ayrıca, bu çalışmada yas grupları arasında belirgin bir farklılık elde dilmemiş ve katılımcılar içsel psikolojik kriterleri demografik kriterlere göre daha önemli olarak değerlendirerek bireysellik kategorisi ne çıkmıştır.

Ayrıca, MacArthur araştırma merkezinin 2002 yılında gerçekleştirdiği yetişkinlik kriterlerine ilişkin genel araştırma anketi ile 18 yaş st 1400 Amerikalıya ulaşmıştır. Evden ayrılma, eğitimini tamamlama, tam zamanlı bir işte çalışma, ekonomik olarak bağımsızlığını kazanma, bir aileyi geçindirebilecek durumda olma, evlenme ve anne-baba olma gibi geleneksel yetişkinliğe geçiş kriterlerinin bireylerin yetişkin olarak değerlendirilmesinde ne kadar önemli olduğu sorulmuştur. Bu araştırmanın sonucuna göre bireylerin %95'i eğitimini tamamlama, anne baba evinde yaşamama ve tam zamanlı bir işe sahip olmayı en önemli yetişkinlik kriterleri olarak

değerlendirmektedir. Bireylerin sadece %50'si evlenme ve çocuk sahibi olmayı önemli kriterler olarak görmektedir (Akt., Settersten ve Ray, 2010).

Türkiye`de ise bu zamana kadar yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin bireylerin öznel değerlendirmelerini içeren araştırmalar oldukça nadirdir. Bu anlamda Atak (2005) beliren yetişkinliği tez çalışmasında ele almış ve beliren yetişkinliğin Türkiye`de var olup olmadığının araştırılmasının yanında, katılımcılara yetişkinliğe ulaşp ulaşmadıkları ve kendi sorumluluğunu alma- bağımsız kararlar verebilme, ekonomik bağımsızlık- kalıcı tam zamanlı iste çalışma, evlenme-ana baba olma- eğitimi tamamlama- kalıcı bir yere yerleşme ve belirli bir yasa gelmiş olma kriterlerinin yetişkinliğe ulaşmada ne düzeyde önemli olduğu ele alınmıştır. Araştırmanın örneklemini 15-34 yaş arası ortaöğretim, lise ve yükseköğretim öğrencileri, üniversite çalışanları, doktorlar ve öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre 15-18 yaş arası bireylerin büyük çoğunluğu yetişkinliğe ulaşamadıklarını, 19-26 ve 27-34 yaş arası katılımcıların büyük çoğunluğu ise ergenlik ve yetişkinlik arasında bir dönemde olduklarını belirtmişlerdir. Yetişkin gibi hissetme oranı erkeklere kıyasla kadınlarda ve çocuk sahibi olmayanlara kıyasla çocuk sahibi olanlarda daha yüksek bulunmuştur.

Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson (2002), ergenlerin ne zaman yetişkin olduğuna ilişkin öznel yetişkin kimliği çalışmalarında; 9. Sınıf öğrencilerini üç yıl süresince izlemişlerdir. Yetişkinliğe geçişe ilişkin önceki çalışmalarda Amerika gençliğinin en önemli olarak değerlendirdiği bireysellik kategorisinde yer alan duygusal, bilişsel, davranışsal olgunluk kriterlerinden farklı olarak bu araştırmacılar demografik geçiş kriterlerini daha önemli olarak bulmuştur. Bu araştırmanın

bulgularına göre bireylerin öznel yetişkinlik algısı yani kendilerini yetişkin olarak algılayıp algılamadıkları durumlara ve birlikte olunan kişilere göre farklılık göstermektedir. Bireyler işyerinde, kendi evlerinde çocukları ve romantik partnerleriyle birlikteyken daha yetişkin gibi hissederken; ebeveynleri ile birlikteyken yetişkin gibi hissetmemektedirler. Araştırmanın önemli bulgularından bir diğeri ise, genç bireylerin yetişkin gibi hissetme ya da hissetmeme durumunun aile geçişlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermesidir. Dolayısıyla, kendi yaşam alanına sahip olma, evlenme ya da birlikte yasama, ebeveyn olma aile geçişlerini yaşamış genç bireylerin kendilerini yetişkin olarak değerlendirme oranı bu geçişleri yaşamamış bireylere göre oldukça yüksektir. Özellikle ebeveyn olma ve birlikte yasama- evlenme kriterleri yetişkinlerin kendisini yetişkin olarak hissetmesinde belirleyici rol oynamaktadır. Yetişkinlik algısı ile anlamlı düzeyde pozitif ilişkisi olan bir başka kriter ise ekonomik bağımsızlığını kazanmak olarak bulunmuştur. Tüm bunlar göz önünde bulundurduğunda araştırmanın sonuçları aile geçişlerine ilişkin demografik kriterler ile öznel yetişkinlik algısının ilişkili olduğunu göstermektedir.

Esasında yetişkinliğe geçiş sürecindeki geleneksel kriterlerin bugün hala geçerli olduğu ve bireylerin bugün yetişkinliğe geçişte belirli birkaç yolu takip ettiği belirtilmektedir (Oesterle ve ark., 2010). Dolayısıyla, 18-30 yaş arası bireylerin yetişkinliğe geçiş sürecindeki temel belirleyici öğeler; eğitim, iş, evlilik ve ebeveynliktir. Bu rol geçişlerinin yordayıcıları ise kişilerin sosyodemografik özellikleri ve ergenlik deneyimleridir. Buna göre yükseköğrenimine devam eden bireylerde evlenme ve çocuk sahibi olma yaşı ertelense de bunlar hala yetişkinliğe geçiş ve

yetişkin olma durumu için önemli kriterler olarak kabul edilmektedir. (Shanahan, 2000).

1.1.3 Öznel Yetişkinlik Algısı

Öznel yetişkinlik algısı bireyin kendisini yetişkin olarak görüp görmemesini ifade etmektedir. Yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin değerlendirmeleri içeren araştırmaların birçoğu bireylerin kendi yetişkinlik durumlarına ilişkin algılarının neler olduğuna ilişkin soruyu araştırmalarına dahil etmiştir (Arnett; 2001,2003,1994; Maysless ve Scharf, 2003; Zacares ve ark., 2015). Uzun yıllar boyunca araştırmacılar; eğitimi tamamlama, anne baba evinden ayrılma, tam zamanlı bir işe- kariyerine başlama, evlenme ve anne- baba olmayı yetişkinliğe geçiş ölçütü olarak tanımlamıştır. Ancak bu geçişlerin zamanlamasında, toplumsal ve kültürel etkenlerdeki değişimlere bağlı olarak bugün yetişkinliğin tanımı daha bireysel bir hal almıştır (Shanahan ve ark., 2005).

Bireylerin kendilerini bir yetişkin olarak değerlendirip değerlendirmediklerine ilişkin öznel algılarını öğrenme amacı taşıyan araştırmaların birçoğu, özellikle yetişkinliğe geçiş sürecindeki (18-25 yaş) bireylerin çoğunluğunun kendisini bazı açılardan yetişkin bazı açılardan yetişkin değil olarak değerlendirdiğini göstermektedir (Arnett; 2001,2003,1994; Maysless ve Scharf, 2003; Zacares ve ark., 2015).

Bireylerin yetişkinlik durumuna ilişkin öznel değerlendirmelerini içeren bir araştırmasında Arnett (2001), ergenler, yirmili yaşlarındaki bireyler ve genç-orta yaş yetişkinleri kıyaslamıştır. Buna göre yetişkinliğe ulaştığımızı düşünüyor musunuz sorusuna ergenlerin %19'u evet %33'ü hayır %48'i bazı açılardan evet bazı açılardan

hayır, yirmili yaşlardaki bireylerin %46'si evet %4'ü hayır %50'si bazı açılardan evet bazı açılardan hayır, genç-orta yaş yetişkinlerin ise %86'si evet %2'si hayır %12'si ise bazı açılardan evet bazı açılardan hayır şeklinde yanıt vermiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre 20'li yaşlardaki bireylerin büyük çoğunluğu kendilerini bazı açılardan yetişkin bazı açılardan yetişkin değil olarak değerlendirmekte ve öznel yetişkinlik tanımını yasa bağlı farklılık göstermektedir.

Bu araştırmanın Türkiye örnekleminde cevaplamak istediği sorulardan biri de bu durumun Türkiye'nin daha gelişmiş kesimini oluşturan büyük şehirlerde yaşayan ve yükseköğrenimine devam eden bireylerin en önemli olarak gördüğü yetişkinlik kriterlerinin neler olduğu, önemli bulunan kriterlerin ağırlıklı olarak hangi kategoride yer aldığı ve bireylerin öznel yetişkinlik algısı ile önemli buldukları yetişkinlik kriterleri arasında bir ilişkinin olup olmadığıdır. Yetişkinliğe geçiş süreci ve genç yetişkinlik sürecindeki bireylerin, Erikson tarafından orta ve ileri yetişkinliğe atfedilen üretkenlik özelliğine sahip olup olmadığı; bireylerin kendisini yetişkin olarak algılaması ile üretkenlik düzeyi arasındaki ilişki de bu araştırmanın konuları arasındadır. Bu bağlamda bir sonraki bölümde üretkenlik konusu ele alınacaktır.

1.2 Üretkenlik

Erikson (1963) üretkenliği gelecek nesilleri oluşturma ve onlara rehberlik etme ilgisi, ihtiyaç duyulmaya ihtiyaç duymak olarak tanımlar ve psikososyal gelişim modelinin yedinci evresi olan yetişkinlikle birlikte ele alır. Üretkenlik, sonraki nesil için kaynak sağlama hedefiyle ilgili psikolojik özelliklerin etrafında kümelenir. Erikson'a göre üretkenlik ancak yaşla ulaşılabilecek bir özelliktir ve yaşla birlikte belirgin bir şekilde yükselip orta yetişkinlikte doruk noktasına ulaşır, sonrasında düşüşe

geçer. Bununla birlikte Erikson dönemlere ilişkin psikososyal gelişim özelliğinin her yasta bir şekilde bulunduğunu belirtmektedir. Teorik olarak, tıpkı diğer gelişim basamaklarında oluğu gibi üretkenlik de bir şekilde yaşam boyu var olacaktır. Erikson'dan sonra üretkenlik kavramı ile çalışan Kotre de (1996); Erikson'un üretkenlik teorisinden yola çıkarak kendi üretkenlik teorisini geliştirmiş ve her ne kadar üretkenlik orta yaşlarda ortaya çıkan bir durum olarak değerlendirilse de üretkenliğin sadece yetişkinlik dönemine atfedilemeyeceğini belirtmiştir. Benzer şekilde, üretkenlik kavramı ile derinlemesine çalışan McAdams ve St Aubin (1993) de üretkenliği kültürel talep, içsel arzu, gelecek nesillere ilişkin üretken ilgi, türlere duyulan inanç, spesifik hedef ve eylemlere bağlılık ve üretken davranış kodları olmak üzere yedi bileşenden oluşan çok yönlü bir yapı olarak kavramlaştırmış ve ölümsüzlük arzusu, ihtiyaç duyulmaya duyulan ihtiyaç ve toplumun beklentileri üzerinde durarak üretkenliğin ölçüm aracını geliştirmişlerdir.

Temel olarak üretkenlik; gelecek nesilleri yetiştirme ve onlara rehberlik etmeyi, topluma katkıda bulunmayı, yeni ürünler ve fikirler üretmeyi içeren psikolojik bir süreçtir ve kişinin üretken olmasını sağlayacak çok fazla sayıda yol vardır (Erikson, 1950; McAdams ve Logan, 2004; Peterson, 2006). Üretkenliğin en temel gösterilme şekli ebeveyn olma ya da büyük ebeveyn olmakla beraber (An ve Cooney, 2006), okul, mahalle, topluluklar, organizasyonlar ve toplumda çok çeşitli alanlarda gelecek kuşağın iyilik hali için ilgi ve davranışlar gösterilebilir. Üretkenlik bireyin benmerkezcilikten diğerkamılığa dönüşümü, kendinden sonraki neslin iyi oluşunu bir çeşit miras gibi görmesidir. Kişi aile ve iş hayatında, profesyonel aktivitelerde, gönüllü çalışmalarda, dinsel ya da politik organizasyonlarda, komşu ve topluluk aktivizminde

ve arkadaşlıkta olmak üzere birçok şekilde üretkenlik gösterebilir. Erikson (1963) ve Kotre (1984) gibi erken dönem araştırmacılar üretkenliğe dair kişinin içsel arzusunun önemini vurgulamıştır. Üretken insanlar içinde yaşadıkları kültüre katkıda bulunmakta ve diğer insanların gelişimini desteklemektedir (Peterson ve Stewart, 1993).

1.2.1 Erken Dönemlerde Üretkenlik

Üretkenliğin genel olarak orta yetişkinlik dönemi özelliği olduğuna ilişkin ortak bir kanı olmakla birlikte (Erikson, 1963; Kotre, 1984; McAdams, 2001; McAdams ve Logan, 2004), üretkenliğin sadece orta yetişkinlik dönemine özgü olmadığı, yetişkinliğe geçiş dönemindeki bireyler için de önemli olduğunu gösteren araştırmalar vardır (Bosch ve Hafer 2011, Lawford ve ark 2005, McAdams ve ark 1993, McAdams 2001, Pratt ve Lawford 2014).

Her ne kadar yetişkinliğe geçiş süreci psikososyal uyum açısından riskler taşısa da bakım verme ve sorumluluk alma açısından pozitif geçişler de gözlenmektedir (Hutchinson ve Ark., 2016). Kimlik arayışlarının ergenlik döneminden sonralara ertelenmesi gibi, üretkenlik de yaşamın daha erken evrelerinde daha geleneksel olmayan yollarla da deneyimlenebilir gözükmektedir. Özellikle batılı kültürlerde kadın ve erkeklerin yirmili ve otuzlu yaşlarında işe başlama, aile kurma, topluma katkıda bulunma yoluyla üretken olmaları beklenmektedir (Helson ve ark., 1984; Neugarten, 1976). Toplumsal farklılıklar üretkenliğe ilişkin farklı beklentileri beraberinde getirir ve üretkenlik sosyal-kültürel etkenler doğrultusunda biçimlenir. Markus ve Kitiyama`a göre (1991) batılı kültürlerdeki bireyler bireysellik; batılı olmayan kültürlerde ise karşılıklı bağımlılık özellikleri göstermektedir. Batılı kültürlerde bireyler bakım verme ve başkalarını önemseme davranışları göstermekle birlikte, prososyal davranışlar

gönüllülüğe bağlıdır. Batılı olmayan kültürlerde ise üretkenliğin öncül olan prososyal davranışlar, olması gereken olarak algılanır. (Markus ve Kitayama, 1991).

McAdams (2001) üretkenliğin gelişimsel öncüllerinin neler olduğunu, ne gibi çocukluk ya da ergenlik deneyimlerinin yüksek üretkenlikle bağlantılı olduğunu araştırmalarının önemini vurgulamıştır. Buna göre üretkenlik; anne baba stili, topluluk katılımı– aile dışı sosyallik, önderlik yapmak, ebeveyn üretkenliği, aile büyüklüğü, bakım verme üzerine aile sevgisi ve vurgusu, gündelik görevler ve zaman kullanımı, eğitime devam etme ve yaş gibi değişkenlerden etkilenmektedir.

Erikson'un çalışmaları ile başlayan kişilik ve sosyal gelişim alanındaki birçok çalışma üretkenlik deneyiminin ve ifadesinin psikososyal olgunluk ile ilişkisine işaret eder. Üretkenliğin yaşla birlikte en azından bir noktaya kadar geliştiği düşünülür. Çocuk ve ergenler diğer kâim davranışlar gösterebilse de ergenlerin üretken olduklarından bahsedebilmek her zaman mümkün değildir. Çoğu durumda çocukların düşünce ve davranışları gelecek nesillere yönelik bir ilgi ya da endişe içermez (McAdams, St. Aubin ve Logan, 1993).

Dolayısıyla, erken dönem teorileri; çocukların ve ergenlerin prososyal davranışlar sergileyebildiğini ancak üretken olarak etiketlenemeyeceklerini belirtir. Toplum; yetişkinlerin ebeveyn, öğretmen, akıl hocası, lider rollerini üstlenerek gelecek neslin iyi oluşunu gözetmek suretiyle üretken olmalarını bekler. Bu rollerin genel olarak çocuk ya da ergenler tarafından üstlenilmesi beklenmez. Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre üretkenlik ancak yaşla ulaşılabilecek bir özelliktir. Ancak, üretken kişilerin, erken dönemde insanoğlunun geleceğine dair temel iyimser bir inanç geliştirdiği belirtilmektedir (Vandemater ve McAdams, 1989). Benzer şekilde Erikson

da kişinin temel bir türe inanca sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, üretkenliğe ilişkin yakın zamanlı araştırmalar üretkenliğin çok farklı şekillerde ve çok farklı yaşlarda ortaya çıkabildiğini göstermiştir (McAdams, 2001; McAdams ve St Aubin, 1992). Literatürde birçok araştırma erken yaşlarda üretkenliğin varlığına işaret edecek bulgular sunmaktadır. Niteliksel bazı araştırmalar 20'li yaşlardaki bireylerin anlattıkları yaşam hikayelerinde üretken temalar bulmuştur (McAdams ve Ark., 1993; Norris, Arnold, Filyer, 1999). Örneğin Fresh, Pratt ve Norris (2006), yetişkinliğe geçiş dönemindeki 40 ergen ve onların ebeveynlerinden oluşan örnekleme bireylerin yaşamlarına ilişkin gurur duydukları ya da dönüm noktası olarak gördükleri yaşam olaylarına ilişkin anlatılarında üretkenliğin ne düzeyde var olduğunu incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre bireylerin hem 16 yaş hem de 20 yaş anlatılarında üretken temalar bulunmuştur. Bu bulgular üretkenliğin hâlihazırda ergenlik ve beliren yetişkinlik döneminde belirli bir tutarlılıkta bulunduğu işaret etmektedir. Bu grubun anlatılarında bulunan üretkenlik temaları, Erikson tarafından yetişkinliğe atfedilen üretkenliğin erken dönemlerde de var olduğuna ilişkin bilgi sunması açısından önemlidir. Araştırmanın bulguları McAdams'ın (2001) üretkenliğin birden fazla yapı ve formda, çeşitli yaşlarda ortaya çıkabileceğine ilişkin bulguları ile de uyumludur. Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu üretkenliğin bireylerin yaşamında tutarlılık ve devamlılık gösterdiğine ilişkin bulgu sağlamasıdır. Benzer şekilde Heather ve ark. (2015), niteliksel çalışmalarında erken yaşlarda gerçekleştirilen bazı aktivitelerin erken dönem üretkenlik olasılığını arttırdığını, ergenlik ve beliren yetişkinlik ya da diğer bir deyişle yetişkinliğe geçiş sürecindeki üretkenliğin belirleyicilerinin anlam arayışı ve iç gözü olduğunu belirtmişlerdir. Üniversite öğrencilerinde üretkenliği ele alan bir başka araştırma; gelecek nesillerin iyiliğine katkıda bulunmak üzere başkalarına rehberlik

eden üniversite öğrencilerinin rehberlik etmeyen öğrencilere kıyasla üretkenlik puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Hastings ve ark., 2015).

Ergenlerle yapılan diğer bir çalışmada (Lawford, 2005), orta yaş için sıklıkla ele alınan üretkenlik kavramını geç ergenlik için ele alınmıştır. Buna göre yaşları 17-23 arasındaki 198 birey altı yıl süresince 3 kere izlenmiştir. Araştırma kapsamında üretkenlik kaygısı ve ebeveynlik stillerine ilişkin ölçümler yapılmıştır. Ergenlerin üretkenlik kaygısı ve iyi uyumları arasında pozitif bir ilişki bulunarak, üretkenlik; geç ergenlikte prososyal ahlak kaygısı alanında gelişen bir öge olarak değerlendirilmekte ve aile ile topluluğa ilişkin köklerin ortaya çıkmasında rol oynayabileceği belirtilmektedir. Benzer şekilde Erikson tarafından yetişkinliğe atfedilen üretkenliğin geç ergenlik ve yetişkinliğe geçiş döneminde incelenmesini amaçlayan Lawford, Pratt, Hunsberger ve Pancer (2005) yaşları 17-23 arasında değişen 198 katılımcıyı 6 yıllık bir süreçte 3 kere takip etmiş ve üretkenlik, anne baba stili, topluluk katılımı ve bireysel uyuma ilişkin veriler toplamışlardır. Araştırma sonucunda ergenlerin üretkenlik düzeyleri ile bireysel uyumları arasında ilişki yetişkinlerde olduğu gibi pozitif yönde anlamlı olarak bulunmuştur. Bu da üretkenliğin yetişkinlikten önceki dönemlerde ortaya çıkan tutarlı yapısına ve ergenlik döneminde topluluğa katılımın üretken temaların ortaya çıkışı üzerindeki etkisine ilişkin kanıt oluşturmaktadır.

Ryff ve Heineke (1983), gerçekleştirdikleri bir çalışmada genç-orta-ileri (yaşları 20, 48 ve 60) yastaki yetişkinlerin çoğunun kendi yaşamlarını değerlendirdiklerinde, en üretken oldukları ya da olacakları dönem olarak orta yetişkinliği belirttiklerini saptamıştır. Genç yetişkinler orta yetişkinlikte daha üretken olacağını varsaymış, yaşlı yetişkinler ise şimdiye kıyasla orta yetişkinlikte üretkenlikle

daha ilgili olduklarını belirtmiştir. Buna göre kendi hayatlarını değerlendiren yetişkinler en üretken oldukları ya da olacakları dönem olarak orta yetişkinliği öngörmektedir. Ancak bu varsayım orta yetişkinlerin üretkenlik skorlarının genç ve ileri yetişkinlerden daha yüksek olduğu anlamına gelmemektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre ise en yüksek üretkenlik puanına sahip grup genç yetişkinlerdir (Aktaran; McAdams, St. Aubin ve Logan; 1993).

Üretkenliğin gelişiminde yaşa bağlı farklılıkların yanı sıra cinsiyete bağlı farklılıklar da vurgulanmaktadır. Miller ve McLemore`a (2004) göre çok sayıda kadın üretkenlik ikilemi ile orta-ileri yetişkinlikten; kimlik ve yakınlığa ilişkin krizlerin çözümlenmesinden çok önce karşılaşır. Snarey ve arkadaşlarının (1987) gerçekleştirdiği çalışmaya göre erkekler için çocuk sahibi olma ve üretkenliğin gelişmesi arasında bir bağ vardır ve aynı çalışmadaki kadınlar kendi yaş grubundaki erkeklere göre hâlihazırda daha üretken bulunmuştur. McAdams ve St. Aubin`in (1992) gerçekleştirdikleri çalışmada 66`si erkek 83`ü kadın olmak üzere toplam 149 bireyden veri toplanmıştır. Bu çalışmanın sonucuna göre erkek ve kadınların üretkenlik düzeyleri arasında fark bulunmuştur. Üniversite öğrencisi kadınların üretkenlik düzeyleri ileri yaştaki erkeklere göre daha yüksek, ileri yaştaki kadınların ise çok az farklı olarak bulunmuştur. Bununla birlikte genç erkeklerin üretkenlik puanları ileri yaştaki hemcinslerinden düşük bulunmuştur. Kadınlara ilişkin rollerin genel olarak bakım verme ve başkaları ile ilgilenmeyi içerir olması, kadınların erkeklerden daha üretken oluşlarını açıklayan faktörlerden biri olabilir (Karacan, 2007). Mackinnon ve arkadaşlarının (2015), çalışmasında yaşları 26-32 arasında değişen genç yetişkinlerin üretkenlik ve yakınlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Erikson`un gelişim

teorisine göre bireyin orta yetişkinlikte üretkenlik gösterebilmesi için genç yetişkinlikte yakınlık kurabilmesi gerekir. Araştırmanın sonuçlarına göre en yüksek pozitif ilişki üretkenlik ve arkadaşlığa özgü yakınlık arasında bulunmuştur. Ayrıca 5 yıllık süreçte kadınların üretkenlik düzeyi erkeklere kıyasla çok daha fazla artış göstermiştir. Karacan`a (2014) göre bu durum, kadınlara ilişkin sosyal beklentiler ve çocuk bakımına ilişkin baskılardan kaynaklanıyor olabilir.

Ayrıca, Erikson üretkenliğin hem toplum için hem de bireylerin kendi iyilik halleri için önemli olduğunu belirtir. Erikson`un sekiz gelişim dönemi içerisindeki en uzun dönem olan yetişkinliğin birincil görevi üretkenliktir ve bu görev yaratıcılık öncesini, verimliliği ve yaratıcılığı kapsar. Üretkenlik ve iyi oluş arasındaki güçlü ilişkiyi gösteren çok sayıda araştırma mevcuttur (Erikson, 1963; Kotre, 1984; McAdams, 2001; McAdams ve Logan, 2004). Bu çalışmada cinsiyet ve yaş gruplarına ilişkin değerlendirmelerde eğitim eş değişken olarak ele alınmıştır. Yaş gruplarına ilişkin anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Üretkenlik ve yaşam doyumuna ilişkin cinsiyetler arası herhangi anlamlı bir farklılık bulunmamıştır İlerleyen bölümlerde iyi oluş ve bunun üretkenlikle ilişkisi ele alınmıştır.

1.3 İyi Oluş

İyi oluş genel olarak; sosyolojik, psikolojik ve öznel iyi oluş olmak üzere gruplandırılmaktadır. Sosyolojik olarak iyi oluş, yaşam doyumu ve toplumsal iyi oluşun beş boyutu ile ilişkilendirilir. Bu beş boyut; sosyal bütünleşme, sosyal katkı, sosyal uyum, sosyal gerçekleştirme ve sosyal kabuldür (Keyes, 1998).

Alandaki iyi oluş çalışmaları genel olarak iki araştırma alanından oluşmaktadır. Bunlardan birisi öznel iyi oluş diğeri ise psikolojik iyi oluşur. Öznel iyi

oluşu ilişkin çalışmalar; öznelliğe ilginin arttığı 1950'li yıllarda yaşam kalitesinin niteliğini araştırmaya yönelik eğilimin bir parçası olarak başlamıştır. Psikolojik iyi oluşu ilişkin araştırmalar 1980'li yıllarda deneysel çalışmalarla başlamış; zorluklar ile yüz yüze gelindiğinde kendini gerçekleştirme ve anlamlı bir yaşam için kişinin potansiyellerini vurgulayan daha önceki klinik ve yetişkin psikolojisi teorilerine dayanmaktadır.

1.3.1 Psikolojik İyi Oluş

Psikolojik iyi oluşu ilişkin bilgiler, psikolojik fonksiyon bozukluklarına ilişkin bilgilerin gerisinde kalmıştır. Her ne kadar psikopatoloji bilgisi gerekli ve önemli olsa da ruh sağlığını pozitif özelliklerin varlığı ile tanımlamak da önemlidir. Ryff'e (1995) göre psikoloji literatüründeki iyi oluşu anlamak için üç ayrı teorik yaklaşımı incelemek gerekir. Bunlar; gelişim psikolojisi, klinik psikoloji ve ruh sağlığı alanıdır. Gelişim psikolojisi, özellikle yaşam boyu yaklaşımı ile, iyi oluşu yaşam boyu devam eden bir gelişme olarak tasvir eder. Bu yaklaşımın içinde; Erikson'un (1963) psikososyal gelişim modeli, Buhler'in basit yaşam eğilimlerine ilişkin formülasyonları, ya da Neugarten'in yetişkinlik ve ileri yaştaki kişilik değişimlerine ilişkin tanımları sayılabilir. Klinik psikoloji de iyi oluşu ilişkin çok sayıda formülasyon sunar. Bunların arasında; Maslow'un kendini gerçekleştirme kuramı, Rogers'ın işlevsel bireye ilişkin bakış açısı ve Allport'un olgunluğa ilişkin düşünceleri sayılabilir. Ruh sağlığı alanındaki iyi oluş kavramsallaştırmaları (birkaç istisnanın dışında) genellikle patolojinin yokluğunu başlangıç noktası olarak ele alır. Psikolojik iyi oluş, herhangi bir akıl hastalığına ve yüksek düzeyde strese sahip olmamaktan fazlasıdır. Olumlu benlik saygısı, uzmanlık, özerklik, diğerleriyle olumlu ilişkiler, anlamlı ve amaçlı bir yaşam

algısı ile sürekli büyüme ve gelişmeyi içerir. İnsanın iyi oluşuna ilişkin bu boyutların bilimsel olarak çalışılması ruh sağlığı spektrumunun pozitif ucunu oluşturur ve bize ihmal edilmiş bir kategoriye gösterir: Herhangi bir ruh sağlığı problemine sahip olmayan ancak bununla birlikte birçok olumlu psikolojik özelliğe de sahip olmayan kişiler. Bu üç literatür alanında ele alınan iyi oluş kavramları sıklıkla birbirleriyle örtüşür. Ryff'in altı faktörlü iyi oluş kavramı, bu literatürlerden elde edilen bilgilerle oluşturulmuştur. Bu altı boyut; kendini kabullenme-öz kabul, diğerleriyle olumlu ilişkiler, özerklik, çevresel kontrol, yaşam amacı ve kişisel gelişimdir. Bu altı alandaki cinsiyet farklılıkları incelendiğinde; kadınlar, diğerleriyle olumlu ilişkiler ve kişisel gelişim alanlarında erkeklere göre daha yüksek puan almaktadır. Diğer dört alanda belirgin bir farklılığa rastlanmamıştır (Ryff,1995).

1.3.2 Öznel İyi Oluş

Öznel iyi oluş; kişinin kendi hayatı ile ilgili yaptığı duygusal ve bilişsel değerlendirmeleri içerir (Diener,1991). Öznel iyi oluş, bireyin yaşamını değerlendirmesi ve yargı bildirmesi anlamına gelmektedir. Öznel iyi oluş tek boyutlu bir yapı değildir. Olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumu olmak üzere üç ayrı ögesi vardır. (Deiner,1984). Konuşma dilinde 'mutluluk' olarak ifade edilen öznel iyi oluş kişinin kendi yaşamını değerlendirmesidir. Bu değerlendirme hem bilişsel hem de duygusaldır (Diener, 1996). Öznel iyi oluş; duyguyu deneyimleme ve ifade etme, kişilerarası işlevsellik ile adaptasyonun önemli alanlarından (Gross ve John, 2003). Kişilerin öznel iyi oluşa ilişkin farklılıklarını anlamada kişilerin yaşam deneyimlerini incelemek önemlidir. Pozitif psikoloji; öznel iyi oluşu kişilerin yaşamlarına ilişkin bilişsel ve duygusal değerlendirmelerinin sonucu olarak ele alır.

Öznel iyi oluş iyi bir yaşam için yeterli olmasa da gereklidir. Öznel iyi oluşun; yaşam doyumu (kişinin hayata ilişkin bütünsel yargıları), önemli yaşam alanlarındaki tatmin, olumlu duygulanım ve düşük olumsuz duygulanım olmak üzere dört ayrı bileşeni olduğundan bahsedilmektedir (Ryff ve Keyes,1995).

Kişiler iyi oluşları için birtakım yanılsamalara başvurabilirler. Bunlar; gerçekçi olmayan pozitif öz değerlendirmeler, abartılmış kontrol ve ustalık algısı ile gerçekçi olmayan iyimserliktir. Bu yanılsamalar kişilerin ruh sağlıkları ve iyi oluşları için adaptif olabilirler (Taylor et Brown,1988). İyi oluş ile ilgili bir diğer kavram adaptasyondur. Yapılan çok sayıda araştırma; bireylerin birçok duruma hızlı bir şekilde adapte olduğunu göstermektedir (Ryff ve Keyes,1995). Birçok büyük yaşam olayı üç aydan daha kısa sürede etkisini yitirmekte ve iyi oluş üzerindeki etkisini kaybetmektedir. Araştırmalar belirgin yaşam olayları ile öznel iyi oluş arasındaki korelasyonun düşük-orta düzeyde olmasını adaptasyonun etkisi ile açıklamaktadır. Ayrıca mizaç, kişilik özellikleri, kültürel ve toplumsal faktörler de iyi oluş üzerinde etkilidir (Suh, Diener, Fujita 1996).

1.3.3 Yetişkinliğe Geçiş ve İyi Oluş

Ergenlik ve yetişkinlik arasındaki dönem yaşamın gidişatındaki yoğun çeşitlilik ve gelişimsel kilometre taşları ile karakterizedir. Bu çeşitlilik sunduğu olanakların yanısıra ergenlik süresince kontrol altında tutulmuş sorunlar ve sıkıntılarla ilgili kontrolde zayıflamalara da neden olabilmektedir. Yetişkinliğe geçiş, içerdiği sosyal rol değişimleri ve çoklu sayıdaki gelişimsel görevler ile yaşam dönemleri içerisinde oldukça kritik öneme sahip dönemlerden birisi olmasına rağmen, bu dönemin ruh sağlığını ne şekilde etkilediğine dair araştırmalar azdır. Bu konuya ilişkin

en önemli sorulardan biri bu dönemin ruh sağlığı ve psikopatoloji ile ilgili bir durumun devam etmesi ya da etmemesine ne şekilde etki ettiği. Çocukluk ve ergenlik döneminde kazanılmış fonksiyon gösterebilme ve uyum becerilerine ilişkin özelliklerin ilk yetişkinlikte kendini koruduğuna ilişkin bulgular vardır (Ryff ve Keyes,1995). Bununla birlikte yetişkinliğe geçiş dönemindeki stres faktörleri; ergenlik süresince bastırılmış ve kontrol altında tutulmaya çalışılan problemlerin ortaya çıkmasına neden olabileceği belirtilmektedir. Bu anlamda yetişkinliğe geçiş döneminin ruh sağlığı ve psikopatoloji üzerindeki etkisine ilişkin bulgular farklılaşmakta, bir yandan bazı sorunlu ergenler bu dönemde yaptıkları değişimlerle iyi fonksiyon gösteren yetişkinler haline gelebildiği, diğer yandan ergenlik süresince iyi durumda olan bireyler bu dönemde ciddi sorunlar yaşayabildiği belirtilmektedir (Schulenberg ve ark., 2004). Ancak, son birkaç on yılda bu geçiş döneminin süresi uzamış ve süreç daha az belirgin bir hal almıştır. Özellikle evlilik ve iş hayatına ilişkin standart oluşumlar oldukça farklılaşmıştır. Bu nedenle Arnett (2004), bu dönemin basitçe yetişkinliğe geçişten ibaret olmadığını ve ayrı bir dönem olarak değerlendirilmesi gerektiğini söylemekte ve bu dönemi ‘beliren yetişkinlik’ olarak adlandırmaktadır. Bununla birlikte bazı araştırmacılar bu dönemde diğer geçiş dönemleri ile benzer özellikler taşıdığını ve bu nedenle diğer geçiş dönemlerine ilişkin bağlamda değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir (Schulenberg ve ark.,2003).

Yetişkinliğe geçiş, içsel ve dışsal çok sayıda gelişimsel geçişi de beraberinde getirmektedir. Bunlar; biyolojik, bilişsel, fiziksel, kimlikle ilişkili, sosyal rol ve bağlamla ilgili değişimlerdir. Bu değişimler aynı zamanda; perspektif alma, duygusal öz düzenleme, kimlik, bağımsızlık, farklı bağlanma ilişkileri, başarı gibi alanlarda da

değişimi içerir. Bireyin bu döneme ilişkin görevlerdeki başarısı veya zorlanmaları ve bunlara ilişkin değerlendirmeleri kişinin iyi oluş hali ile de yakından ilişkilidir. Yetişkinliğe geçiş dönemindeki iyi olma durumu, alanın ne olduğundan bağımsız olarak çoklu sayıda alanda başarılı olma ile bağlantılı gözükmektedir. Bu dönemde karşılaşılan zorluklar ve görevler kişinin büyümesine ve gelişmesine neden olabileceği gibi uyumsuz değişimleri de beraberinde getirebilir. Kişilerin bu dönemdeki görevlerle uyumu ve baş ediş biçimi iyi oluşları ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Schulenberg ve ark., 2003). Schulenberg ve ark. (2004) çoğu kişide liseden mezun olduktan sonra iyi oluş düzeyinin arttığını, bununla birlikte ergenliğinde uygun fonksiyon göstermeyen ergenlerin de olasılık düşük olsa da başarılı birer yetişkin olabileceğini bulgulamışlardır. Dolayısıyla, yetişkinliğe geçiş döneminde iyi oluş halini korumak ya da kazanmak bu dönemdeki gelişimsel ve sosyal görevleri başarıyla yerine getirebilmenin bir sonucu gibi görünmektedir.

1.3.4 Üretkenlik ve İyi Oluş

Üretkenlik; gelecek nesilleri yetiştirme ve onlara rehberlik etmeyi, topluma katkıda bulunmayı, yeni ürünler ve fikirler üretmeyi içerir. Genel anlamda üretkenliğin iyi oluş ile bağlantılı olduğunu gösteren çok fazla sayıda araştırma olmakla birlikte (Erikson, 1963; Kotre, 1984; McAdams, 2001; McAdams ve Logan, 2004), üretkenliğin çeşitli boyutları açısından da ele alarak iyi oluşu yordamada üretken davranışın önemi de vurgulanmaktadır (McAdams ve ark., 1993; Orchse ve Plug, 1986; Stewart ve ark., 2001). Örneğin, McAdams, St. Aubin ve Logan, (1993) genç, orta ve ileri yetişkinlikteki üretkenlik düzeyleri ve üretkenlik ile iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemişler ve çalışmada üretkenliğin eylem, adanmışlık, anlatım ve ilgi boyutları ile

ölçmüşlerdir. Elde edilen bulgulara göre yaşam doyumunun en güçlü yordayıcısı olarak Loyola üretkenlik ölçeği ile ölçülen *üretkenlik ilgisi* bulunmuştur. Benzer şekilde, McAdams ve St Aubin'nin üretkenlik gelişiminde yedi aşamalı modelini temel alan Huta ve Zuroff (2007), sembolik ölümsüzlük değişkenin üretkenlik ve iyi oluş arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini bulgulamışlardır.

Keyes ve Ryff (1998), yaşları 25-74 arasında değişen 3000 bireyle gerçekleştirdikleri çalışmalarında, duygusal destek ve gönüllü yardımda bulunma özellikleri açısından değerlendirdikleri üretkenlik ve iyi oluş arasında yaş ve eğitimin kontrol edildiği haliyle pozitif bir ilişki bulmuştur.

Vailant (1993), boylamsal çalışmasında bir grup kadını ilkokuldan ileri yaşlara kadar izlemiştir. Bireyler 60 yaşında, araştırmacılar tarafından üretkenliği deneyimlemiş ve deneyimlememiş olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Aynı kadınlar 77 yaşında, bağımsız görüşmeciler tarafından değerlendirilmiş ve geçmişte üretken olarak etiketlenen bireylerin ileri yaşlara ilişkin uyumu çok daha iyi olarak bulunmuştur. Benzer şekilde Stewart ve ark. (2001), üretkenlik ilgisi ve üretken başarıları ölçtükleri çalışmalarında üretkenlik ve yaşam doyumu arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Ochse ve Plug(1986) farklı etnik gruplardan bireylerle gerçekleştirdikleri çalışmalarında üretkenlik ve yaşam doyumu arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmiş, etnik kökenlere bağlı farklılık bulmamıştır. Bununla birlikte 50 anne 48 baba ile gerçekleştirilen bir araştırmada kadınların yaşam doyumları ve üretkenlikleri arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur. Araştırmacılar bunun nedeninin başkalarına bakım verme üzerine odaklanmak olabileceğini belirtmiştir (Morfei ve ark., 2004)

Üretkenlik ve iyi oluş arasındaki ilişki çift yönlü olabilir, yani üretkenliğin iyi oluşu yordamasının yanı sıra hali hazırda iyi oluşu yüksek kişiler daha üretken davranışlar sergiliyor olabilir (MacDermid, Haan ve Heilburn, 1996).

1.4. Araştırma Soruları ve Hipotezler

Bu araştırmanın amacı; yükseköğrenime devam eden 18-30 yaş arası bireylerin; yetişkinliğe geçiş sürecine ilişkin kavramsallaştırmalarını öğrenmek, bireylerin kendilerini yetişkin olarak hissedip hissetmemesi ile üretkenlik ve iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma kapsamında araştırmanın örneklemini oluşturan 18-30 yaş arası bireylerin yetişkinliğe geçişe ilişkin değerlendirmelerinin neler olduğu, katılımcıların yetişkinliğe geçiş kriterlerine ve üretkenlik düzeylerine ilişkin değerlendirmelerinin doğum sırasına, cinsiyete ve yaşa göre farklılık gösterip göstermediği; yetişkinliğe geçiş kriterleri, üretkenlik düzeyleri, sosyal üretkenlik ilgileri, yaşam doyumu, pozitif-negatif duygulanım düzeyleri ve yaş arasında nasıl bir ilişki olduğu ve yaşam doyumunu en çok hangi değişkenlerin yordayacağına ilişkin sorulara yanıt aranmaktadır.

Araştırmanın hipotezleri ise şunlardır:

H.1. Araştırmada yer alan katılımcıların yaşına, öznel yetişkinlik algısına, doğum sırasında büyük çocuk olup olmamasına ve cinsiyetine bağlı farklılıklar olacaktır;

H.1.a 23-30 yaş arası katılımcılar 18-22 yaşa kıyasla yetişkinlik kriterlerine ilişkin maddeleri daha önemli olarak değerlendirerek yetişkin olduklarını düşüneceklerdir.

H.1.b Yaşa bağı olarak katılımcıların yaşam doyumlarında ve pozitif-negatif duygulanımlarında farklılık olmazken, 23-30 yaş arası katılımcıların sosyal üretkenlik düzeyleri 18-22 yaşa kıyasla daha yüksek olacaktır.

H.1.c. Doğum sırasına bağı olarak, büyük çocuklar yetişkinlik kriterlerine ilişkin maddeleri daha önemli olarak değerlendirerek yetişkin olduklarını düşünecekler, üretkenlik düzeyleri daha yüksek olacak ama yaşam doyumları daha düşük olacaktır.

H.1.d. Cinsiyete bağı olarak, yetişkin kriterlerinde, yaşam doyumunda ve pozitif-negatif duygulanımlarında farklılık olmazken, kadınların üretkenlik düzeyleri erkeklerden yüksek olacaktır.

H.1.e. Öznel yetişkinlik algısına yani yetişkinliğe erişildiğine ilişkin algıya bağı olarak, yetişkinliğe eriştiğini düşünen bireylerin üretkenlik düzeyleri yetişkinliğe erişmediğini düşünen bireylerin üretkenlik düzeylerinden daha yüksek olacaktır.

H.2. Katılımcıların yaş, yetişkin algılama düzeyi, üretkenlik ve iyi oluş düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H.3. Katılımcıların yaşam doyumunu; yaş, yetişkin algılama düzeyi ve üretkenlik düzeyi yordayacaktır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1 Katılımcılar

Bu araştırmanın örneklemini, Ankara'daki çeşitli üniversitelerde yükseköğrenimine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Toplamda 500 kişiye anket uygulanmış, verilerdeki kayıplar nedeniyle araştırmaya dahil edilemeyecek durumda olan ölçekler elenmiş ve toplamda 423 birey için veri girişi yapılmıştır. Uç değer analizi yapıldıktan sonra 391 kişilik örneklem ile analizlere devam edilmiştir. Katılımcıların 274'ü kadın 117'si erkektir. Katılımcıların 251'i 18-22 129'u 23-30 yaş arasındadır. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1 - Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

	Kadın (n=274) %70.1	Erkek (n=117) %29.9
Yaş		
18-22 Yaş	185(% 68)	66(% 56)
23-30 Yaş	82(% 30)	47(% 40)
Medeni durum		
Evli	15(% 6)	3(% 3)
Ayrı-Boşanmış-Dul	2(% 0)	0(% 0)
Bekar	257(% 94)	113(% 97)
Doğum Sırası		
Büyük Çocuk	138(% 50)	49(% 42)
Küçük Çocuk	135(% 49)	68(% 58)
Eğitim Durumu		
Üniversite	240(% 88)	106(% 91)
Yüksek Lisans veya Doktora	34(% 12)	11(% 9)
Anne Eğitim Durumu		
İlk-Orta	130(% 47)	59(% 50)
Lise veya Yüksekokul	80(% 29)	35(% 30)
Üniversite	57(% 21)	19(% 16)
Yüksek Lisans veya Doktora	7(% 3)	4(% 3)
Baba Eğitim Durumu		
	Kadın (n=274) %70.1	Erkek (n=117) %29.9
İlk-Orta	74(% 27)	37(% 32)
Lise veya Yüksekokul	99(% 36)	42(% 36)
Üniversite	89(% 33)	30(% 26)
Yüksek Lisans veya Doktora	12(% 4)	8(% 7)
Gelir Düzeyi		
Çok düşük	2(% 0)	1(% 0)
Düşük	16(% 6)	9(% 8)
Orta	198(% 72)	93(% 80)
Yüksek	58(% 21)	14(% 12)
Çok yüksek	0(% 0)	0(% 0)
Çocuk sahibi olma		
Evet	7(% 3)	1(% 1)
Hayır	266(% 97)	116(% 99)
Sosyoekonomik Düzey		
Düşük	21(% 8)	12(% 10)
Orta	159(% 58)	70(% 60)
Ortanın üstü	88(% 32)	30(% 26)
Yüksek	6(% 2)	5(% 4)

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri; demografik bilgi formu, yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin anket, pozitif negatif duygulanım ölçeği, yaşam doyumu ölçeği, Loyola üretkenlik ölçeği ve sosyal üretkenlik ölçeği olmak üzere toplam altı ölçüm aracılığı ile toplanmıştır.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Demografik formda kişilerin, yaş, eğitim durumu, cinsiyet, medeni durum, anne baba eğitim düzeyi, çocuk sahibi olup olmama, sosyoekonomik düzey, gelir düzeyi, kardeş sayısı ve yaşadıkları yere ilişkin sorular yer almaktadır. Demografik bilgi formuna ek 2`den ulaşılabilir.

2.2.2. Yetişkinlik Kriterlerine İlişkin Anket

Arnett (1993) tarafından geliştirilen anket toplamda 39 maddeden oluşmaktadır. Bu anketin aslı Arnett'in birden fazla (1993, 1998, 2000,2004) çalışmasında kullanılmıştır. Anket; daha önce yapılmış antropolojik, sosyolojik, psikolojik çalışmalar ve Arnett'in kendi eski çalışmalarından derlediği bir dizi kriterden oluşmaktadır (Arnett,1993, 1998, 2000,2004). Anket rol geçişleri, aile kapasitesi, normlara uyma, biyolojik geçişler, kronolojik/yaşa bağlı geçişler, karşılıklı bağımlılık/duygusal geçişler ve bağımsızlık/bireysellik alanındaki geçişlere ait maddelerden oluşan yedi alt ölçekten oluşur. Alt ölçeklere ilişkin güvenirlik katsayıları rol geçişleri .73, aile kapasitesi.88, normlara uyma.83, biyolojik geçişler.76, kronolojik/yasal/yaşa bağlı geçişler.67, karşılıklı bağımlılık/duygusal geçişler.64 ve bağımsızlık/bireysellik.42 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerin düzenlenmesi teorik

kriterlere göre yapılmıştır. Anketin orijinali evet hayır şeklinde ölçüm yapmaktadır. Daha sonraki çalışmalarda ileri istatistik analizler yapılabilmesi için 4' lü likert tipinde ölçüm yapılacak şekilde düzenlenmiştir. Anket; “finansal açıdan ebeveynlerinden bağımsız olmak”, “sarhoş olmaktan kaçınmak”, “kadınca bir aileyi fiziksel olarak güvende tutabilecek duruma gelmek” gibi maddeler içerir. Bireyin bu maddelerin yetişkinliğe geçişte ne düzeyde önemli olduğunu 1=çok önemli, 2=biraz önemli, 3=pek önemli değil, 4= hiç önemli değil şeklinde değerlendirmesi beklenmektedir. Alt ölçeklere ilişkin puanların toplanmasıyla o kategorinin bireyin yetişkinliğe geçişi değerlendirmesinde ne düzeyde önemli olduğu sonucuna varılmaktadır.

Anket bu çalışma için; araştırmacının kendisi, bir mütercim tercüman ve bir öğretim görevlisi tarafından önce Türkçeye, ardından İngilizceye ve tekrar Türkçeye çevrilmiş; daha sonra çeviriler karşılaştırılıp en uygun ifadeler seçilerek anketin Türkçe hali oluşturulmuştur. Bu anket kapsamında kişilere ayrıca öznel yetişkinlik algılarını değerlendirmek için yetişkinliğe ulaşmış ve ulaşmadıkları sorulmuş ve bu soruya cevap olarak; evet, hayır ya da bazı açılardan evet bazı açılardan hayır seçeneklerinden birini seçmeleri istenmiştir. Bu araştırma kapsamında alt ölçeklerin iç tutarlık katsayısı rol geçişleri .71, aile kapasitesi .84, normlara uyma .75, biyolojik geçişler .70, kronolojik/yasal/yaşa bağlı geçişler .56, karşılıklı bağımlılık/duygusal geçişler .37 ve bağımsızlık/bireysellik/bilişsel .41 olarak bulunmuştur. Yetişkinlik kriterleri ölçeğine Ek3`ten ulaşılabilir.

2.2.3. Pozitif ve Negatif Duygulanım Ölçeği

Watson, Clark ve Tellegen (1988) tarafından geliştirilmiş olan ölçek 10 pozitif (ilgili, gururlu vb.) 10 negatif (korkmuş, tedirgin vb.) duygulanım olmak üzere toplam

20 maddeden oluşan bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçek maddeleri yedili likert tipinde ölçüm yapmaktadır. Kişinin ölçekte belirtilen duyguyu yasama düzeyine göre 1=asla, 2=çok nadiren, 3=nadiren, 4=bazen, 5=sıkça, 6= çoğunlukla ve 7 =daima şeklinde yanıt vermesi beklenmektedir. Ölçeğin iki alt boyutunda pozitif duygulanım ve negatif duygulanım düzeyleri belirlenmektedir. Pozitif duygulanım alt ölçeğinden alınan puanlardaki artış kişinin yaşamdan keyif alma düzeyinde yükselme olduğunu, negatif duygulanım puanlarındaki artış ise kişinin yaşadığı stres düzeyinde yükselmeyi göstermektedir. Pozitif duygu alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı .83 ve negatif duygu alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı ise .86'dır. Test tekrar test tutarlılığı ise pozitif duygulanım için .40 ve negatif duygulanım için ise .54 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin psikometrik özelliklerinin değerlendirildiği geniş örneklemeli bir toplum taramasında iki faktörlü yapının doğrulandığı, ölçekten elde edilen ölçümlerin demografik değişkenlerden ve farklı alt örneklemelerden etkilenmediği bildirilmiştir (Crawford ve Henry, 2004). Ölçeğin Türkçeye çevirisi Dürü (1998), geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ise Gençöz (2000) tarafından yapılmıştır. Ölçme aracının Türkiye örneklemindeki güvenilirlik düzeylerine ilişkin hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı 10 maddelik pozitif duygulanım alt ölçeği için .83 ve 10 maddelik negatif duygulanım için ise .86 olarak bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında ölçeğin iç tutarlık katsayısı olumlu duygulanım için .82, olumsuz duygulanım için .81 olarak bulunmuştur. Pozitif negatif duygulanım ölçeğine Ek4`ten ulaşılabilir.

2.2.4. Yaşam Doyumu Ölçeği

Beş maddelik Yaşamdan Alınan Doyum Ölçeği (SWLS; Diener, Emmons, Larsen ve Griffin, 1985) genel olarak yaşamdan alınan doyumunu ölçmek için

kullanılmıştır. Güvenilirlik katsayısı kadınlar için .86 ve erkekler için .85'tir. Ölçek 5 maddeden (pek çok açıdan ideallerime yakın bir yaşamım var, yaşamım beni tatmin ediyor vb..) oluşmakta ve 7'li likert (1=kesinlikle katılmıyorum, 2=katılmıyorum, 3=biraz katılmıyorum, 4= ne katılıyorum ne katılmıyorum, 5=çok az katılıyorum, 6=katılıyorum, 7= kesinlikle katılıyorum) tipinde ölçüm yapmaktadır. Yaşam Doyumu Ölçeğinde işaretlenen seçeneklerin değerleri toplanarak toplam puan elde edilmektedir. Ölçme aracının toplam puanlarındaki artış yaşam doyumundaki artışa işaret etmektedir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Köker (1991) ve Durak, Şenol-Durak ve Gençöz (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışmaları sonucunda; üç hafta ara ile iki kez uygulanan ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı, .85 olarak bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında ölçeğin iç tutarlık katsayısı .87 olarak bulunmuştur. Yaşam doyumunu ölçeğine Ek5'ten ulaşılabilir.

2.2.5. Loyola Üretkenlik Ölçeği

McAdams ve de St. Aubin (1992) tarafından geliştirilen ölçek 20 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçek, kişinin üretken davranışları ile gelecek kuşağa olumlu ve kalıcı bir etki bırakabilmeye yönelik üretken ilgisini ölçmektedir. “Deneyimlerimden edindiğim bilgileri bir sonraki kuşağa aktarmaya çalışırım”, “ben öldükten sonra da uzun bir süre hatırlanacağımı düşünüyorum” gibi maddelerden oluşan ölçek dörtlü likert tipinde (1=bu ifade size hiç uygun değildir, 2= bu ifade sizin için nadiren uygundur, 3=bu ifade sizin için sıkça uygundur, 4=bu ifade sizin için çok uygundur) ölçüm yapmaktadır ve toplamda 6 ters madde bulunmaktadır. Ölçeğin Türkçeye çevirisi ve uyarlaması Karacan (2007) tarafından yapılmıştır. Bu araştırma kapsamında

ölçeğin iç tutarlık katsayısı .78 olarak bulunmuştur. Loyola üretkenlik ölçeğine Ek6`dan ulaşılabilir.

2.2.6. Sosyal Üretkenlik Ölçeği

Morselli ve Passini (2015) tarafından geliştirilen ölçek, üçü Loyola üretkenlik ölçeğinden alınmış toplam 6 maddeden oluşmaktadır. Üretkenliğin sosyal sorumluluk boyutunu ölçebilmek amacıyla geliştirilen ölçek beşli likert tipinde (1=kesinlikle katılmıyorum, 2=katılmıyorum, 3=emin değilim, 4=katılıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum) ölçüm yapmaktadır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik testleri Morselli ve Passini tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında yaşları 20 ile 70 arasında değişen ve %49.2si kadınlardan oluşan 199 kişi üzerinden ölçüm yapılmıştır. Çalışmada kullanılan ölçekler; Sosyal Üretkenlik Ölçeği, Loyola Üretkenlik Ölçeği, Erikson Üretkenlik Ölçeği, Gelecek Zaman Yönelimi Ölçeği, Ahlaki Dahil Etme Dışarda Tutma Ölçeği, Sosyal Egemenlik Yönelimi Ölçeği ve bireylerin önyargı düzeyini ölçmeyi amaçlayan Cinsiyetçilik Ölçeğidir. Yapılan ölçümler sonucunda ölçeğin güvenirliği .78 olarak bulunmuştur.

Ölçek bu araştırma kapsamında, araştırmacının kendisi, bir mütercim tercüman ve bir öğretim görevlisi tarafından önce Türkçeye ardından İngilizceye ve tekrar Türkçeye çevrilmiş; daha sonra çeviriler karşılaştırılıp en uygun ifadeler seçilerek ölçeğin Türkçe hali oluşturulmuştur. Bu araştırma kapsamında ölçeğin iç tutarlık katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Sosyal üretkenlik ölçeğine EK7`den ulaşılabilir.

2.3. İşlem

Anket uygulanmadan önce Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden gerekli etik izin alınmıştır. Anketler bireylere üniversite dersliklerinde uygulanmış, uygulamadan önce yanıtlamayı istedikleri zaman bırakabilecekleri, araştırmaya katılımın gönüllülük esasına bağlı olduğu konusunda bilgilendirilmişlerdir. Veri toplama işlemi esnasında katılımcılara sırasıyla demografik bilgi formu, yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin anket, Loyola üretkenlik ölçeği, yaşam doyum ölçeği, sosyal üretkenlik ölçeği ve pozitif negatif duygulanım ölçeği uygulanmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen verilere uygulanan istatistik analizi sonuçlarına yer verilmektedir. Temel analizlere başlamadan önce kayıp değer, tekli ve çoklu uç değer, normallik ve homojenlik varsayımları gibi veri girişine ait kontroller yapılmıştır. Tekli ve çoklu uçdeğer analizleri sonucu uygun olmadıkları belirlenen veriler çıkarılmıştır. Bu ölçütler doğrultusunda 423 veriden 32 veri silinerek 391 veri ile analizlere devam edilmiştir. Ayrıca analizlere dahil edilecek ölçümlerin güvenilirlik katsayısının .70 ve daha yüksek olmasının gerekliliği belirtildiğinden (Büyüköztürk, 2005; Kline, 2000) Yetişkinliğe Geçiş Kriterlerine ilişkin anketin; kronolojik-yasal geçişler, karşılıklı bağımlılık-duygusal, bireysellik-bağımsızlık alt ölçeklerinden .70'in altında iç tutarlılık katsayısı elde edildiği için bu alt ölçekler analizlere dahil edilmemiştir. Çarpıklık değerlerinin incelenmesi yoluyla bakılan normallik testi sonucunda, her bir değişkenin çarpıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında olması koşulu sağlandığından analizlerde parametrik testler kullanılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 1996).

Analizlere öncelikle yetişkinlik kriterlerine ilişkin değerlendirmelerin betimsel istatistik sonuçları ile başlanmıştır. Ardından ilk kez Türkçe'ye uyarlaması yapılan Yetişkinlik Kriterlerine ilişkin Arnett'in anketi ve Sosyal Üretkenlik ölçeğinin yapı geçerliği için faktör yapıları ile iç tutarlılık katsayılarına bakılmış ve sonrasında hipotez testlerine geçilmiştir. Ancak, Yetişkinlik Kriterlerine ilişkin anketteki iç tutarlılık katsayısı düşük olan kronolojik geçişler (.56), duygusal-karşılıklı bağımlılık (.37) ve bağımsızlık- bireysellik (.41) alt ölçümleri analizlere dahil edilmemiştir.

3.1 Ön Analizler

Araştırmanın temel analizlerine geçmeden önce yetişkinlik kriterleri ve öznel yetişkinlik algısı betimsel olarak incelenmiş ve ilk kez bu çalışmada Türkçe 'ye adaptasyonu yapılan "Yetişkinlik Kriterleri Ölçeği" ile "Sosyal Üretkenlik Ölçeği"nin faktör yapıları incelenerek, iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır.

3.1.1. Yetişkinlik Kriterlerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Araştırmada ilk önce betimleyici istatistik analizlerle katılımcıların orijinal ölçekte yer alan yetişkinlik kriterlerine ilişkin değerlendirmelerine her bir alt ölçek temelinde yer verilmiştir. Tablo 2’de yetişkinlik kriterlerine ilişkin betimsel sonuçlar sunulmuştur.

Tablo 2 - Yetişkinlik Kriterlerine İlişkin Betimsel İstatistikler

	<i>a</i>	Çok önemli	Biraz önemli	Pek önemli değil	Hiç önemli değil
Rol geçişleri	.71				
17. Bir ev satın almış olmak		68 (% 17.4)	71 (% 18.2)	130 (%33.2)	122 (%31.2)
21. Uzun vadeli kariyerine karar vermiş olmak		163 (%41.7)	165 (%42.2)	52 (%13.3)	11 (%2.8)
24.Eğitimi tamamlamış olmak.		209 (%53.5)	99 (%25.4)	63 (%16.1)	20 (%5.1)
26. Tam zamanlı bir işte çalışmak.		103 (%26.3)	146 (%37.3)	113 (%28.9)	29 (%7.4)
28. Evli olmak		27 (%6.9)	54 (%13.8)	132 (%33.8)	178 (%45.5)
39. En az bir çocuk sahibi olmak		44 (%11.3)	40 (%10.2)	97 (%24.8)	210 (%53.7)
Biyolojik Geçişler	.70				
14. Cinsel ilişkiye girmiş olmak		38 (%9.7)	30 (%7.7)	122 (%31.2)	201 (%51.4)
27.Boyuna son haline uzamış olmak		43 (%11)	75 (%19.2)	145 (%37.1)	128 (%32.7)
31.Kadinsa biyolojik olarak çocuk sahibi olacak hale gelmek		104 (%26.6)	131 (%33.5)	82 (%21)	74 (%18.9)

	α	Çok önemli	Biraz önemli	Pek önemli değil	Hiç önemli değil
36. Erkekse, biyolojik olarak çocuk yapabilecek hale gelmek		117 (%29.9)	97 (%24.8)	102(%26.1)	75 (%19.2)
Kronolojik Geçişler	.56				
4. Yirmi bir yaşına ulaşmış olmak		38 (%9.7)	100 (%25.6)	161(%41.2)	92 (%23.5)
15.On sekiz yaşına ulaşmış olmak		70 (%17.9)	97 (%24.8)	129 (%33)	95 (%24.3)
34.Ehliyet almış ve otomobil kullanıyor olmak.		80 (%20.5)	92 (%23.5)	124 (%31.7)	95 (%24.3)
Aile Kapasitesi	.84				
10. Erkekse, bir evi idare edebilecek durumda olmak		266 (%66.8)	101 (%25.9)	26 (%6.6)	3 (%0.8)
12. Kadınsa, bir aileyi fiziksel olarak güvende tutabilecek duruma gelmek		230 (%58.8)	131 (%33.5)	28 (%7.2)	2 (%0.5)
16. Kadınsa, bir aileyi finansal olarak destekleyebilecek hale gelmek		140 (%35.8)	163 (%41.7)	70 (%17.9)	18 (%4.6)
18. Erkekse, bir aileyi fiziksel olarak güvende tutabilecek hale gelmek		230 (%58.8)	128 (%32.7)	24 (%6.1)	9 (%2.3)
19. Kadınsa çocuk bakabilecek duruma gelmek		166 (%42.5)	131 (%33.5)	67 (%17.1)	27 (%6.9)
23. Erkekse çocuklara bakabilecek duruma gelmek		201 (%51.4)	138 (%35.3)	45 (%11.5)	7 (%1.8)
33. Erkekse, bir aileyi finansal olarak destekleyebilecek hale gelmek		212 (%54.2)	129 (%33)	42 (%10.7)	8 (%2)
37. Kadınsa, bir evi idare edebilecek durumda olmak		171 (%43.7)	140 (%35.8)	64 (%16.4)	16 (%4.1)
Normlara Uyuma	.75				
3. Marketten küçük şeyler çalma ve mala zarar verme gibi küçük suçlar işlemekten kaçınmak		309 (%79.1)	26 (%6.6)	40 (%10.2)	16 (%4.1)
6. Cinsel olarak aktifse ve çocuk sahibi olmaya çalışmıyorsa doğum kontrol yöntemlerini kullanmak		201 (%51.4)	94 (%24)	64 (%16.4)	32 (%8.2)
7. Yasadışı uyuşturucu maddelerden uzak durmak		277 (%70.8)	60 (%15.4)	46 (%11.8)	8 (%2)
8. Alkollü araç kullanmaktan kaçınmak		307 (%78.5)	52 (%13.3)	29 (%7.4)	3 (%0.8)

	α	Çok önemli	Biraz önemli	Pek önemli değil	Hiç önemli değil
9. Güvenli ve hız sınırına uygun araç kullanmak		286 (%73.2)	71 (%18.2)	28 (%7.2)	6 (%1.5)
13. Küfür ve kaba konuşmalardan kaçınmak		200 (%51.2)	113 (%28.9)	62 (%15.9)	16 (%4.1)
25. Birden fazla cinsel partneri olmamak		172 (%44)	67 (%17.1)	73 (%18.7)	79 (%20.2)
32. Sarhoş olmaktan kaçınmak		146 (%37.3)	87 (%22.3)	92 (%23.5)	66 (%16.9)
Duygusal-Karşılıklı Bağlılık	.37				
5. Daha az ben merkezli olmak başkalarını daha fazla göz önünde bulundurmaya başlamak		132 (%33.8)	176 (%45.1)	69 (%17.6)	14 (%3.6)
20. Başkalarına yaşam boyu sürecek sözler vermek		64 (%16.4)	122 (%31.2)	120 (%30.7)	85 (%21.7)
30. Uzun süreli bir aşk ilişkisine başlamak		43 (%11)	92 (%23.5)	158 (%40.4)	98 (%25.1)
38. Duygularını her daim kontrol edebilmeyi öğrenmiş olmak		204 (%52.2)	139 (%35.6)	41 (%10.5)	7 (%1.8)
Bağımsızlık-Bireysellik	.41				
1. Finansal açıdan ebeveynlerinden bağımsız olmak		270 (%69.1)	104 (%26.6)	14 (%3.6)	3 (%0.8)
2. Ebeveynlerinin evinde yaşamamak		93 (%23.8)	125 (%32)	141 (%36.1)	32 (%8.2)
11. Ebeveynleriyle eşit bir yetişkin olarak ilişki kurmak		274 (%70.1)	97 (%24.8)	17 (%4.3)	3 (%0.8)
22. Davranışlarının sonuçları için sorumluluk alabilmek		324 (%82.9)	56 (%14.3)	9 (%2.3)	2 (%0.5)
29. Duygusal olarak ebeveynlerine aşırı bağlı olmamak		80 (%20.5)	146 (%37.3)	124 (%31.7)	41 (%10.5)
35. Kişisel inanç ve değerlerine ebeveynlerinden ve diğer etkilerden bağımsız olarak karar vermek		273 (%69.9)	89 (%22.8)	27 (%6.9)	2 (%0.5)

Bireylerin yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin değerlendirmelerine ilişkin sonuçlar Tablo 2'den izlenebilir. Yetişkinliğe geçiş kriterleri frekans analizi sonuçlarına göre bireylerin yetişkinliğe geçişte en önemli gördüğü ilk üç kriter sırası

ile bağımsızlık-bireysellik alt ölçeğinde yer alan; davranışlarının sonuçları için sorumluluk alabilmek (380, %97.2), finansal açıdan ebeveynlerinden bağımsız olmak (374, %95.7) ve ebeveynleri ile eşit birer yetişkin olarak ilişki kurmak (371, %94.9) olarak bulunmuştur. Bireylerin yetişkinliğe geçişte en önemsiz gördüğü ilk üç kriter ise sırası ile biyolojik geçişler alt ölçeğinde yer alan cinsel ilişkiye girmiş olmak (68, %17.4), rol geçişleri alt ölçeğinde yer alan evli olmak (61, %20.7) ve en az bir çocuk sahibi olmak (84, %21.5) olarak bulunmuştur.

Rol geçişlerine ilişkin ölçek maddeleri frekans ve yüzde analiz değerleri incelendiğinde Madde 39'a bireylerin %53,7'si "hiç önemli değil" görüşünü belirtmişken Madde 24' e ise bireylerin %53,5'i "çok önemli" görüşünü belirtmiştir. Buradan "Eğitimini tamamlamış olma" kriterinin bireylerin yetişkinlik değerlendirmesinde daha fazla öneme sahip olduğu söylenebilmektedir. Bu kriteri sırasıyla Madde 21 ve Madde 26 takip etmektedir.

Biyolojik geçişlere ilişkin ölçek maddeleri frekans ve yüzde analiz değerleri incelendiğinde Madde 14'e bireylerin %51,4'ü "hiç önemli değil" görüşünü belirtmişken Madde 36' ya ise bireylerin %29,9'u "çok önemli" görüşünü belirtmiştir. Buradan "erkekse, biyolojik olarak çocuk yapabilecek hale gelmek" kriterinin bireylerin yetişkinlik değerlendirmesinde daha fazla öneme sahip olduğu söylenebilmektedir. "Kadınsa, biyolojik olarak çocuk sahibi olacak hale gelmek" kriteri bireylerin yetişkinlik değerlendirmesinde önem bakımından ikinci sırada yer almıştır. Madde 31 ve Madde 36 kriterlerinin frekans ve yüzdelerinin birbirine çok yakın olduğu dolayısıyla bu kriterlerin bireyler açısından hemen hemen aynı öneme sahip olduğu söylenebilir.

Aile kapasitesine ilişkin ölçek maddeleri frekans ve yüzde analiz değerleri incelendiğinde Madde 10'a bireylerin %66,8'i "çok önemli" görüşünü belirtmişken Madde 19' a ise bireylerin %6,9'u "hiç önemli değil" görüşünü belirtmiştir. Buradan "erkekse bir evi idare edebilecek durumda olmak" kriterinin bireylerin yetişkinlik değerlendirmesinde daha fazla öneme sahip olduğu söylenebilmektedir. "Kadınsa, bir aileyi fiziksel olarak güvende tutabilecek duruma gelmek" ve "erkekse, bir aileyi fiziksel olarak güvende tutabilecek hale gelmek" kriterleri bireylerin yetişkinlik değerlendirmesinde önem bakımından ikinci sırada yer almıştır. Bunu sırasıyla madde 33, madde 23 ve madde 37 takip etmektedir.

Kronolojik-yasal geçişlere ilişkin ölçek maddeleri frekans ve yüzde analiz değerleri incelendiğinde Madde 34'e bireylerin %20,5'i "çok önemli" görüşünü belirtmiştir. Buradan "ehliyet almış ve otomobil kullanıyor olmak" kriterinin bireylerin yetişkinlik değerlendirmesinde daha fazla öneme sahip olduğu söylenebilmektedir.

Normlara Uyuma alt ölçeği maddeleri frekans ve yüzde analiz değerleri incelendiğinde Madde 3'e bireylerin %79,1'i "çok önemli" görüşünü belirtmişken Madde 25' e ise bireylerin %20,2'si "hiç önemli değil" görüşünü belirtmiştir. Buradan "marketten küçük şeyler çalma ve mala zarar verme gibi küçük suçlar işlemekten kaçınmak" kriterinin bireylerin yetişkinlik değerlendirmesinde daha fazla öneme sahip olduğu, "birden fazla cinsel partneri olmamak" kriterinin bireylerin yetişkinlik değerlendirmesinde pek öneme sahip olmadığı gözlenmiştir.

Duygusal karşılıklı bağımlılık alt ölçeği maddeleri frekans ve yüzde analiz değerleri incelendiğinde Madde 38'e bireylerin %52,2'si "çok önemli" görüşünü belirtmişken Madde 30' a ise bireylerin %25,1'i "hiç önemli değil" görüşünü

belirtmiştir. Buradan “duygularını her daim kontrol edebilmeyi öğrenmiş olmak” kriterinin bireylerin yetişkinlik değerlendirmesinde daha fazla öneme sahip olduğu, “uzun süreli bir aşk ilişkisine başlamak” kriterinin bireylerin yetişkinlik değerlendirmesinde pek öneme sahip olmadığı gözlenmiştir.

Bağımsızlık-Bireysellik alt ölçeği maddeleri frekans ve yüzde analiz değerleri incelendiğinde Madde 22’ye bireylerin %82,9’u “çok önemli” görüşünü belirtmişken Madde 29’ a ise bireylerin %10,5’i “hiç önemli değil” görüşünü belirtmiştir. Buradan “davranışlarının sonuçları için sorumluluk alabilmek” kriterinin bireylerin yetişkinlik değerlendirmesinde daha fazla öneme sahip olduğu, “duygusal olarak ebeveynlerine aşırı bağlı olmamak” kriterinin bireylerin yetişkinlik değerlendirmesinde pek öneme sahip olmadığı gözlenmiştir.

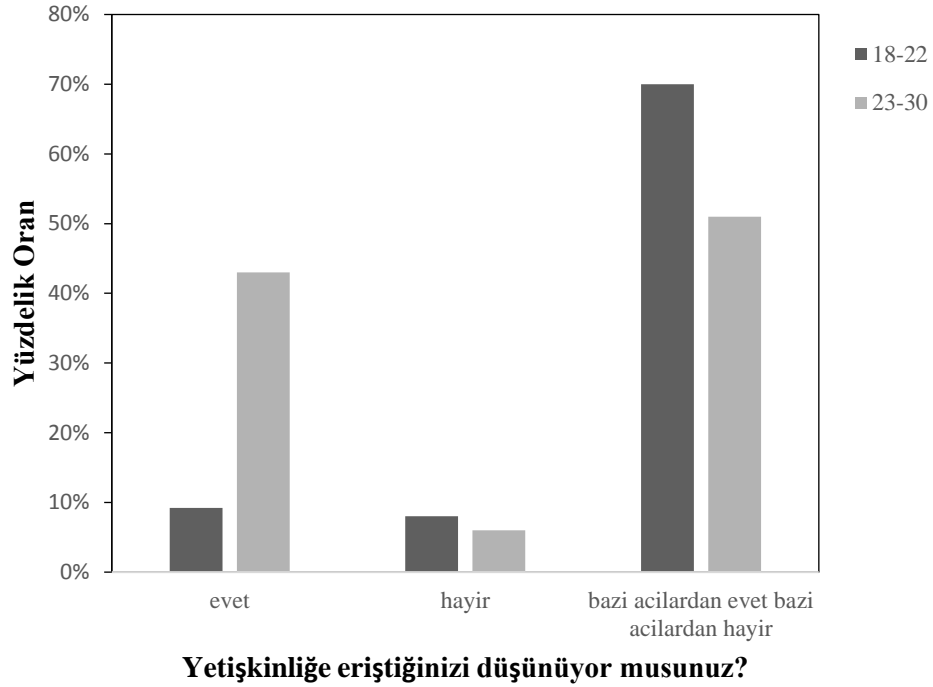
3.1.2 Öznel Yetişkinlik Algısına İlişkin Betimsel İstatistikler

18-22 Yaş arasındaki bireylerden yetişkinliğe erişip erişemedikleri sorusuna 54 kişi (%22) “evet”, 20 kişi “hayır” (%8) ve 177 kişi “bazı açılardan evet bazı açılardan hayır” (%70) yanıtını vermiştir. 23-30yaş arası bireylerden aynı soruya 55 kişi (%43) “evet”, 8 kişi “hayır” (%6) ve 66 kişi “bazı açılardan evet bazı açılardan hayır” (%51) yanıtını vermiştir. Buradan 18-22 yaş arası bireyler arasında yetişkinlik algısının en çok “bazı açılardan evet bazı açılardan hayır” (177) olarak değerlendirildiği, 23-25 yaş bireyler için de yetişkin olduğunu düşünenlerin sayısının en çok “bazı açılardan evet bazı açılardan hayır” (66) olarak değerlendirildiği gözlenmiştir. Toplam bireyler açısından bakıldığında “evet” yanıtını veren toplam 109 kişidir. Yetişkinlik algısı için “evet” yanıtını veren 18-22 yaş arası bireylerin, “evet” yanıtını veren toplam bireyler içindeki oranı %49 (yetişkinlik algısı içindeki yüzdesi), 23-30 yaş arası bireylerin oranı

ise %51`dir. Sonuç olarak yetişkinliğe tam eriştiğini düşünen bireyler yaş grupları bakımından fazla farklılık göstermemekle beraber yetişkinlik algısının “hayır”, “bazı açılardan evet bazı açılardan hayır” durumları için 23-30 yaş arası bireylerin kendilerini yetişkin olarak değerlendirme oranınının 18-22 yaş arası bireylerden ayırt edici bir şekilde daha fazla olduğu gözlenmiştir.

Öznel Yetişkinlik Algısının Yaşa Göre Dağılımı

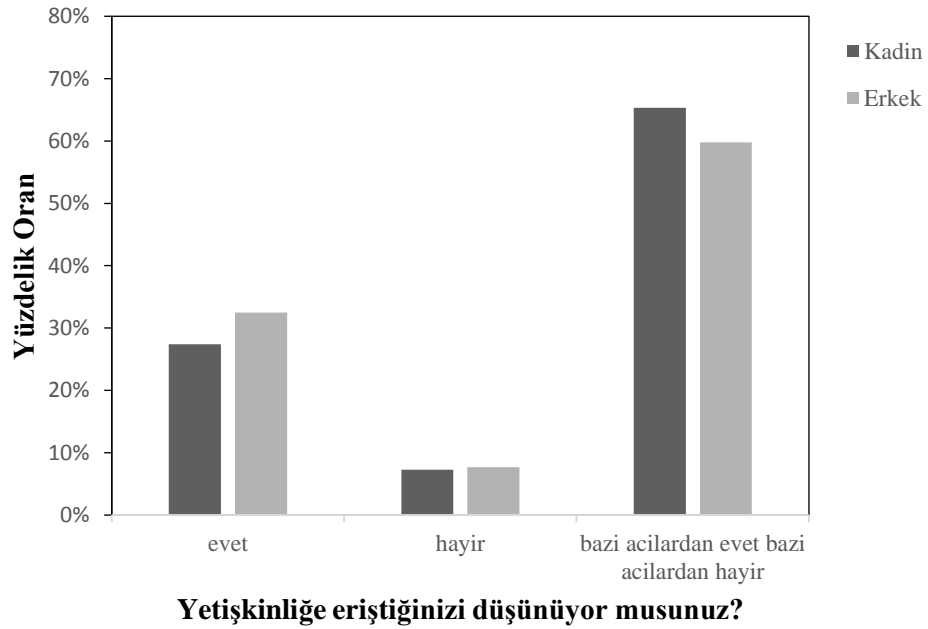

Şekil 1 - Öznel Yetişkinlik Algısının Yaşa Göre Dağılımı

Kadın bireylerden yetişkinliğe erişip erişmedikleri sorusuna 75 kişi (%27,4) “evet”, 20 kişi “hayır” (%7,3) ve 179 kişi “bazı açılardan evet bazı açılardan hayır” (%65,3) yanıtını vermiştir. Erkek bireylerden aynı soruya 38 kişi (%32,5) “evet”, 9 kişi “hayır” (%7,7) ve 70 kişi “bazı açılardan evet bazı açılardan hayır” (%59,8) yanıtını vermiştir. Toplam bireyler açısından bakıldığında 113 kişi (%28,9) “evet”, 29 kişi “hayır” (%7,4) ve 249 kişi “bazı açılardan evet bazı açılardan hayır” (%63,7) yanıtını

vermiştir. Buradan kadın ve erkek bireyler arasında yetişkinlik algısının en çok “bazı açılardan evet bazı açılardan hayır” olarak değerlendirildiği gözlenmiştir. Bu oran kadınlar için %65,3 erkekler için ise %59,8`dir. Toplam bireyler açısından bakıldığında “evet” yanıtını veren toplam 113 kişidir. Yetişkinlik algısı için “evet” yanıtını veren kadın bireylerin, “evet” yanıtını veren toplam bireyler içindeki oranı %66,4 (yetişkinlik algısı içindeki yüzdesi) iken erkek bireylerin oranı ise %33,6`dır. Sonuç olarak yetişkinlik algısının tüm durumları için kadın bireylerin yetişkinlik algısı oranının erkek bireylerden ayırt edici bir şekilde daha fazla olduğu gözlenmiştir.

Öznel Yetişkinlik Algısının Cinsiyete Göre Dağılımı

Şekil 2– Öznel Yetişkinlik Algısının Cinsiyete Göre Dağılımı

3.1.3. Yetişkinlik Kriterleri Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

İlk kez Türkçe’ye uyarlaması yapılan Yetişkinlik Kriterleri ölçeğine ilişkin verilerin öncelikle faktör analizine uygun olup olmadığını test etmek için KMO Bartlett

testi ile test edilmiştir (KMO = 0,87; Bartlett's $\chi^2 = 5269,12$; $p < .000$) KMO testi katsayısı .50'den yüksek ve Barlett testi için ($p < .000$) anlamlı çıktığından faktör analizi yapılabilmesinde bir sorun olmadığı kararına varılmıştır.

İlk olarak 10 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ancak, orijinal ölçeğin 7 alt ölçeği olduğu göz önünde bulundurularak analizler faktör sayısı 7'ye zorlanarak varimax rotasyonla yeniden analiz edilmiştir. Faktör analizi işlemleri sonucunda elde edilen faktörler ve yükleri, öz değerler, açıklanan varyans, madde toplam korelasyonları ve Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3 - Yetişkinlik Kriterleri Ölçeğinin Faktör Yapısı

	Faktör Yükleri	Madde Toplam Korelasyonu
Faktör 1		
17. Bir ev satın almış olmak	.70	.57**
34. Ehliyet almış ve otomobil kullanıyor olmak.	.68	.61**
30. Uzun süreli bir aşk ilişkisine başlamak	.66	.50**
39. En az bir çocuk sahibi olmak	.66	.53**
14. Cinsel ilişkiye girmiş olmak	.62	.46**
28. Evli olmak	.61	.49**
27. Boyu son haline uzamış olmak	.51	.52**
36. Erkekse, biyolojik olarak çocuk yapabilecek hale gelmek	.50	.63**
24. Eğitimini tamamlamış olmak	.45	.54**
26. Tam zamanlı bir işte çalışmak	.42	.50**
Açıklanan Varyans: % 22		
Özdeğer: 8.67		
Cronbach Alpha : .84		
Faktör 2		
18. Erkekse, bir aileyi fiziksel olarak güvende tutabilecek hale gelmek	.72	.59**
10. Erkekse bir evi idare edebilecek durumda olmak	.68	.43**
19. Kadınsa çocuk bakabilecek duruma gelmek	.68	.56**
37. Kadınsa, bir evi idare edebilecek durumda olmak	.66	.63**
33. Erkekse, bir aileyi finansal olarak destekleyebilecek hale gelmek	.62	.63**
23. Erkekse çocuk bakabilecek duruma gelmek	.59	.54**

	Faktör Yükleri	Madde Toplam Korelasyonu
12. Kadınsa, bir aileyi fiziksel olarak güvende tutabilecek duruma gelmek	.56	.45**
31. Kadınsa, biyolojik olarak çocuk sahibi olacak hale gelmek	.56	.56**
Açıklanan Varyans: % 8 Özdeğer : 3.08 Cronbach Alpha : .84		
Faktör 3		
8. Alkollü araç kullanmaktan kaçınmak	.85	.45**
9. Güvenli ve hız sınırına uygun araç kullanmak	.77	.39**
7. Yasadışı uyuşturucu maddelerden uzak durmak	.75	.70**
13. Küfür ve kaba konuşmalardan kaçınmak	.67	.41**
32. Sarhoş olmaktan kaçınmak	.51	.56**
3. Marketten küçük şeyler çalma ve mala zarar verme gibi küçük suçlar işlemekten kaçınmak	.49	.37**
25. Birden fazla cinsel partneri olmamak	.41	.50**
Açıklanan Varyans: % 5 Özdeğer : 2.08 Cronbach Alpha : .79		
Faktör 4		
15. On sekiz yaşına ulaşmış olmak	.71	.44**
4. Yirmi bir yaşına ulaşmış olmak	.67	.37**
6. Cinsel olarak aktifse ve çocuk sahibi olmaya çalışmıyorsa doğum kontrol yöntemlerini kullanmak	.47	.20**
5. Daha az ben merkezli olmak başkalarını daha fazla göz önünde bulundurmaya başlamak	.44	.17**
29. Duygusal olarak ebeveynlerine aşırı bağlı olmamak	.35	.35**
Açıklanan Varyans: % 5 Özdeğer : 1.87 Cronbach Alpha : .53		
Faktör 5		
21. Uzun vadeli kariyerine karar vermiş olmak	.67	.46**
20. Başkalarına yaşam boyu sürecek sözler vermek	.61	.40**
11. Ebeveynleriyle eşit birer yetişkin olarak ilişki kurmak	.52	.34**
38. Duygularını her daim kontrol edebilmeyi öğrenmiş olmak	.32	.46**
Açıklanan Varyans: % 4 Özdeğer : 1.57 Cronbach Alpha : .57		
Faktör 6		
1. Finansal açıdan ebeveynlerinden bağımsız olmak	.63	.12**
16. Kadınsa, bir aileyi finansal olarak destekleyebilecek hale gelmek	.62	.48**
2. Ebeveynlerinin evinde yaşamamak	.61	.18**
Açıklanan Varyans: % 3 Özdeğer : 1.31		

	Faktör Yükleri	Madde Toplam Korelasyonu
Cronbach Alpha : .49		
Faktör 7		
35. Kişisel inanç ve değerlerine ebeveynlerinden ve diğer etkilerden bağımsız olarak karar vermek	.68	.25**
22. Davranışlarının sonuçları için sorumluluk alabilmek	.46	.46**
Açıklanan Varyans: % 3		
Tüm Faktörlerle Açıklanan Toplam Varyans: % 51		
Özdeğer : 1.24		
Cronbach Alpha : .34		

**p<.01; *p<.05

Ölçekten elde edilen faktör yapısı her bir alt ölçüm açısından incelendiğinde orijinal ölçek ile farklılıkları olmasına rağmen bazı alt ölçümler ile büyük oranda örtüştüğü ve bu ölçümlerde iç tutarlık katsayısının yeterli düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Bu anlamda, sadece ilk üç faktörün iç tutarlık katsayısı analizler açısından yeterli olduğu da göz önünde bulundurularak, ölçeğin orijinal alt boyutlarına sadık kalınarak uygun iç tutarlık katsayısı olan alt ölçümlerle analizlere devam edilmesine karar verilmiştir.

3.1.4. Sosyal Üretkenlik Ölçeğinin Faktör Yapısı

İlk kez Türkçe'ye uyarlaması yapılan Sosyal Üretkenlik Ölçeği'nin öncelikle yapı ve kapsam geçerliğini incelemek amacı ile açılımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan Temel Bileşenler Analizi sonucunda tek faktörün toplam varyansın %53.63'ünü açıkladığı (KMO = .86; Bartlett's $\chi^2 = 738.13$; $p < .000$) görülmüştür. Bu değerler KMO testi katsayısı için .50'den yüksek ve Bartlett testi için ($p < .000$) anlamlı çıktığından faktör analizi yapılabilmesinde bir sorun olmadığı kararına varılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için iç tutarlık katsayısı hesaplanmış ve Cronbach Alpha katsayısı .82 olarak elde edilmiştir. Tablo 4'te elde edilen faktörlerin

maddeleri, özdeğeri, açıkladığı varyans, madde toplam korelasyonları ve Cronbach Alpha içtutarlık katsayısı verilmektedir. Sonuçta, yapılan bu faktör analizi ile gözlenen maddelerin altta yatan yapıyla ilişkili olduğunu göstermiştir.

Tablo 4 - Sosyal Üretkenlik Ölçeğinin Faktör Yapısı

	Faktör Yükleri	Madde Toplam Korelasyonu
1. Gelecek nesillere daha iyi bir dünya sağlamak için faaliyetlerde bulunurum	.76	.75**
4. Gelecek nesillerin refahını sağlamaktan sorumlu olduğumu düşünürüm	.75	.73**
5. Ben öldükten sonra bile yaşamaya / var olmaya devam edecek şeyleri yapmaya kendimi adarım	.74	.74**
3. Gelecek nesillerin ilerlemesini sağlamak için günlük hayatımdaki bazı konforlarımdan/ rahatlıklarımdan vazgeçerim	.73	.75**
2. İçinde yaşadığım yeri geliştirmeye yönelik kişisel sorumluluğum vardır.	.73	.75**
6. İnsanlara kendilerini geliştirmeleri için yardımcı olurum	.65	.65**
Açıklanan Varyans: % 52		
Özdeğer : 3.14		
Cronbach Alpha : .82		

**p<.01; *p<.05

3.2. Temel Analizler

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda kurulan hipotezlerin testlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. İlk olarak, yaşa, doğum sırasına, cinsiyete ve yetişkinliğe erişildiğine ilişkin algıdaki grup farklılıklarına bağlı olarak yetişkinlik kriterlerinde, yaşam doyumunda, pozitif ve negatif duygulanım düzeyinde, Loyola üretkenlik düzeyi ve sosyal üretkenlik düzeyleri açısından farklılıklar incelenmiştir. Sonrasında, değişkenler arası ilişkiler incelenerek, yaşam doyumunu yaş, yetişkinlik kriterleri ve sosyal üretkenlik düzeylerinin hem kadın hem de erkek örnekleme yordamasına ilişkin bulgular sunulmuştur.

3.2.1. Yetişkinlik Kriterlerinin, Yaşam Doyumunun, Pozitif ve Negatif Duygulanım Düzeyinin, Loyola Üretkenlik Düzeyi ve Sosyal Üretkenlik Düzeylerinin Yaşa, Doğum Sırasına ve Cinsiyete Bağlı Farklılıklar Açısından İncelenmesi

3.2.1.1. Yaşa Bağlı Farklılıklar

Yetişkinlik kriterleri, yaşam doyumu, pozitif ve negatif duygulanım düzeyi, Loyola ve sosyal üretkenlik düzeylerinin yaş gruplarına göre herhangi bir farklılık olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t-testi analizi ile bakılmıştır (bkz Tablo 5). Elde edilen sonuçlara göre bireylerin yetişkinlik kriterlerinin rol geçişleri ($t = -4.10$; $p < .01$), aile kapasitesi ($t = -2.76$; $p < .01$), normlara uyma ($t = -4.99$; $p < .01$) ve biyolojik geçişler ($t = -2.51$; $p < .01$) alt ölçeklerinden ve yaşam doyumu ($t = -0.38$; $p < .01$) ölçeğinden elde edilen toplam puanları yaşa bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Buna göre, rol geçişleri için 18-22 yaş grubunun ortalama puanları (ort: 14.25; Ss: 3.39) 23-30 yaş grubunun ortalama puanlarından (ort: 15.82; Ss: 3.74); aile kapasitesi alt ölçümü için 18-22 yaş grubunun ortalama puanları (ort: 12.43; Ss: 3.69) 23-30 yaş grubunun ortalama puanlarından (ort: 14.65; Ss: 4.82); normlara uyma alt ölçümü için 18-22 yaş grubunun ortalama puanları (ort: 13.00; Ss: 4.16) 23-30 yaş grubunun ortalama puanlarından (ort: 14.19; Ss: 4.72) ve biyolojik geçişler alt ölçümü için 18-22 yaş grubunun ortalama puanları (ort: 10.49; Ss: 2.86) 23-30 yaş grubunun ortalama puanlarından (ort: 11.38; Ss: 3.18); düşüktür. Yetişkinlik kriterleri ölçeğinin puanlaması ters olduğundan; 18-22 yaş grubundaki bireylerin rol geçişleri, aile kapasitesi, normlara uyma ve biyolojik geçişler alt ölçeklerindeki kriterleri daha önemli bulunduğu görülmektedir. 18-22 yaş grubunun yaşam doyumu ölçeği ortalama puanları (ort: 21.82; Ss: 6.39) 23-30 yaş grubu bireylerin ortalama puanlarından (ort: 22.10; Ss:

6.74) yüksek bulunmuştur. 18-22 yaş grubundaki bireylerin yaşam doyumu 23-30 yaş grubundaki bireylerinkinden yüksektir.

Tablo 5 - Değişkenlerin Yaşa Bağlı Olarak Ortalama, Standart Sapma ve Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Değişkenler	18-22 Yaş (N=251)		23-30 Yaş (N=129)		t-testi
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	
Yetişkinlik Kriterleri					
Rol Geçişleri	14.25	3.39	15.82	3.74	-4.10**
Aile Kapasitesi	12.43	3.69	14.65	4.82	-2.76**
Normlara Uyuma	13.00	4.16	14.19	4.72	-4.99**
Biyolojik Geçişler	10.49	2.86	11.38	3.18	-2.51**
LGS	57.07	8.16	56.99	7.78	0.10
SÜÖ	23.14	3.78	22.97	4.10	0.40
Yaşam Doymu	21.82	6.39	22.10	6.74	-0.38**
Pozitif duygulanım	49.33	8.04	49.12	7.78	0.24
Negatif duygulanım	33.03	8.11	32.20	7.50	0.96

Not. LGS: Loyola Üretkenlik Ölçeği; SÜÖ: Sosyal Üretkenlik Ölçeği; **p<.01; *p<.05

3.2.1.2. Doğum Sırasında Büyük ya da Küçük Çocuk Olmaya Bağlı Farklılıklar

Yetişkinlik kriterleri, yaşam doyumu, pozitif ve negatif duygulanım düzeyi, Loyola ve sosyal üretkenlik düzeylerinin büyük ya da küçük çocuk olmaya bağlı gruplara göre herhangi bir farklılık olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t-testi analizi ile bakılmıştır (bkz Tablo 6). Elde edilen sonuçlara göre bireylerin rol geçişleri (t =-

0.83; $p < .01$), aile kapasitesi ($t = -0.10$; $p < .01$), loyola üretkenlik ölçeği ($t = -2.39$; $p < .01$), sosyal üretkenlik ölçeği ($t = -2.50$; $p < .01$), yaşam doyumu ($t = -1.21$; $p < .01$), pozitif duygulanım ($t = -2.46$; $p < .01$) – negatif duygulanım ($t = -0.25$; $p < .01$) ölçeklerinden aldığı puanlar büyük ya da küçük çocuk olmaya bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Büyük çocukların rol geçişleri (ort: 14.68; Ss: 3.68) ve aile kapasitesi (ort: 13.18; Ss: 4.43) alt ölçeklerinden aldığı ortalama puanlar küçük çocukların rol geçişleri (ort: 14.99; Ss: 3.52) ve aile kapasitesi (ort: 13.22; Ss: 4.03) aldığı ortalama puanlardan düşüktür. Yetişkinlik kriterleri ölçeğinin puanlaması ters olduğundan, büyük çocukların rol geçişlerine ilişkin maddeleri küçük çocuklardan daha önemli olarak değerlendirdiği görülmektedir. Küçük çocukların loyola üretkenlik ölçeği (ort: 58.02; Ss: 7.90) ve sosyal üretkenlik ölçeği (ort: 23.58 Ss: 3.57) ortalama puanları büyük çocukların loyola üretkenlik ölçeği (ort: 56.10; Ss: 7.95) ve sosyal üretkenlik ölçeği (ort: 22.60 Ss: 4.16) ortalama puanlarından yüksek bulunmuştur. Dolayısıyla küçük çocukların üretkenlik düzeylerinin büyük çocukların üretkenlik düzeyinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Küçük çocukların yaşam doyumu (ort: 22.24 Ss: 6.28), pozitif duygulanım (ort: 50.19 Ss: 7.51) ve negatif duygulanım (ort: 32.73 Ss: 8.05) ölçeklerine ilişkin ortalama puanları büyük çocukların yaşam doyumu (ort: 21.44 Ss: 6.69), pozitif duygulanım (ort: 48.22 Ss: 8.22) ve negatif duygulanım (ort: 32.52 Ss: 7.82) ortalama puanlarından yüksektir. Dolayısıyla küçük çocukların yaşam doyumları ve pozitif negatif duygulanımları büyük çocuklarınkinden yüksektir.

Tablo 6 - Değişkenlerin Büyük ya da Küçük Çocuk Olmaya Bağlı Olarak Ortalama, Standart Sapma ve Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Büyük Çocuk (N=187)		Küçük Çocuk (N=203)		t-testi
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	
Yetişkinlik Kriterleri					
Rol Geçişleri	14.68	3.68	14.99	3.52	-0.83**
Aile Kapasitesi	13.18	4.43	13.22	4.03	-0.10**
Normlara Uyma	13.55	4.52	13.27	4.23	0.62
Biyolojik Geçişler	10.94	3.07	10.69	2.88	0.80
LGS	56.10	7.95	58.02	7.90	-2.39**
SÜÖ	22.60	4.16	23.58	3.57	-2.50**
Yaşam Doyumu	21.44	6.69	22.24	6.28	-1.21**
Pozitif duygulanım	48.22	8.22	50.19	7.51	-2.46**
Negatif duygulanım	32.52	7.82	32.73	8.05	-0.25**

Not. LGS: Loyola Üretkenlik Ölçeği; SÜÖ: Sosyal Üretkenlik Ölçeği; **p<.01; *p<.05

3.2.1.3. Cinsiyete Bağlı Farklılıklar

Yetişkinlik kriterleri, yaşam doyumu, pozitif ve negatif duygulanım düzeyi, Loyola ve sosyal üretkenlik düzeylerinin cinsiyete bağlı gruplara göre herhangi bir farklılık olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t-testi analizi ile bakılmıştır (bkz Tablo 7). Elde edilen sonuçlara göre bireylerin yetişkinlik kriterlerinin aile kapasitesi ($t = -3.10$; $p < .01$), normlara uyma ($t = -2.57$; $p < .01$) ve rol geçişleri ($t = -0.67$; $p < .01$) alt ölçeklerinden elde edilen toplam puan cinsiyete bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Kadınların normlara uyma (ort: 13.04 Ss: 4.31), rol geçişleri (ort: 14.76 Ss: 3.72) ve aile kapasitesi (ort: 12.78 Ss: 4.29) alt ölçeklerinden aldıkları

puanların ortalaması erkeklerin normlara uyma(ort: 13.04 Ss: 4.31), rol geçişleri(ort: 15.03 Ss: 3.29) ve aile kapasitesi(ort: 14.21 Ss: 3.86) alt ölçeklerinden aldıkları puanların ortalamasından düşüktür. Yetişkinlik kriterleri ölçeğinin kodlaması ters olduğundan, kadınların aile kapasitesi, rol geçişleri ve normlara uyma alt ölçeklerinde yer alan kriterleri erkeklerden daha önemli olarak değerlendirdiği görülmektedir.

Tablo 7 - Değişkenlerin Cinsiyete Bağlı Olarak Ortalama, Standart Sapma ve Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Kadın (N=274)		Erkek (N=117)		t-testi
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	
Yetişkinlik Kriterleri					
Rol Geçişleri	14.76	3.72	15.03	3.29	-0.67**
Aile Kapasitesi	12.78	4.29	14.21	3.86	-3.10**
Normlara Uyma	13.04	4.31	14.27	4.37	-2.57**
Biyolojik Geçişler	10.95	3.08	10.51	2.69	1.36
LGS	57.50	7.94	56.02	8.10	1.67
SÜÖ	23.39	3.80	22.43	4.02	2.24
Yaşam Doyumu	22.16	6.54	21.16	6.30	1.40
Pozitif duygulanım	49.24	8.04	49.15	7.66	0.10
Negatif duygulanım	32.93	8.08	31.95	7.56	1.12

Not. LGS: Loyola Üretkenlik Ölçeği; SÜÖ: Sosyal Üretkenlik Ölçeği; **p<.01; *p< .05

3.2.2 Yetişkinliğe Erişildiğine İlişkin Algıya Bağlı Olarak Yetişkinlik Kriterleri, Sosyal Üretkenlik ve Psikolojik İyi Oluş Düzeyindeki Farklılıklara İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz (MANOVA) Sonuçları

Katılımcıların yetişkinliğe ne kadar ulaştıklarına ilişkin algılarına bağlı olarak yetişkinlik kriterleri, sosyal üretkenlik ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin değişip değişmediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Katılımcılar yetişkinliğe ulaşma algılarını evet, hayır ya da bazı açılardan evet bazı açılardan hayır diyerek belirtmişlerdir. Analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8 - Yetişkinliğe Erişildiğine İlişkin Algıya Bağlı Olarak Yetişkinlik Kriterleri, Sosyal Üretkenlik ve Psikolojik İyi Oluş Puanlarına Uygulanan tek yönlü Varyans (MANOVA) Analizi Sonuçları

Değişim Kaynağı	Toplam Kareler	s.d	Ortalama Kare	F	p	Kısmi η^2	Post Hoc (Bonferro ni) Analiz Sonuçları ^a
Yetişkinlik Kriterleri							
Rol Geçişleri	75.09	3	25.03	1.95	.12	.01	AD
Biyolojik Geçişler	21.91	3	7.30	0.82	.48	.01	AD
Aile Kapasitesi	11.50	3	3.83	0.21	.89	.00	AD
Normlara Uyma	27.83	3	9.28	0.48	.69	.00	AD
Sosyal Üretkenlik							
LGS	851.35	3	283.78	4.54	.00**	.03	E> H
SGS	43.55	3	14.52	0.96	.41	.01	AD
Psikolojik İyi Oluş							
Yaşam Doyumu	233.17	3	77.72	1.86	.14	.01	AD
Pozitif Duygulanım	644.83	3	214.94	3.49	.02*	.03	AD
Negatif Duygulanım	538.66	3	179.55	2.90	.04*	.02	AD

^aBu sütunda istatistiksel olarak gruplar arası anlamlı farklılıklar belirtilmiştir (E = Evet ulaştım; H = Hayır ulaşmadım; AD= Anlamlı değil). *p <.05; **p <.01

Tablo 8'de görüldüğü gibi katılımcıların Yetişkinliğe Erişildiğine İlişkin Algıya Bağlı olarak LGS için [$F(3,387)= 4.542$ $p<.01$, $\eta^2 =.034$], hem de pozitif [$F(3,387)= 3.487$, $p<.05$, $\eta^2 =.026$] ve negatif duygulanım için [$F(3,387)= 2.895$, $p<.05$, $\eta^2 =.022$] anlamlıdır. Ancak, ikili karşılaştırmalar incelendiğinde sadece LGS puanı açısından anlamlı olduğu ve bu sonuca göre, yetişkinliğe geçtiğini düşünerek “Evet” diyenler (Ort= 58.12, Ss= .74) “Hayır” (Ort= 49.62, Ss= 2.19) diyenlere göre üretkenlik puanları (LGS) daha yüksektir. Dolayısıyla, yetişkinliğe ulaştığını düşünen bireylerin üretkenlik düzeyleri yetişkinliğe ulaşmadığını düşünen bireylerden yüksektir.

3.2.3 Değişkenler Arası İlişkiler

Katılımcıların yetişkinlik kriterlerine ilişkin ölçümler (rol geçişleri, biyolojik geçişler, aile kapasitesi ve normlara uyma), üretkenlik ilgisi, sosyal üretkenlik düzeyi, yaşam doyumu ve pozitif-negatif duygulanım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucu aşağıda Tablo 9'da verilmiştir.

İlk olarak yaş değişkeninin yetişkinlik kriterleri (rol geçişleri, biyolojik geçişler, aile kapasitesi ve normlara uyma), üretkenlik ilgisi, sosyal üretkenlik düzeyi, yaşam doyumu ve pozitif-negatif duygulanım düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre yaşın; rol geçişleri ($r=.12$, $p<.05$), aile kapasitesi ($r=.20$, $p<.01$) ve normlara uyma ($r=.11$, $p<.05$) ile arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yaşın diğer değişkenlerle arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Bireylerde yetişkinlik kriterlerinin rol geçişleri alt boyutu ile biyolojik geçişler, aile kapasitesi, normlara uyma, üretkenlik ilgisi, sosyal üretkenlik düzeyi, yaşam doyumu ve pozitif-negatif duygulanım düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre rol geçişlerinin; biyolojik geçişler ($r=.60$, $p<.01$), aile kapasitesi ($r=.58$, $p<.01$) ve

normlara uyma ($r=.42, p<.01$) ile arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Rol geçişleri ile yaşam doyumu ($r=-.11, p<.05$) arasında ise negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca rol geçişlerinin, üretkenlik ilgisi, sosyal üretkenlik düzeyi, yaşam doyumu ve pozitif-negatif duygulanım düzeyleri ile arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

Bireylerde yetişkinlik kriterlerinin biyolojik geçişler alt boyutu ile aile kapasitesi, normlara uyma, üretkenlik ilgisi, sosyal üretkenlik düzeyi, yaşam doyumu ve pozitif-negatif duygulanım düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre biyolojik geçişlerin; aile kapasitesi ($r=.51, p<.01$) ve normlara uyma ($r=.32, p<.01$) ile arasında pozitif anlamlı bir ilişki, sosyal üretkenlik düzeyi ($r=-.09, p<.05$) ile arasında ise negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bireylerde yetişkinlik kriterlerinin aile kapasitesi alt boyutu ile normlara uyma, üretkenlik ilgisi, sosyal üretkenlik düzeyi, yaşam doyumu ve pozitif-negatif duygulanım düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre aile kapasitesi alt boyutunun; normlara uyma ($r=.48, p<.01$) ile arasında pozitif anlamlı bir ilişki, üretkenlik ilgisi ($r=-.13, p<.01$) ve sosyal üretkenlik düzeyi ($r=-.14, p<.01$) ile arasında ise negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bireylerde yetişkinlik kriterlerinin normlara uyma alt boyutu ile üretkenlik ilgisi, sosyal üretkenlik düzeyi, yaşam doyumu ve pozitif-negatif duygulanım düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre normlara uyma alt boyutunun; üretkenlik ilgisi ($r=-.11, p<.05$), sosyal üretkenlik düzeyi ($r=-.14, p<.01$) ve pozitif duygulanım düzeyi ($r=-.10, p<.01$) ile arasında negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bireylerin üretkenlik ilgisi ile sosyal üretkenlik düzeyi, yaşam doyumu ve pozitif-negatif duygulanım düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre üretkenlik

ilgisinin; sosyal üretkenlik düzeyi ($r=.54$, $p<.01$), yaşam doyumu ($r=.36$, $p<.01$) ve pozitif duygulanım düzeyi ($r=.58$, $p<.01$) ile arasında pozitif anlamlı bir ilişki, negatif duygulanım düzeyi ($r=-.35$, $p<.01$) ile arasında ise negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bireylerin sosyal üretkenlik düzeyi ile yaşam doyumu ve pozitif-negatif duygulanım düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre sosyal üretkenlik düzeyinin; yaşam doyumu ($r=.28$, $p<.01$) ve pozitif duygulanım düzeyi ($r=.37$, $p<.01$) ile arasında pozitif anlamlı bir ilişki, negatif duygulanım düzeyi ($r=-.12$, $p<.01$) ile arasında ise negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bireylerin yaşam doyumu ile pozitif-negatif duygulanım düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre yaşam doyumunun; pozitif duygulanım düzeyi ($r=.41$, $p<.01$) ile arasında pozitif anlamlı bir ilişki, negatif duygulanım düzeyi ($r=-.31$, $p<.01$) ile arasında ise negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Son olarak bireylerin pozitif duygulanım düzeyleri ile negatif duygulanım düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre pozitif duygulanım düzeyi ile negatif duygulanım düzeyi arasında ($r=-.29$, $p<.01$) negatif anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 9 - Yetişkinlik kriterleri (rol geçişleri, biyolojik geçişler, aile kapasitesi ve normlara uyma), Üretkenlik ilgisi, Sosyal Üretkenlik Düzeyi, Yaşam Doyumu ve Pozitif-Negatif Duygulanım Düzeyleri Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.Yaş	-									
Yetişkinlik kriterleri										
2. Rol geçişleri	0.121*	-								
3. Biyolojik geçişler	0.098	0.609**	-							
4. Aile kapasitesi	0.203**	0.581**	0.509**	-						
5. Normlara uyma	0.112*	.427**	0.326**	0.480**	-					
Sosyal Üretkenlik										
6. LGS	-0.001	-0.004	-0.021	-0.137**	-0.118*	-				
7. SÜÖ	-0.003	-0.095	-0.092*	-0.144**	-0.140**	0.545**	-			
Öznel İyi Oluş										
8. Yaşam Doyumu	0.002	-0.115*	-0.040	-0.038	-0.091	0.366**	0.283**	-		
9. Pozitif Duygulanım	-0.040	-0.051	-0.010	-0.074	-0.109**	0.584**	0.372**	0.419**	-	
10. Negatif Duygulanım	-0.010	-0.046	-0.031	0.009	-0.015	-0.358**	-0.12**	-0.319**	-0.291**	-

Not. LGS: Loyola Üretkenlik Ölçeği; SÜÖ: Sosyal Üretkenlik Ölçeği

*p < 0.05 **p < 0.01

3.2.4 Yaş, Yetişkinlik Kriterleri, Sosyal Üretkenlik Düzeylerinin Öznel İyi Oluşu Yordamasına İlişkin Bulgular

Bireylerin öznel iyi oluş bileşenleri olarak yaşam doyumunu, pozitif duygulanım ve negatif duygulanım düzeylerini yordayan değişkenleri hem kadın hem de erkek örnekleme saptamak amacıyla ayrı ayrı analiz edilmiş ve ilk olarak yaşı kontrol amacı ile yaş değişkeni analize sokulmuş, ardından ikinci aşamada yetişkinlik kriterleri ve üçüncü aşamada sosyal üretkenlik düzeyleri analize dahil edilerek hiyerarşik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. İlk olarak yaşam doyumunun yordanmasına ilişkin analiz sonuçları Tablo 10'da ve ardından sırayla pozitif duygulanımın yordanmasına ilişkin analizler Tablo 11 ve negatif duygulanımın yordanmasına ilişkin analizler Tablo 12'den izlenebilir.

Tablo 10 - Yaş, Yetişkinlik Kriterleri ve Sosyal Üretkenlik Düzeylerinin Yaşam Doyumunu Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	Kadın(N=274)					Erkek(N=117)				
	B	SE B	B	R2	ΔR2	B	SE B	B	R2	ΔR2
Aşama I				.000	-.004				.002	-.007
Yaş	-.037	.157	-.014			.090	.175	.049		
Aşama II				.021	.002				.034	-.011
Yaş	-.065	.161	-.025			.125	.182	.068		
Rol Geçişleri	-.219	.158	-.123			-.340	.233	-.179		
Biyolojik Geçişler	-.067	.174	-.032			.391	.271	.168		
Aile Kapasitesi	.200	.135	.131			-.030	.179	-.018		
Normlara Uyma	-.135	.111	-.089			-.061	.151	-.042		
Aşama III				.144	.121				.270	.221
Yaş	-.049	.151	-.019			-.018	.162	-.010		
Rol Geçişleri	-.313	.149	-.176*			-.298	.206	-.156		
Biyolojik Geçişler	-.048	.164	-.022			.347	.239	.149		
Aile Kapasitesi	.278	.128	.182*			.119	.160	.074		
Normlara Uyma	-.080	.104	-.053			.018	.133	.013		
Loyola Üretkenlik Düzeyi	.242	.056	.291**			.296	.081	.387**		
Sosyal Üretkenlik Düzeyi	.183	.118	.105			.260	.162	.168		

* p<.05. ** p<.01

Bağımlı değişken: Yaşam doyumunu

Tabloda kadınlar için yapılan hiyerarşik regresyon sonucunda birinci aşamada regresyon denklemine giren yaş değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmamıştır ($F(1,265)=.055$, $p>.05$). Denkleme ikinci aşamada girilen değişkenlerin modele katkısı yine anlamlı bulunmamıştır ($F(5,261)=1.125$, $p>.05$).

Denkleme üçüncü aşamada giren değişkenlerin modele katkısı anlamlı olmuştur ($F(7,259)=6.245$, $p<.01$). Rol geçişleri değişkeni ($\beta: -.18$, $p<.05$), Aile kapasitesi değişkeni ($\beta: .18$, $p<.05$) ve Loyola üretkenlik değişkeninin ($\beta: .29$, $p<.01$), yaş, biyolojik geçişler, normlara uyma değişkenleriyle beraber yaşam doyumu bağımlı değişkenini anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Bu değişkenlerin, bağımlı değişkendeki varyansın % 14' ünü açıkladığı ve bu artışın anlamlı olduğu görülmektedir ($R^2 = .14$, F değişim (2,259) = 18.666, $p < .01$).

Tabloda erkekler için yapılan hiyerarşik regresyon sonucunda birinci aşamada regresyon denklemine giren yaş değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmamıştır ($F(1,111)=.264$, $p>.05$). Denkleme ikinci aşamada girilen değişkenlerin modele katkısı yine anlamlı bulunmamıştır ($F(5,107)=.764$, $p>.05$).

Denkleme üçüncü aşamada giren değişkenlerin modele katkısı anlamlı olmuştur ($F(7,105)=5.549$, $p<.01$). Loyola üretkenlik değişkeninin ($\beta: .39$, $p<.01$), modeldeki diğer değişkenlerle beraber yaşam doyumu bağımlı değişkenini anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur.

Bu değişkenlerin, bağımlı değişkendeki varyansın % 27' sini açıkladığı ve bu artışın anlamlı olduğu görülmektedir ($R^2 = .27$, F değişim (2,105) = 16.944, $p < .01$).

Tablo 11 - Yaş, Yetişkinlik Kriterleri, Sosyal Üretkenlik Düzeylerinin Pozitif Duygulanım Düzeyini Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	Kadın(N=274)					Erkek(N=117)				
	B	SE B	B	R2	ΔR2	B	SE B	B	R2	ΔR2
Aşama I				.002	-.001				.000	-.009
Yaş	-.156	.193	-.050			-.048	.214	-.021		
Aşama II				.016	-.003				.033	-.012
Yaş	-.140	.198	-.045			-.230	.285	-.099		
Rol Geçişleri	.024	.194	.011			.296	.331	.104		
Biyolojik Geçişler	.101	.214	.039			-.288	.219	-.146		
Aile Kapasitesi	.012	.166	.006			-.035	.184	-.020		
Normlara Uyma	-.241	.136	-.130			-.230	.285	-.099		
Aşama III				.377	.360				.320	.274
Yaş	-.091	.158	-.029			-.173	.191	-.077		
Rol Geçişleri	-.185	.156	-.085			-.201	.243	-.086		
Biyolojik Geçişler	.134	.171	.051			.203	.282	.071		
Aile Kapasitesi	.175	.134	.093			-.069	.189	-.035		
Normlara Uyma	-.129	.109	-.069			.065	.157	.037		
Loyola Üretkenlik Düzeyi	.570	.059	.560**			.478	.095	.510**		
Sosyal Üretkenlik Düzeyi	.190	.123	.089			.135	.191	.072		

* p<.05, ** p<.01

Bağımlı değişken: Pozitif duygulanım

Tabloda kadınlar için yapılan hiyerarşik regresyon sonucunda birinci aşamada regresyon denkleminde giren yaş değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmamıştır ($F(1,265)=.659, p>.05$). Denklemde ikinci aşamada girilen değişkenlerin modele katkısı yine anlamlı bulunmamıştır ($F(5,261)=.856, p>.05$).

Denklemde üçüncü aşamada giren değişkenlerin modele katkısı anlamlı olmuştur ($F(7,259)=22.398, p<.01$). Loyola üretkenlik değişkeninin ($\beta:.56, p<.01$), modeldeki diğer değişkenlerle beraber pozitif duygulanım bağımlı değişkenini anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Bu değişkenlerin, bağımlı değişkendeki varyansın % 38' ini açıkladığı ve bu artışın anlamlı olduğu görülmektedir ($R^2 = .38, F$ değişim $(2,259) = 75.038, p < .01$).

Tabloda erkekler için yapılan hiyerarşik regresyon sonucunda birinci aşamada regresyon denkleminde giren yaş değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmamıştır ($F(1,111)=.051, p>.05$).

Denkleme ikinci aşamada girilen değişkenlerin modele katkısı yine anlamlı bulunmamıştır (F(5,107)=.741 p>.05).

Denkleme üçüncü aşamada giren değişkenlerin modele katkısı anlamlı olmuştur (F(7,105)=7.048, p<.01). Loyola üretkenlik değişkeninin (β :.51, p<.01), modeldeki diğer değişkenlerle beraber pozitif duygulanım bağımlı değişkenini anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Bu değişkenlerin, bağımlı değişkendeki varyansın % 32' sini açıkladığı ve bu artışın anlamlı olduğu görülmektedir (R2 = .32, F değişim (2,105) = 22.084, p < .01).

Tablo 12 - Yaş, Yetişkinlik Kriterleri ve Sosyal Üretkenlik Düzeylerinin Negatif Duygulanım Düzeyini Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	Kadın(N=274)					Erkek(N=117)				
	B	SE B	B	R2	ΔR2	B	SE B	B	R2	ΔR2
Aşama I				.000	-.003				.003	-.006
Yaş	.069	.191	.022			-.119	.212	-.053		
Aşama II				.012	-.006				.010	-.036
Yaş	.026	.197	.008			-.142	.224	-.063		
Rol Geçişleri	-.254	.192	-.118			.215	.287	.093		
Biyolojik Geçişler	-.063	.213	-.024			-.144	.334	-.051		
Aile Kapasitesi	.221	.165	.119			-.078	.220	-.040		
Normlara Uyma	-.053	.135	-.029			.061	.185	.035		
Aşama III				.140	.117				.176	.121
Yaş	-.019	.185	-.006			.007	.209	.003		
Rol Geçişleri	-.124	.181	-.057			.194	.266	.084		
Biyolojik Geçişler	-.071	.199	-.027			-.073	.309	-.026		
Aile Kapasitesi	.131	.156	.070			-.245	.207	-.125		
Normlara Uyma	-.115	.127	-.062			-.014	.172	-.008		
Loyola Üretkenlik Düzeyi	-.394	.069	-.389**			-.364	.105	-.390**		
Sosyal Üretkenlik Düzeyi	.128	.144	.060			-.094	.209	-.050		

* p<.05, ** p<.01

Bağımlı değişken: Negatif duygulanım

Tabloda kadınlar için yapılan hiyerarşik regresyon sonucunda birinci aşamada regresyon denklemine giren yaş değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmamıştır (F(1,265)=.129, p>.05).

Denkleme ikinci aşamada girilen değişkenlerin modele katkısı yine anlamlı bulunmamıştır (F(5,261)=.658, p>.05).

Denkleme üçüncü aşamada giren değişkenlerin modele katkısı anlamlı olmuştur ($F(7,259)=6.016$, $p<.01$). Loyola üretkenlik değişkeninin ($\beta:-.39$, $p<.01$), modeldeki diğer değişkenlerle beraber negatif duygulanım bağımlı değişkenini anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Bu değişkenlerin, bağımlı değişkendeki varyansın % 14' ünü açıkladığı ve bu artışın anlamlı olduğu görülmektedir ($R^2 = .14$, F değişim $(2,259) = 19.180$, $p < .01$).

Tabloda erkekler için yapılan hiyerarşik regresyon sonucunda birinci aşamada regresyon denkleminde giren yaş değişkeninin modele katkısı anlamlı bulunmamıştır ($F(1,111)=.312$, $p>.05$). Denkleme ikinci aşamada girilen değişkenlerin modele katkısı yine anlamlı bulunmamıştır ($F(5,107)=.226$ $p>.05$).

Denkleme üçüncü aşamada giren değişkenlerin modele katkısı anlamlı olmuştur ($F(7,105)=3.195$, $p<.01$). Loyola üretkenlik değişkeninin ($\beta:-.39$, $p<.01$), modeldeki diğer değişkenlerle beraber negatif duygulanım bağımlı değişkenini anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Bu değişkenlerin, bağımlı değişkendeki varyansın % 18' ini açıkladığı ve bu artışın anlamlı olduğu görülmektedir ($R^2 = .18$, F değişim $(2,105) = 10.518$, $p < .01$).

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

Bu tez çalışmasının temel amacı, yetişkinliğe geçiş kriterleri ile bireylerin öznel yetişkinlik algısının üretkenlik ve iyi oluş ile ilişkisinin 18-30 yaş arası bireylerde araştırılmasıdır. Bu bölümde araştırma hipotezleri ve soruları doğrultusunda elde edilen bulguların kuramsal bakış açısıyla açıklamalarına yer verilmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak yetişkinliğe geçiş kriterlerine ve öznel yetişkinlik algısına ilişkin betimsel değerlendirmeler ele alınmış; ardından bireylerin öznel yetişkinlik algıları, yetişkinlik kriterlerine ilişkin değerlendirmeleri, sosyal üretkenlik ile iyi oluş düzeylerinde yaşa, cinsiyete, doğum sırasına ve öznel yetişkinlik algısına bağlı grup farklılıkları ve bu değişkenler arasındaki ilişkilerle tüm bu değişkenlerin yaşam doyumunu ne kadar yordadığı incelenerek tartışılmıştır.

4.1 Yetişkinliğe Geçiş Kriterlerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Yetişkinliği tanımlayan kriterlere ilişkin değerlendirmeleri içeren araştırmalar; bireylerin hangi kriterleri daha önemli hangi kriterleri daha önemsiz olarak değerlendirdiğini ve söz konusu kriterlerin belirli kategorilerde toplanıp toplanamayacağını keşfetmeyi amaçlamaktadır. Gerçekleştirdiği bir dizi araştırma ile Arnett (1994,1997,1998,2000); yetişkinliğe ilişkin çok sayıda kriter tanımlamıştır. Yetişkinliğe geçiş kriterlerine verilen önem kültürden kültüre farklılık gösterebilir. Arnett'in Amerika örneklemleri ile gerçekleştirdiği çok sayıda araştırmada (1993,2000,1994,2001), bireysellik alt kategorisinde yer alan; davranışlarının sonuçları için sorumluluk alabilmek, finansal açıdan ebeveynlerinden bağımsız olmak, kişisel inanç ve değerlerine ebeveynlerinden ve diğer etkilerden bağımsız olarak karar vermek maddeleri öne çıkmaktadır. Bu kriterler; ergenler, yetişkinliğe geçiş sürecindeki bireyler ve genç-orta yaş yetişkinler için benzer öneme sahip bulunmuştur. Ayrıca bir aileyi güvende tutabilecek kapasitede

olmak ve çocuklara bakabilecek durumda olmak gibi kapasitelere işaret eden ve eğitimini tamamlama, tam zamanlı bir işe başlama, evlenme ve anne – baba olma gibi rol geçişlerine ilişkin demografik kriterler bu araştırmalar kapsamında önemli bulunmamıştır (Arnett, 2001). Bununla birlikte Shanahan ve arkadaşları (2002) gerçekleştirdikleri çalışmada; kendi sorumluluğunu almak, bağımsız kararlar vermek ve ekonomik bağımsızlığını kazanmış olma kriterlerini en önemli yetişkinliğe geçiş ölçütleri olarak bulmuştur.

Bu araştırma kapsamında, bağımsızlık-bireysellik alt ölçeğinde yer alan; davranışlarının sonuçları için sorumluluk alabilmek, finansal açıdan ebeveynlerinden bağımsız olmak ve ebeveynleri ile eşit birer yetişkin olarak ilişki kurmak maddeleri sırası ile en önemli kriterler olarak bulunmuştur. Bu bulgular; finansal açıdan bağımsızlığını kazanmak ve kendi sorumluluğunu alabilmek kriterlerinin önemi açısından Shanahan ve arkadaşlarının bulguları ile uyumludur. Bununla birlikte biyolojik geçişler alt ölçeğinde yer alan cinsel ilişkiye girmiş olmak, rol geçişleri alt ölçeğinde yer alan evli olmak ve en az bir çocuk sahibi olmak maddeleri ise sırası ile en önemsiz kriterler olarak bulunmuştur. Mayeless ve Scharf`a (2003) göre daha geleneksel, toplulukçu ya da batılı olmayan toplumlarda; kriterlere ilişkin değerlendirmeler farklılık gösterebilir. Bu topluluklardaki bireyler; rol geçişleri, sorumluluk alma ya da normlara uymaya ilişkin kriterleri daha önemli bulabilir. Türkiye`nin toplum yapısı genel olarak geleneksel ve toplulukçu olarak değerlendirilmekte birlikte, geleneksel beşli yetişkinliğe geçiş kriterleri içinde yer alan rol geçişlerine ilişkin kriterlerin önemsiz olarak değerlendirilmiş olması Türkiye`nin büyük şehirlerinde yükseköğrenime devam eden bireylerin yetişkinlik tanımlarının batılı toplumlardaki bireylerle benzerlik gösteriyor olduğuna ilişkin bulgu sunmaktadır.

4.1.1 Yetişkinliğe Geçiş Kriterleri Alt Ölçeklerine İlişkin Betimsel İstatistik Bulgularının Tartışılması

Çok uzun yıllar boyunca araştırmacılar yetişkinliğe geçişi; eğitimini tamamlama, anne baba evinden ayrılma, kariyerine başlama, evlenme ve anne baba olma kriterleri ile tanımlamış; psikolojik işaretler, bireyin kendisini yetişkin gibi hissetmesi ve süreci yasayan bireylerin değerlendirmeleri dikkate alınmamıştır (Shanahan ve ark., 2005). Yetişkinlik ölçütlerine verilen önem kültürlere göre değişiklik göstermektedir. Çoğu kültür ve toplumda yetişkinliğin başlangıcı eğitimini tamamlama, tam zamanlı bir işe başlama, evlenme ve anne baba olma gibi normlarla belirgindir (Arnett, 2003). Yetişkinlik kriterlerinin alt ölçeklerine ilişkin maddelerin detaylı analizi bizlere bu durumun Türkiye`de yasayan bireylerin gözünden nasıl değerlendirildiğine ilişkin bilgi vermektedir. Bu bölümde öncelikle alt ölçekler bazında hangi kriter grubunun daha önemli ve bireylerin alt ölçekler bazında hangi maddeleri önemli hangi maddeleri önemsiz olarak değerlendirdiğine diğer araştırma bulguları ile karşılaştırmalı olarak yer verilmiş; ardından alt ölçeklere ilişkin değerlendirmelerin cinsiyet ve yaşa göre farklılık gösterip göstermediği ele alınmıştır.

Yetişkinliğe geçiş kriterleri ölçeğinin alt ölçekleri sırası ile rol geçişleri, aile kapasitesi, normlara uyma, biyolojik geçişler, kronolojik/yaşa bağlı geçişler, karşılıklı bağımlılık/duygusal geçişler ve bağımsızlık/bireysellik alanındaki geçişlere ait maddelerden oluşan yedi alt ölçekten oluşmaktadır. Bu tez kapsamında; bağımsızlık-bireysellik ve aile kapasiteleri alt ölçekleri en önemli, biyolojik geçişler ile yasal-kronolojik geçişler en önemsiz alt kategoriler olarak bulunmuştur. Literatürdeki diğer çalışmalara baktığımızda genel olarak bireysellik-bağımsızlık alt kategorilerin daha önemli olarak değerlendirildiğini görürüz (Arnett ,1994,1997,1998,2000, Mayeless ve Scharf ,2003). Ülkemiz örneğinde bağımsızlık-bireysellik ve aile kapasitelerinin benzer değerlerle en önemli iki alt kategori olarak bulunması toplum ve kültür yapısına ilişkin

oldukça önemli bir bulgudur. Rol geçişlerine ait, en az bir çocuk sahibi olma ve evli olma kriterleri en düşük, eğitimini tamamlamış ve uzun vadeli kariyerine karar vermiş olma ise en yüksek öneme sahip olarak bulunmuştur. Buna göre bireyler, uzun yıllar yetişkinliğe geçiş kriterleri içerisinde en önemli olarak değerlendirilen beş kriterden ikisi olan çocuk sahibi olma ve evlenmiş olma demografik değişkenlerine ilişkin kriterleri yetişkinliğe geçişte önemsiz bulmaktadır. Bu bulgular Arnett'in Amerika etnik grupları ile gerçekleştirdiği çalışmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir (Arnett, 2003). Benzer şekilde farklı yaş gruplarından bireylerle gerçekleştirilen bir çalışmada da bu kriterler en az öneme sahip olarak bulunmuştur (Arnett, 2001). Antropolojik çalışmalara göre çoğu batılı-olmayan kültürde evlilik yetişkinliğe geçişin en önemli işareti olarak değerlendirilmektedir (Schlegel ve Barry, 1991). Bununla birlikte bu tez çalışmasında evli olmak kriteri %20 oranı ile en önemsiz maddeler arasında yer almıştır. Arnett'in (1994) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada örneklemin yalnızca %12'si eğitimini tamamlamış olmanın yetişkinlik statüsünü kazanmada belirleyici olduğunu belirtmiştir. Bu tez kapsamındaki bireylerin ise %78,8'i eğitimini tamamlamış olmanın önemli olduğunu belirtmiştir. Bu durum Amerika örnekleminde bireylerin ileri yetişkinlikte dahi okula geri dönme ve eğitimi gittikçe yaşam boyu süren bir durum olarak ele almalarından, Türkiye'de ise eğitimi tamamlamanın değişen koşullara rağmen belirli bir dönemde gerçekleşmesi gerektiğine dair eğilimden kaynaklanıyor olabilir. Benzer şekilde Arnett'in örnekleminde tam zamanlı bir işte çalışmak kriteri %27 oranında, bu tez kapsamında %63,7 oranında önemli bulunmuştur. Buna göre tam zamanlı bir işte çalışma kriterinin Amerika örnekleminde bireylerin daha erken dönemlerde tam zamanlı çalışmaya başladığı (Modell,1989) dönemlere göre daha az belirleyici olarak değerlendirilmekte ancak ülkemizde geçerliliğini korumaktadır. Bu iki örneklem arasında ebeveynleri ile yaşamamak kriterleri benzer oranlarda (%57-%55,8) önemli bulunmuşken, finansal açıdan ebeveynlerinden bağımsız olma kriteri (%95,7) ülkemizde çok daha fazla öneme sahip bulunmuştur. Evli olmak

kriterine ilişkin değerlendirmelerde de benzerlik göstermektedir. Bu durum bireylerin yetişkinliğe ulaşmada evliliği oldukęa önemsiz olarak değerlendirdiğini göstermektedir.

Biyolojik geçişler alt ölçeğindeki cinsel ilişkiye girmiş olma kriteri %17,4 oranı ile aynı zamanda ölçeğin en önemsiz maddesi olarak bulunmuştur. Kadınsa – erkekse biyolojik olarak çocuk sahibi olacak hale gelmek kriterleri ise alt ölçeğin en önemli maddeleridir. Biyolojik geçişler tarihsel olarak ciddi öneme sahip olmakla birlikte, günümüz endüstrileşmiş toplumlarında yetişkinliği tanımlamada yeterince önemli olarak değerlendirilmemekte ve erinlik artık çocukluktan yetişkinliğe geçişi değil, çocukluktan ergenliğe geçişi tanımlar gözükmemektedir (Settersen ve ark.,2015). Aile kapasitelerine ilişkin alt ölçek araştırmanın en önemli olarak bulunan alt ölçeklerinden biridir. Genel olarak oldukęa önemli bulunmakla birlikte, en önemli bulunan maddeler erkekse bir evi idare edebilecek durumda olmak ve erkekse- kadınsa bir aileyi fiziksel olarak güvende tutabilecek maddeleri en fazla öneme sahip olarak bulunmuştur. Kronolojik-yaşsal geçişler ise genel olarak düşük-orta düzeyde öneme sahip olarak bulunmuştur. Ölçeğin en önemli maddesi ise %44,5 yüzdesi ile ehliyet almış ve otomobil kullanıyor olmak olarak bulunmuştur. Yetişkinliğe geçiş kriterlerinde yasal işaretler, diğer yetişkinlik kriterlerine ilişkin algılardaki bireyselliğe rağmen, kişinin algısından bağımsız olarak içinde yaşadığı ülkenin kanunlarına göre belirli bir kronolojik yaşa ulaşmış herkes için geçerlidir. Minimal farklılıklar dışında hemen hemen tüm gelişmiş toplumlarda belirli bir kronolojik yaş ile (18-21) kişilerin hukuki sorumlulukları yapılandırılmıştır (Settersten ve ark., 2015). Bu kriterlere ilişkin değerlendirmeler yaşın yetişkinlik statüsüne ulaşma da gerekli ancak yeterli olmamasından kaynaklanıyor olabilir. Normlara uyma alt ölçeğinde yer alan kriterler ise yüksek düzeyde öneme sahip olarak bulunmuştur. %59,6 yüzdesi ile sarhoş olmaktan kaçınmak en düşük öneme; %91,8 ile alkollü araç kullanmaktan kaçınmak maddesi ise en yüksek öneme sahip olarak bulunmuştur. Normlara uyma alt ölçeğinin çok önemli bulunması toplulukçu kültürlerde kurallara verilen önem ile açıklanabilir. Duygusal-karşılıklı

bağlılık alt ölçek maddeleri içerisinde %87,7 yüzdesi ile duygularını her daim kontrol edebilmeyi öğrenmiş olmak en fazla öneme, %35,8 yüzdesi ile uzun süreli bir aşk ilişkisine başlamış olmak kriteri ise en az öneme sahip olarak bulunmuştur. Ölçeğin iki alt boyutu olan duygusallık ve karşılıklı bağlılık öğelerinden duygusallık boyutuna ilişkin kriterlerin yüksek düzeyde, karşılıklı bağlılık boyutuna ilişkin kriterlerin ise düşük düzeyde öneme sahip olarak bulunmuş olması, bu araştırmanın örneklemini oluşturan bireylerin; duygularını kontrol etmeye verdikleri öneme ancak karşılıklı bağlılık gerektiren kriterlere ise önem vermediklerine işaret etmektedir. Yetişkinliğe geçişteki duygusal gelişime ilişkin teoriler genel olarak otonomi ve yakınlık üzerinde dururlar (Erikson,1963; Levinson,1978). Bağımsızlık- bireysellik alt ölçeğinde ise %97,2 davranışlarının sonuçları için sorumluluk alabilmek kriteri en yüksek öneme, %57,8 ile duygusal olarak ebeveynlerine aşırı bağlı olmamak kriteri ise düşük öneme sahip olarak bulunmuştur. Bağımsızlık- bireysellik alt ölçeği araştırma kapsamında en önemli olarak değerlendirilen iki ölçekten biridir.

4.1.2 Öznel Yetişkinlik Algısına İlişkin Bulguların Tartışılması

Öznel yetişkinlik algısı bireyin kendisini yetişkin olarak görüp görmemesini ifade etmektedir. Yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin değerlendirmeleri içeren araştırmaların birçoğu bireylerin kendi yetişkinlik durumlarına ilişkin algılarının neler olduğuna ilişkin soruyu araştırmalarına dahil etmiştir (Arnett; 2001,2003,1994; Mayselless ve Scharf, 2003; Zacares ve ark., 2015). Bireylerin kendilerini yetişkin olarak değerlendirip değerlendirmemesi bireyden bireye değişebildiği gibi aynı birey için farklı durum ve birlikte olunan kişilere göre de farklılık gösterebilir (Shanahan, 2000). Kişilerin yetişkin olmasını sağlayan tekil bir deneyim ya da olaydan bahsedebilmek mümkün değildir. Yetişkin olmak birden çok olay, tecrübe ve yaşamsal durumun birikimi ile kişinin kendisini bir yetişkin olarak hissetmesi ve diğerlerinin de onu yetişkin olarak algılaması olarak değerlendirilmektedir (Arnett,2000). Araştırmalara göre günümüzde özellikle

gelişmiş toplumlarda genç insanların çoğu kendilerini yetişkin olarak görmemektedir (Arnett,2000) Yetişkinliğe geçiş sürecindeki çoğu birey bazı durumlarda ve bazı insanlarla birlikteyken yetişkin gibi hissederken bazı durumlarda ve bazı insanlarla birlikteyken yetişkin gibi hissetmemektedir. Genç insanlar işyerlerinde ya da romantik partnerleriyle birlikteyken yetişkin gibi hissedebildiklerini ancak ebeveynleri ile birlikteyken yetişkin gibi hissetmediklerini belirtmektedir (Shanahan ve ark., 2005).

Bu araştırma kapsamında “Yetişkinliğe ulaştığınızı düşünüyor musunuz?” sorusuna ağırlıklı olarak bazı açılardan evet bazı açılardan hayır deme yüzdesi daha genel olarak yüksek iken; 23-30 yaş üstü bireylerin evet deme yüzdesinin 23-30 yaş grubundaki bireylerin yüzdesine göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde elde edilen bu bulgular literatürdeki bulgularla paralellik göstermektedir (Arnett, 1994; 2001). Bireylerin büyük çoğunluğunun kendilerini bazı açılardan yetişkin bazı açılardan yetişkin değil olarak değerlendirmesinden yola çıkarak yetişkinliğin birden ortaya çıkan bir durumdan ziyade bir süreç olduğunu söyleyebiliriz. Arnett'in (2001) çalışmasında da ergenler ve yirmili yaşlarındaki bireylerin çoğu kendilerini bazı açılardan yetişkin bazı açılardan yetişkin değil olarak değerlendirmiştir. Hatta orta-ileri yetişkinlerin %12'lik bölümü yetişkinlik statüsünü bazı açılardan kazandığını bazı açılardan kazanmadığını düşünmektedir. Bireylerin öznel yetişkinlik algısına ilişkin tüm bu sonuçlar yetişkinliğe geçiş sürecinin çok boyutlu yapısı ve yetişkinliğe geçiş kriterlerinin çoğunun soyut ve öznel doğasından kaynaklanmaktadır. Arnett'in (1994) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği diğer çalışmasında da benzer şekilde bireylerin çoğu kendisini bazı açılardan yetişkin bazı açılardan değil olarak değerlendirmiştir.

Yetişkinliğe geçiş sürecindeki çoğu birey bazı durumlarda ve bazı insanlarla birlikteyken yetişkin gibi hissederken bazı durumlarda ve bazı insanlarla birlikteyken yetişkin gibi

hissetmemektedir. Genç insanlar işyerlerinde ya da romantik partnerleriyle birlikteyken yetişkin gibi hissedebildiklerini ancak ebeveynleri ile birlikteyken yetişkin gibi hissetmediklerini belirtmektedir (Shanahan ve ark., 2005).

4.1.3. Yetişkinlik Kriterleri Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçlarının Tartışılması

İlk kez Türkçe 'ye uyarlaması yapılan Yetişkinlik Kriterleri ölçeğine ilişkin verilerin faktör analizine uygun olup olmadığının test edilmiş ve faktör analizi yapılabilmesinde bir sorun olmadığı kararına varılmıştır. Gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda 7 faktör elde edilmiştir. Ölçekten elde edilen faktör yapısı her bir alt ölçüm açısından incelendiğinde orijinal ölçek ile farklılıkları olmasına rağmen bazı alt ölçümler ile büyük oranda örtüştüğü ve bu ölçümlerde iç tutarlık katsayısının yeterli düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Bu anlamda, sadece ilk üç faktörün iç tutarlık katsayısı analizler açısından yeterli olduğu da göz önünde bulundurularak, ölçeğin orijinal alt boyutlarına sadık kalınarak uygun iç tutarlık katsayısı olan alt ölçümlerle analizlere devam edilmesine karar verilmiştir. Yetişkinliğe geçişte biyolojik kriterler; biyolojik olarak çocuk sahibi olabilecek hale gelmek, boyu son haline uzamak gibi maddeleri içerir. Rol geçişlerine ilişkin kriterler ise; evli olmak, eğitimini tamamlamış olmak, çocuk sahibi olmak, tam zamanlı bir işte çalışmak gibi maddeleri içerir. Aile kapasitesine ilişkin kriterler ise; bireyin içine doğduğu aileden ayrılıp, her türlü sorumluluğunu yerine getirdiği bir ev ve aile yaşantısına işaret eden; bir aileyi fiziksel olarak güvende tutma ve finansal olarak geçindirebilme gibi maddeleri içerir. Normlara uymaya ilişkin kriterler ise; bireylerin yasalarca ve toplumun yaşam biçimine göre tayin edilmiş kurallara uygun bir şekilde yaşama biçimine işaret eden; hız sınırına uygun araç kullanma, küfür ve kaba konuşmalardan kaçınma, uyuşturucu maddelerden uzak durma gibi maddelerden oluşur. Kronolojik- yasal geçişler 21 yaşına ya da 18 yaşına ulaşmış olmak gibi yaşa bağlı kriterleri içerir. Duygusal- karşılıklı bağımlılık kriterleri başkalarına yaşam boyu sürecek sözle vermek ,

duygularını her daim kontrol edebilmeyi öğrenmiş olmak gibi bireylerin başkaları ile olan yakın ilişkilerine ve kendi duygu kontrollerine ilişkin kriterleri ve son olarak bağımsızlık bireysellik alt ölçeği ise finansal açıdan ebeveynlerinden bağımsız olmak, ebeveynleriyle eşit birer yetişkin olarak ilişki kurmak, davranışlarının sonuçları için sorumluluk almak gibi, bireyin anne babasından bağımsız olarak var olma ve kendi bireysel sorumluluğunu alabilmesine ilişkin kriterleri içerir. Bu araştırma kapsamında toplanan verilerle gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda; biyolojik geçişler ve rol geçişlerine ait maddeler, orijinal ölçekten farklı olarak bir arada faktör 1`de toplanmıştır. Bu durum bu örnekteki bireylerin biyolojik değişimlerle, rol değişimlerini aynı kapsamda değerlendirdiğini göstermektedir. Aile kapasitesine ilişkin maddeler ağırlıklı olarak faktör2`de toplanmıştır. Faktör 3 normlara uyma kriterlerinden oluşmaktadır. Diğer dört faktörle ilgili orijinal ölçekle örtüşme sağlanamamıştır. Ancak faktör 6`da yer alan iki bağımsızlık-bireysellik kriterine ek olarak faktöre yüklenen “Kadınsa bir aileyi finansal olarak destekleyebilecek hale gelmek maddesi” Türkiye kültüründe kadının ekonomik özgürlüğüne atfedilen bağımsızlığını kazanma vurgusundan kaynaklanıyor olabilir. Bununla birlikte “Kadınsa biyolojik olarak çocuk sahibi olacak hale gelmek” biyolojik kriteri, aile kapasitesi alt ölçeğinde yer almıştır. Bu durum, biyolojik olarak erinliğe ulaşmayı ifade eden maddenin Türkiye kültüründe aile kurmaya atfedildiğini göstermektedir.

Literatürdeki araştırmalara baktığımızda yetişkinlik kriterleri ölçeğinin faktör yapısı farklı ülkelerde ya da aynı ülkede aynı araştırmacı tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda farklılık göstermektedir. Mayseless ve Scharf, (2003), gerçekleştirdikleri faktör analizi sonucunda aile kapasitesi, normlara uyma, rol geçişleri, biyolojik geçişler ve kronolojik kriterler alt boyutlarında ölçeğin orijinal yapısı ile uyumlu sonuçlar elde etmişlerdir. Bununla birlikte ölçeğin bağımsızlık-bireysellik ve duygusal- karşılıklı bağımlılık alt ölçeklerine ilişkin maddeler çok sayıda faktöre yüklenmiştir. İspanya`da gerçekleştirilen bir çalışmada (Zacares ve ark, 2015) ise rol geçişleri ve

biyolojik geçişlere ilişkin maddeler, bu tez kapsamındaki ile benzer şekilde aynı faktöre yüklenmiştir. Bunun dışında araştırmacılar; normlara uyma, psikolojik olgunluk, finansal bağımsızlık-aile kapasiteleri ve diğer olmak üzere beş faktörlü bir yapı elde etmişlerdir (Zacares ve ark, 2015).

4.1.4. Sosyal Üretkenlik Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçlarının Tartışılması

İlk kez Türkçe'ye uyarlaması yapılan Sosyal Üretkenlik Ölçeği'nin öncelikle yapı ve kapsam geçerliğini incelemek amacı ile açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Daha sonra gerçekleştirilen faktör analizinde gözlenen maddelerin altta yatan yapıyla ilişkili olduğu görülmüştür. Sosyal üretkenlik ölçeğinin faktör analizi sonuçları incelendiğinde elde edilen tek faktörlü yapı üretkenliğin; kültürel talep, içsel arzu, gelecek nesillere ilişkin üretken ilgi, türlere duyulan inanç, spesifik hedef ve eylemlere bağlılık ve üretken davranış kodlarından oluşan çoklu yapısı ile gelecek nesilleri yetiştirme ve onlara rehberlik etmeyi, topluma katkıda bulunmayı, yeni ürünler ve fikirler üretmeyi içermesi ile uyumludur. Faktör analizi sonuçları Morselli ve Passini (2015) tarafından geliştirilen ölçeğin orijinal hali ile uyumlu olarak bulunmuştur. Bununla birlikte bu çalışma kapsamında ölçek maddelerinin faktör yükleri ve madde toplam korelasyonları orijinal çalışmaya göre daha yüksek bulunmuştur. Tüm bu sonuçlar sosyal üretkenlik ölçeğinin Türkiye kültüründe üretkenliği ölçmede güvenilir bir araç olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

4.2 Temel Analizlerin Bulgularına İlişkin Tartışma

Bu bölümde araştırmanın hipotez testlerinden elde edilen bulguların sırasıyla tartışılmasına yer verilmiştir. İlk olarak, yetişkinlik kriterlerinde, yaşam doyumunda, pozitif ve negatif duygulanım düzeyinde, Loyola üretkenlik düzeyi ve sosyal üretkenlik düzeylerinde yaşa, doğum sırasına, cinsiyete ve yetişkinliğe erişildiğine ilişkin algıdaki grup farklılıklarına ilişkin sonuçlar değerlendirilmiştir. Sonrasında, değişkenler arası ilişkiler incelenerek; yaşam doyumunu

yaş, yetişkinlik kriterleri ve sosyal üretkenlik düzeylerinin hem kadın hem de erkek örnekleme yordamasına ilişkin bulgular tartışılmıştır.

4.2.1 Yaşa, Doğum Sırasına, Cinsiyete ve Öznel Yetişkinlik Algısına Bağlı Olarak; Yetişkinlik Kriterleri, Yaşam Doyumu, Pozitif ve Negatif Duygulanım Düzeyi, Loyola Üretkenlik Düzeyi ve Sosyal Üretkenlik Düzeyindeki Farklılıklara İlişkin Bulguların Tartışılması

Yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin araştırmalar genel olarak bir hipotezi test etmekten çok, bireylerin yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin değerlendirmelerini öğrenmeyi amaçlar. Yetişkinlik kriterlerine ilişkin literatürdeki çalışmalara baktığımızda kriterlere ilişkin değerlendirmelerin genel katılımcılar düzeyinde değerlendirildiğini; yaş değişkeni ele alınmakla birlikte, cinsiyet ve doğum sırası değişkenlerinin bu bağlamda pek ele alınmadığını görürüz. (Zacares ve ark., 2015; Weier ve Lee, 2015; Arnett, 1994).

Yetişkinliğe geçişte biyolojik kriterler; biyolojik olarak çocuk sahibi olabilecek hale gelmek, boyu son haline uzamak gibi maddeleri içerir. Rol geçişlerine ilişkin kriterler ise; evli olmak, eğitimini tamamlamış olmak, çocuk sahibi olmak, tam zamanlı bir işte çalışmak gibi maddeleri içerir. Aile kapasitesine ilişkin kriterler ise; bireyin içine doğduğu aileden ayrılıp, her türlü sorumluluğunu yerine getirdiği bir ev ve aile yaşantısına işaret eden; bir aileyi fiziksel olarak güvende tutma ve finansal olarak geçindirebilme gibi maddeleri içerir. Normlara uymaya ilişkin kriterler ise; bireylerin yasalarca ve toplumun yaşam biçimine göre tayin edilmiş kurallara uygun bir şekilde yaşama biçimine işaret eden; hız sınırına uygun araç kullanma, küfür ve kaba konuşmalardan kaçınma, uyuşturucu maddelerden uzak durma gibi maddelerden oluşur. Bu kriterlerin bir kısmı doğası gereği yasal işaretleri içerir ve yasal işaretler, diğer yetişkinlik kriterlerine ilişkin algılardaki bireyselliğe rağmen, kişinin algısından bağımsız olarak içinde yaşadığı ülkenin kanunlarına göre belirli bir kronolojik yaşa ulaşmış herkes için geçerlidir.

Minimal farklılıklar dışında hemen hemen tüm gelişmiş toplumlarda belirli bir kronolojik yaş ile (18-21) kişilerin hukuki sorumlulukları yapılandırılmıştır (Settersten ve ark., 2015). Aynı zamanda yetişkinlik kriterlerine verilen önem kültürle göre değişiklik göstermektedir. Çoğu kültür ve toplumda yetişkinliğin başlangıcı eğitimi tamamlama, tam zamanlı bir işe başlama, evlenme ve anne baba olma gibi normlarla belirgindir (Arnett, 2003).

Günümüzde özellikle endüstrileşmiş toplumlarda yetişkinliğe geçişin net, kesin ve tek bir tanımı olmadığı gibi, yetişkinliğe geçiş kriterlerinin ve anlamlarının ne olduğuna dair de üzerinde anlaşılabilir net bir liste yoktur. Bu kriterler şu an belki de önceden hiç olmadığı kadar bireysellik içermektedir. Günümüzde artık ergen olmayan yine de tam olarak yetişkin de olmayan, kendisini bu şekilde değerlendirmeyen birey sayısı geçmişe oranla çok daha fazladır. (Settersen ve ark, 2015)

Bu tez kapsamında yaşa bağlı olarak, 23-30 yaş arasındaki bireylerin yetişkinlik kriterlerini 18-22 yaş grubundaki bireylere kıyasla daha önemli olarak değerlendirecekleri ve yetişkin olduklarını düşünecekleri, bununla birlikte yaş grupları arasında öznel iyi oluş düzeyinin bileşenleri olan pozitif negatif duygulanım ve yaşam doyumunda belirgin bir fark olmayacağı ancak 23-30 yaş arası bireylerin üretkenlik düzeylerinin 18-22 yaş arası bireylere kıyasla daha yüksek olacağı öngörülmüştür. Ancak araştırmanın sonuçlarına göre bireylerin üretkenlik düzeylerinde yaşa bağlı bir farklılık bulunmamıştır. Bununla birlikte yetişkinlik kriterlerinin; rol geçişleri, aile kapasitesi, normlara uyma ve biyolojik geçişler alt ölçeklerine ilişkin değerlendirmelerde ve yaşam doyumunda yaş grupları arasında anlamlı düzeyde farklılık elde edilmiştir. Buna göre 18-22 yaş grubundaki bireyler yetişkinlik kriterlerine ilişkin maddeleri 23-30 yaş grubundaki bireylere kıyasla daha önemli olarak değerlendirmiştir. Bununla birlikte 18-22 yaş grubundaki bireylerin yaşam doyumunu daha düşük olmuştur. Bu araştırmada her ne kadar tersi hipotez edilmiş olsa da bireylerin yetişkinlik kriterlerine ilişkin değerlendirmelerindeki bu farklılık,

kişilerin söz konusu kriterleri deneyimleme zamanı, deneyim ve tecrübe düzeyi ile açıklanabilir. Ayrıca, 18-22 yaş grubundaki bireylerin değerlendirmelerinde yetişkinliğe öykünmeye bağlı yetişkinliğe atfedilen önemde artış söz konusu olabileceği düşünülmektedir. Bu açıdan literatüre bakıldığında yaşa bağlı farklılıkların olmadığını belirten çalışmalara da rastlanmaktadır. Örneğin, Scharf ve Maysseless (2003) yetişkinlik kriterlerine ilişkin çalışmalarında yaşa bağlı farklılık bulmamıştır. Bununla birlikte Arnett'in (2001) yetişkinlik kriterlerine ilişkin yaş gruplarını karşılaştırdığı çalışmasında ergenler, 20'li yaşlar ve orta-yetişkin bireyler arasında; bireysellik, aile kapasiteleri, yasal-kronolojik geçişler açısından herhangi bir fark bulunmazken; biyolojik geçişler ve normlara uyma açısından fark bulunmuştur. Ergenler; biyolojik geçişleri orta-ileri yetişkinlere göre çok daha önemli olarak değerlendirmiştir. Bunun nedeni bireylerin söz konusu kriteri deneyimleme zamanının yakın ya da uzak geçmişte ya da gelecekte olması ile açıklanabilir. Bireyler kendi şu anki yaşamları ile bağ kurdukları kriterleri daha fazla önemli buluyor olabilirler. Bu bakış açısı ile; ergenlerin hali hazırda biyolojik geçişleri deneyimliyor olmaları bu farklılığı açıklayabilir. Benzer şekilde bu çalışmada orta-ileri yetişkinlik dönemindeki bireyler normlara uyma kriterlerini hem yirmili yaşlardaki bireylerden hem de ergenlerden daha önemli olarak değerlendirmiştir. Benzer şekilde bu farklılıkta deneyim ile açıklanabilir. Orta-ileri yetişkinler norm dışı davranışların sonuçlarını daha iyi hesaplıyor olabilirler.

Çok uzun yıllar boyunca araştırmacılar yetişkinliğe geçişi; eğitimini tamamlama, anne baba evinden ayrılma, kariyerine başlama, evlenme ve anne baba olma kriterleri ile tanımlamıştır. Bu beş kriter göz önünde bulundurulduğunda günümüzde 20li ve 30lu yaşlardaki gençlerin büyük çoğunluğu yetişkin olarak adlandırılmamaktadır. Uzun yıllar boyunca yetişkinlik tanımı, yaş ve geçiş normlarına göre yapılmış, psikolojik işaretler, bireyin kendisini yetişkin gibi hissetmesi ve süreci yasayan bireylerin değerlendirmeleri dikkate alınmamıştır (Shanahan ve ark., 2005).

Kişilerin yetişkin olmasını sağlayan tekil bir deneyim ya da olaydan bahsedebilmek mümkün değildir. Yetişkin olmak birden çok olay, tecrübe ve yaşamsal durumun birikimi ile kişinin kendisini bir yetişkin olarak hissetmesi ve diğerlerinin de onu yetişkin olarak algılaması olarak değerlendirilmektedir (Arnett,2000). Bu tez kapsamında bireylerin öznel yetişkinlik algısına yani yetişkinliğe ulaşıp ulaşmadığına ilişkin algısına bağlı olarak; yetişkinliğe eristiğini düşünen bireylerin üretkenlik düzeylerinin yetişkinliğe erişmediğini düşünen bireylerin üretkenlik düzeyinden daha yüksek olacağı öngörülmüştür. Katılımcıların yetişkinliğe ne kadar ulaştıklarına ilişkin algılarına bağlı olarak yetişkinlik kriterleri, sosyal üretkenlik ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin değişip değişmediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (MANOVA) sonucunda bireylerin üretkenlik ve öznel yetişkinlik algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yetişkinliğe eristiğini düşünen bireylerin üretkenlik düzeyi, yetişkinliğe eristiğini düşünmeyen bireylerin üretkenlik düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulgu yaş gruplarına ilişkin 18-22 yaş bireylerin üretkenlik düzeylerinin 23-30 yaş bireylerin üretkenlik düzeylerinden farklı olmadığı bulgusu ile ele alındığında oldukça ilgi çekicidir. Araştırmacılar arasında üretkenliğin genel olarak orta yetişkinlik dönemi özelliği olduğuna ilişkin ortak bir kanı vardır (Erikson, 1963; Kotre, 1984; McAdams, 2001; McAdams ve Logan, 2004). Bu araştırma kapsamında yapılan analizler sonucunda yetişkinliğe eristiğini düşünen bireylerin üretkenlik düzeyleri yetişkinliğe eristiğini düşünmeyen bireylerin üretkenlik düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulgu üretkenliğin ağırlıklı olarak bir yetişkinlik dönemi özelliği olması bilgisi ile bireyin kendisini yetişkin olarak algılaması noktasında tutarlı gözükmektedir. Yetişkinliğe geçiş dönemi; kimlik arayışı, değişkenlik, bireyin en çok kendine odaklandığı, daha arada hissettiği ve çok fazla fırsatın olduğu bir dönemdir (Arnett,2004). Oysa ki üretkenlik; bireyin benmerkezcilikten diğerkamılığa dönüşümü, kendinden sonraki neslin iyi oluşunu bir çeşit miras gibi görmesi, gelecek nesilleri yetiştirme ve onlara rehberlik etmeyi hedef alır ve üretkenliğin en

temel gösterilme şekli ebeveyn ya da büyük ebeveyn olmaktır (Erikson, 1950; McAdams ve Logan, 2004; Peterson, 2006). Bireylerin kendilerini yetişkin olarak değerlendirip değerlendirmemesi bu döneme özgü özelliklerin, yaştan bağımsız olarak daha öznel düzeyde deneyimlenmesine neden olur. Bireyin kendisini yetişkin olarak değerlendirip değerlendirmemesi, bireylerin üretkenlik düzeylerinde yaşa bağlı artıştan daha etkili olmaktadır. Tüm bu bilgiler kendilerini yetişkin olarak algılayan bireylerin neden daha üretken olduklarını açıklayabilir.

Bireylerin yaşamla ilgili birçok değerlendirmesini ve psikolojik özelliklerini etkileyen demografik faktörlerden bir diğeri doğum sırasındır. Bu tez kapsamında doğum sırasında büyük ya da küçük çocuk olmaya bağlı olarak, büyük çocukların yetişkinlik kriterlerine ilişkin maddeleri daha önemli olarak değerlendirerek, yetişkin olduklarını düşünecekleri, üretkenlik düzeylerinin küçük çocuklara kıyasla daha yüksek olacağı ancak yaşam doyumlarının daha düşük olacağı öngörülmüştür. Yetişkinlik kriterleri, yaşam doyumu, pozitif ve negatif duygulanım düzeyi, Loyola ve sosyal üretkenlik düzeylerinin büyük ya da küçük çocuk olmaya bağlı gruplara göre herhangi bir farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t-testi analizinde rol geçişleri, aile kapasitesi, üretkenlik düzeyi ve öznel iyi oluş düzeylerinde doğum sırasında büyük ya da küçük çocuk olmaya bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Buna göre büyük çocuklar rol geçişleri ve aile kapasitesine ilişkin kriterleri küçük çocuklara kıyasla daha önemli olarak değerlendirmiş; küçük çocukların üretkenlik, pozitif negatif duygulanım düzeyleri ve yaşam doyumları büyük çocuklardan fazla olmuştur.

Doğum sırası; kavramsal olarak ilk defa Alfred Adler tarafından oluşturulmuş olup “gerçek doğum sırası” olarak adlandırılmıştır ve bireyin kardeşlerine kıyasla dünyaya geliş sırasını ifade etmektedir. Doğum sırası; bireylerin kişilik özellikleri, gelecekteki konumları ve yaşam biçimleri üzerinde etkilidir. Adler'e göre aynı ailedeki çocukların doğdukları aile özellikle

psikolojik özellikleri bakımından farklıdır ve bu durum kardeşler arasındaki çevresel farklılıkların başlangıcını oluşturur. Daha sonra, Stewart (2012), gerçek doğum sırası ile psikolojik doğum sırası ayrımını yapmıştır. Psikolojik doğum sırası bireyin aile içindeki pozisyonuna ilişkin bireysel algısını içerir ve gerçek doğum sırası ile aynı olmayabilir. Ekstein (2000) 'ın, doğum sırası ile ilgili gerçekleştirdiği deneysel araştırmalara göre büyük çocuklar; en yüksek başarıya ulaşan, en az akademik problemle en büyük akademik başarıyı elde eden, en yüksek motivasyona ve başarı ihtiyacına sahip, üniversite öğrencileri ve öğretim üyeleri gibi öğrenmeye dayalı gruplar arasında en fazla temsil edilen ve stres altında en hassas bireylerden oluşur. Doğum sırasında ortanca çocuklar; en az sorun çözme, en girişken, en büyük ait olmama duygusuna sahip bireylerden; en küçük çocuklar ise, psikiyatrik bozuklukların en büyük temsil edildiği, en empatik ve alkolü kötüye kullanma yönündeki en büyük eğilime sahip bireylerden oluşmaktadır. Daha Sonra Ekstein ve arkadaşlarının (2000) gerçekleştirdiği deneysel çalışmalarda ise; doğum sırasında büyük çocuklar; en yüksek akademik başarı oranı, yüksek başarılı, motivasyonları yüksek, lider olması muhtemel, öğrenime devam eden gruplarda temsil edilme oranları en yüksek bireylerden; ortanca çocuklar; ait olmama duygularını en çok yaşayan, girişken, en az sorun çözme kapasitesinde, takım sporlarında en başarılı, kendilerinden yaşlı ve genç insanlarla en iyi ilişki kurabilen, en büyük çocukların denemediği alanlarda rekabetçi, tek eşli ilişkilerde en sadık olma olasılığı olan bireylerden; en küçük çocuklar ise; en çok sosyal ilgi ve uzlaşma eğilimine sahip, en asi, en empatik, daha sanatsal ve artistik bireylerden oluşmaktadır.

Yetişkinliğe geçiş sürecinde bireylerin çok fazla değişikliklerle karşı karşıya olması gibi, kardeşler arası ilişkiler de bu dönemde pek çok değişimden geçer ve doğum sırası bu değişimlerin deneyimlenme biçimi ve kardeşler arası ilişkilerde etkilidir. Özellikle büyük çocukların ablalık veya abilik rolleri ile küçük kardeşlerinin sorumluluklarını yüklenerek yetişkin rol algısına daha erken yaşlarda ulaşabilecekleri düşünülmektedir. Bu anlamda büyük çocukların aileden

bağımsızlaşmaları ve yetişkin rollerini benimsemelerinin bu değişimler üzerinde etkili olacağı belirtilmektedir (Tanner, 2005). Bu çalışmada büyük çocukların rol geçişlerine ilişkin kriterleri daha önemli olarak değerlendirmesi, bu kriterleri gerçekleştirmelerine ilişkin çevreden yöneltilmiş beklentilerden kaynaklanıyor olabilir. Özellikle batılı kültürlerde büyük çocukların bağımsız yaşama; zamanlı ve başarılı geçişi aileler tarafından önemseniyor ve özendiriliyor olabilir. Bu durum batılı olmayan kültürlerde bireylerin belirli bir yasa geldiklerinde evlenme ve çocuk sahibi olma beklentileri ile ilişkili olabilir. Yetişkinlik kriterlerine ilişkin doğum sırasına bağlı değerlendirme farklılıklarının yanı sıra, bu çalışma kapsamında literatürdeki bulgulardan yola çıkarak doğum sırasına göre büyük çocukların küçük çocuklara kıyasla üretkenlik düzeylerinin daha yüksek olacağı düşünülmüştür. Ancak, bu çalışma kapsamında küçük çocukların üretkenlik düzeyi büyük çocukların üretkenlik düzeyinden yüksek bulunmuştur. Küçük çocukların üretkenlik düzeylerinin hem üretkenlik ilgisi hem de sosyal üretkenlik bağlamında büyük çocuklardan yüksek bulunması; büyük ve küçük çocuklara atfedilen özelliklerden kaynaklanıyor olabilir. Küçük çocukların kendilerinden yaşlı ve genç insanlarla en iyi ilişki kurabilen, sosyal ilgi ve uzlaşma eğilimine sahip, daha sanatsal ve artistik olma gibi özellikleri üretkenliği arttıran bir işlevi olabilir.

McAdams ve St Aubin (1993) üretkenliği; kültürel talep, içsel arzu, gelecek nesillere ilişkin üretken ilgi, türlere duyulan inanç, spesifik hedef ve eylemlere bağlılık ve üretken davranış kodları olmak üzere yedi bileşenden oluşan çok yönlü bir yapı olarak kavramlaştırmış ve ölümsüzlük arzusu, ihtiyaç duyulmaya duyulan ihtiyaç ve toplumun beklentileri üzerinde durarak üretkenliğin ölçüm aracını geliştirmiş ve üretkenliğin orta yetişkinlikten önce ortaya çıkabileceğini belirtmiştir. Küçük çocukların üretkenlik düzeylerinin büyük çocukların üretkenlik düzeyinden anlamlı düzeyde farklılık göstermesi aile yaşantıları, küçük çocukların gördükleri destek düzeyindeki farklılık ve rehberlik alıyor olmaları ile bağlantılı olabilir.

Steelman ve Powell (1989) ebeveynlerin zaman içinde ekonomik durumlarındaki düzelmeleri ve tecrübelerindeki artışa bağlı olarak, küçük çocukların daha fazla finansal desteğe sahip olduklarını bulmuşlardır. Küçük çocukların üretkenlik düzeyleri gibi, öznel iyi oluş düzeyinin alt boyutları olan pozitif negatif duygulanım ve yaşam doyumu düzeyleri büyük çocuklarınkinden yüksek bulunmuştur. Öznel iyi oluşu etkileyen; genetik yatkınlık, amaçlı etkinlikler ve demografik özellikler olmak üzere üç önemli değişken grubu bulunmaktadır (Myers ve Deiner, 1995). Gelir düzeyi ve iyi oluş arasındaki ilişki maddi imkânların getirdiği ikincil faktörlere de bağlıdır (Diener ve ark.,1999). Buna göre gelir seviyesi yüksek bireyler çoğunlukla temel ihtiyaçlarını daha rahat karşılamaktadır. İhtiyaçlarını karşılayabilen bireylerin, yaşamlarından memnun olma ve daha olumlu duyguları daha sıklıkla deneyimlemeleri olasıdır. Küçük çocukların büyük çocuklara kıyasla daha fazla ekonomik olanağa sahip olma olasılığı iyi oluşa ilişkin farklılığı açıklamada etkili olabilir. Üretkenliğin iyi oluş ile bağlantılı olduğunu gösteren çok fazla sayıda çalışma bulunmaktadır (Erikson, 1963; Kotre, 1984; McAdams, 2001; McAdams ve Logan, 2004). Bununla birlikte küçük çocukların negatif duygulanım düzeylerinin de büyük çocuklardan fazla olması büyük çocuk ve küçük çocuklara ilişkin beklentilerdeki farklılıklardan kaynaklanıyor olabilir. Küçük çocukların büyük çocuklara kıyasla daha fazla rehberlik ve finansal destek alıyor olmaları üretkenlik ve iyi oluş düzeylerinde etkili olabilir.

Bu tez kapsamında; yetişkinlik kriterlerine ilişkin değerlendirmeler, yaşam doyumu ve pozitif negatif duygulanım düzeylerinde yaşa ve doğum sırasına bağlı farklılıkların yanı sıra cinsiyete bağlı farklılıklarda incelenmiş ve kadınların üretkenlik düzeylerinin erkeklerden yüksek olacağı öngörülmüştür. Yetişkinlik kriterleri, yaşam doyumu, pozitif ve negatif duygulanım düzeyi, Loyola ve sosyal üretkenlik düzeylerinde cinsiyete bağlı herhangi bir farklılık olup

olmadığını belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t-testi analizinde rol geçişleri, aile kapasitesi ve normlara uyma kriterleri kadın bireyler tarafından daha önemli olarak değerlendirilmiştir. Yaşam doyumu, pozitif negatif duygulanım ve üretkenlik düzeylerinde cinsiyete göre farklılık bulunmamıştır. Cinsiyet bireylerin yaşamı deneyimleme algılama ve var olma biçimleri üzerinde etkilidir. Cinsiyet yaşamın başlangıcından itibaren bireylerin kimliğinin bir parçasını oluşturur. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde bireylerin yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin değerlendirmelerinde cinsiyete bağlı farklılıkların olmadığını belirten çalışmalar bulunmakla beraber (Arnett, 2000; Scharf ve Mayseless, 2003), bu çalışmadaki yetişkinlik kriterlerine ilişkin değerlendirmelerdeki cinsiyete bağlı farklılıkların kadın bireylere ilişkin sosyal beklentilerden ve yetiştirilme biçiminden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Literatürdeki cinsiyete bağlı üretkenlik düzeylerine ilişkin bulgulara göre kadınların üretkenlik düzeyi erkeklerin üretkenlik düzeyinden belirgin düzeyde yüksektir (Miller ve McLemore,2004; Snarey ve ark., 1987). Miller ve McLemore`a (2004) göre çok sayıda kadın üretkenlik ikilemi ile orta-ileri yetişkinlikten; kimlik ve yakınlığa ilişkin krizlerin çözümlenmesinden çok önce karşılaşır. Aynı zamanda kadınlara ilişkin rollerin genel olarak bakım verme ve başkaları ile ilgilenmeyi içerir olması, kadınların erkeklerden daha üretken oluşlarını açıklayan faktörlerden biri olabilir (Karacan, 2007). Ancak literatürdeki bulgulardan farklı olarak bu çalışma kapsamında kadın ve erkeklerin üretkenlik düzeylerinde anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır. Bu durum katılımcıların hepsinin yükseköğrenime devam ediyor olmaları nedeniyle benzer derecede üretken hissediyor olmalarından kaynaklanıyor olabilir. McAdams ve St. Aubin (1992) gerçekleştirdikleri çalışmada üniversite öğrencisi kadınların üretkenlik düzeyleri ileri yaşlı erkeklere göre daha yüksek, ileri yaştaki kadınların ise çok az farklı olarak bulunmuştur.

4.3 Değişkenler Arası Korelasyon Analizi Bulgularının Tartışılması

Katılımcıların yetişkinlik kriterlerine ilişkin ölçümler (rol geçişleri, biyolojik geçişler, aile kapasitesi ve normlara uyma), üretkenlik ilgisi, sosyal üretkenlik düzeyi, yaşam doyumu ve pozitif-negatif duygulanım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre genel olarak araştırmanın değişkenleri arasında beklenen yönde ve çeşitli düzeylerde anlamlı ilişkiler vardır. En yüksek korelasyonlar yetişkinlik kriterleri alt ölçekleri; üretkenlik ilgisi, sosyal üretkenlik ve öznel iyi oluş ile öznel iyi oluşun boyutları olan; yaşam doyumu, pozitif duygulanım ve negatif duygulanım arasında bulunmuştur. Yetişkinlik kriterleri alt ölçekleri arasındaki en yüksek korelasyonun rol geçişleri ve biyolojik geçişler ile rol geçişleri ve aile kapasitesine ilişkin kriterler arasındadır. Buna göre bireylerin rol geçişlerine verdikleri önem arttıkça, aile kapasitesi ve biyolojik kriterlere verdikleri önemde artmaktadır. Bu durumun bireylerin geleneksel olarak kabul gören yetişkinlik kriterlerini benzer düzeyde önemsemesine bağlı olabileceği düşünülmektedir.

Yetişkinliğe geçişte biyolojik kriterler; biyolojik olarak çocuk sahibi olabilecek hale gelmek, boyu son haline uzamak gibi maddeleri içerir. Rol geçişlerine ilişkin kriterler ise; evli olmak, eğitimini tamamlamış olmak, çocuk sahibi olmak, tam zamanlı bir işte çalışmak gibi maddeleri içerir. Aile kapasitesine ilişkin kriterler ise; bireyin içine doğduğu aileden ayrılıp, her türlü sorumluluğunu yerine getirdiği bir ev ve aile yaşantısına işaret eden; bir aileyi fiziksel olarak güvende tutma ve finansal olarak geçindirebilme gibi maddeleri içerir. Normlara uymaya ilişkin kriterler ise; bireylerin yasalarca ve toplumun yaşam biçimine göre tayin edilmiş kurallara uygun bir şekilde yaşama biçimine işaret eden; hız sınırına uygun araç kullanma, küfür ve kaba konuşmalardan kaçınma, uyuşturucu maddelerden uzak durma gibi maddelerden oluşur. Yetişkinlik kriterleri alt ölçekleri arasındaki orta-yüksek düzey korelasyonlar, yetişkinliğe geçişte

kriterlere verilen önemin bireyler için genel olarak tüm yetişkinliğe geçiş kriterlerini önemseme eğiliminden kaynaklanıyor olabilir.

Bireylerin üretkenlik ilgisi, sosyal üretkenlik düzeyi, yaşam doyumu ve pozitif duygulanım düzeyleri arasında pozitif yönde, negatif duygulanım değişkeni ile ise negatif yönde bir korelasyon vardır. Buna göre bireylerin üretkenlik düzeyleri arttıkça, yaşam doyumu ve pozitif duygulanım düzeyleri artmakta, negatif duygulanım düzeyleri düşmektedir. Bu bulgular beklenen yöndedir. Öznel iyi oluş, bireyin yaşamını değerlendirmesi ve yargı bildirmesi anlamına gelmektedir ve tek boyutlu bir yapı değildir. Olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumu olmak üzere üç ayrı ögesi vardır (Deiner,1984). Genel anlamda üretkenliğin iyi oluş ile bağlantılı olduğunu gösteren çok fazla sayıda araştırma vardır. (Erikson, 1963; Kotre, 1984; McAdams, 2001; McAdams ve Logan, 2004). Üretkenlik ve iyi oluş arasındaki ilişki çift yönlü olabilir, yani üretkenliğin iyi oluşu yordamasının yanı sıra hali hazırda iyi oluşu yüksek kişiler daha üretken davranışlar sergiliyor olabilir (MacDermid, Haan ve Heilburn, 1996).

Üretkenlik ilgisi ve sosyal üretkenlik düzeyi arasındaki pozitif yönlü korelasyon, üretkenliğin alt bileşenleri arasındaki pozitif ilişkiyi vurgular niteliktedir. McAdams ve St Aubin (1993) üretkenliği; kültürel talep, içsel arzu, gelecek nesillere ilişkin üretken ilgi, türlere duyulan inanç, spesifik hedef ve eylemlere bağlılık ve üretken davranış kodları olmak üzere yedi bileşenden oluşan çok yönlü bir yapı olarak kavramlaştırmıştır. Bu bileşenlerden herhangi birindeki artış diğer bileşenlere ilişkin artışı da beraberinde getirmektedir. Bu bakımdan bireylerin üretkenlik ilgilileri arttıkça sosyal üretkenliklerinin artması bu çoklu yapıdaki ilişkiler çerçevesinde anlamlıdır. Aynı zamanda öznel iyi oluşun bileşenleri olan; yaşam doyumu pozitif ve negatif duygulanım düzeyleri arasındaki korelasyon bulguları literatürle uyumludur. Öznel iyi oluş tek boyutlu bir yapı değildir.

Olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumu olmak üzere üç ayrı ögesi vardır. (Deiner,1984).

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, üretkenlik ilgisi ile normlara uyma ve aile kapasitesi; sosyal üretkenlik ile rol geçişleri, aile kapasitesi ve normlara uyma; yaşam doyumu ile rol geçişleri, pozitif duygulanım ile norm geçişleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre bireylerin üretkenlik ilgisi arttıkça, normlara uyma ve aile kapasitesine ilişkin kriterleri önemli bulma; sosyal üretkenlikleri arttıkça da rol geçişlerine ilişkin kriterleri önemli bulma düzeyleri azalmaktadır. Benzer şekilde yaşam doyumu yükseldikçe rol geçişlerine ilişkin kriterleri önemli bulma; pozitif duygulanım düzeyleri arttıkça, normlara uyma yetişkinlik kriterlerini önemli bulma düzeyleri azalmaktadır. Bu bulgulara ilişkin literatürde herhangi bir referans yoktur. İlişkinin yönünün ve nedeninin daha detaylı araştırılmasına ihtiyaç olabilir.

4.4 Yaş, Yetişkinlik Kriterleri, Sosyal Üretkenlik Düzeylerinin Öznel İyi Oluşu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Bulgularının Tartışılması

Öznel iyi oluşun; yaşam doyumu (kişinin hayata ilişkin bütünsel yargıları), önemli yaşam alanlarındaki tatmin, olumlu duygulanım ve düşük olumsuz duygulanım olmak üzere dört ayrı bileşeni olduğundan bahsedilmektedir (Ryff ve Keyes,1995). Benzer şekilde Diener (1994) öznel iyi oluşun yaşam doyumu, pozitif ve negatif duygulanım olmak üzere üç boyutu olduğunu belirtir. Bu anlamda, bireylerin yetişkinlik kriterlerine ilişkin değerlendirmeleri, üretkenlik ilgisi, sosyal üretkenlik düzeyi değişkenlerinin öznel iyi oluşun ögeleri olan yaşam doyumu, pozitif ve negatif duygulanımı yordamasına yönelik gerçekleştirilen regresyon analizleri kadın ve erkek katılımcılar için ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen tüm regresyon analizlerinde üretkenlik ilgisi bireylerin öznel iyi oluşlarını; yaşam doyumu ve pozitif duygulanım için pozitif, negatif duygulanım düzeyi için ise

negatif yönde anlamlı olarak yordamıştır. Ayrıca, yetişkinlik kriterlerine ilişkin rol geçişleri, normlara uyma, aile kapasitesi ve biyolojik geçişler değişkenlerinin modele katkısı pozitif ve negatif duygulanımı yordamada ne kadın ne de erkek örnekleme için anlamlı değilken, sadece yaşam doyumunu kadın örneklemede rol geçişleri negatif yönde ve aile kapasitesi pozitif yönde anlamlı olarak yordamıştır.

Öznel iyi oluşun bilişsel bölümünü oluşturan yaşam doyumunu kavramı ilk olarak Neugarten (1961) tarafından oluşturulmuştur ve bireyin yaşamdan beklentileri ile sahip oldukları arasındaki farka ilişkin değerlendirmesini ifade eder. Yetişkinliğe geçiş, içsel ve dışsal çok sayıda gelişimsel geçişi de beraberinde getirmektedir. Bunlar; biyolojik, bilişsel, fiziksel, kimlikle ilişkili, sosyal rol ve bağlamla ilgili değişimlerdir. Bireyin bu döneme ilişkin görevlerdeki başarısı veya zorlanmaları ve bunlara ilişkin değerlendirmeleri kişinin iyi oluş hali ile de yakından ilişkilidir. Yetişkinliğe geçiş dönemindeki iyi olma durumu, alanın ne olduğundan bağımsız olarak çoklu sayıda alanda başarılı olma ile bağlantılı gözükmektedir. Bu dönemde karşılaşılan zorluklar ve görevler kişinin büyümesine ve gelişmesine neden olabileceği gibi uyumsuz değişimleri de beraberinde getirebilir. Kişilerin bu dönemdeki görevlerle uyumu ve baş ediş biçiminin iyi oluşları ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Schulenberg ve ark., 2003). Bu anlamda, yetişkinlik kriterlerine ilişkin değerlendirmelerin de kişilerin öznel iyi oluş düzeylerini etkilemesi beklenmektedir. Ancak, bu çalışma kapsamında sadece yaşam doyumunu kadın örneklemede rol geçişleri negatif yönde ve aile kapasitesi pozitif yönde anlamlı olarak yordamıştır. Cinsiyet, yaşamın başlangıcından itibaren bireylerin kimliğinin bir parçasını oluşturur. Yaşam doyumuna ilişkin cinsiyete bağlı farklılıklar kadın bireylere ilişkin sosyal beklentilerden ve yetiştirilme biçiminden kaynaklanıyor olabilir. Rol geçişlerine ilişkin kriterler; evli olmak, eğitimini tamamlamış olmak, çocuk sahibi olmak, tam zamanlı bir işte çalışmak gibi maddeleri içerir. Aile kapasitesine ilişkin kriterler ise; bireyin içine

doğduğu aileden ayrılıp, her türlü sorumluluğunu yerine getirdiği bir ev ve aile yaşantısına işaret eden; bir aileyi fiziksel olarak güvende tutma ve finansal olarak geçindirebilme gibi maddeleri içerir. Diener ve Lucas'a (1999) göre, yaşam doyumu; yaşamdan doyum, yaşamı değiştirme isteği, geçmişten doyum, gelecekte doyum ve kişinin yakınlarının o kişinin yaşamı hakkındaki görüşlerini kapsamaktadır. Bu açıdan bakıldığında kadın katılımcıların aile kapasitesi alanındaki yetişkinlik kriterlerine atfettikleri önem bu kriterlerin getirdiği talep ve değişimlerle olumlu bir şekilde baş ediyor olmalarından kaynaklanıyor ve bu da bireylerin kendi yaşamları ile ilgili değerlendirmelerinin daha olumlu hale gelmesine yol açıyor olabilir. Araştırmaya katılan tüm kadın katılımcılar hâlihazırda akademik kariyerine devam etmektedir. Rol geçişlerine ilişkin kriterler, uzun yıllar boyunca araştırmacılar tarafından yetişkinliği tanımlamada kullanılmış kriterleri içermesi ve yaşam doyumu üzerinde bireyin çevresinin beklentileri göz önünde bulundurulduğunda kadın katılımcıların bu kriterlerin gerekliliklerini yerine getirmemiş olmaları, belki de bu kriterlere ilişkin rol değişimlerini toplumun beklentilerine aykırı olarak ertelemeleri ya da gerçekleştirmek istemiyor olmaları, rol geçişlerinin yaşam doyumları üzerindeki negatif etkisini açıklayabilir. Bu etkiler akademik kariyerlerine devam eden erkek bireyler için geçerli olmayabilir.

Üretkenlik ve iyi oluş arasındaki ilişki açısından ise üretkenlik ilgisinin hem kadın hem de erkek örnekleme öznel iyi oluşlarını anlamlı düzeyde yorduyor olması birçok çalışma tarafından da desteklenmekte ve üretkenliğin kişilerin iyi oluş düzeylerini yordadığını birçok çalışma göstermektedir (Erikson, 1963; Kotre, 1984; McAdams, 2001; McAdams ve Logan, 2004). Keyes ve Ryff (1998), yaşları 25-74 arasında değişen 3000 bireyle gerçekleştirdikleri çalışmalarında, üretkenlik ve iyi oluş arasında yaş ve eğitimin kontrol edildiği haliyle pozitif bir ilişki bulmuştur. Vailant (1993), boylamsal çalışmasında bir grup kadını ilkokuldan ileri yaşlara kadar izlemiştir. Bireyler 60 yaşında, araştırmacılar tarafından üretkenliği deneyimlemiş ve

deneyimlememiş olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Aynı kadınlar 77 yaşında, bağımsız görüşmeciler tarafından değerlendirilmiş ve geçmişte üretken olarak etiketlenen bireylerin ileri yaşlara ilişkin uyumu çok daha iyi olarak bulunmuştur. Benzer şekilde Stewart ve ark. (2001), üretkenlik ilgisi ve üretken başarıları ölçtükleri çalışmalarında üretkenlik ve yaşam doyumu arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Ochse ve Plug(1986) farklı etnik gruplardan bireylerle gerçekleştirdikleri çalışmalarında üretkenlik ve yaşam doyumu arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmiş, etnik kökenlere bağlı farklılık bulmamıştır. Bu bulgularla tutarlı olarak bu çalışma kapsamında da katılımcıların üretkenlik düzeyi hem erkek hem de kadın katılımcılar için iyi oluşu anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordamıştır. Üretkenlik her ne kadar bireyin rahatından ödün vermesini gerektirse de kendisini üretken olarak değerlendiren birey; pozitif duyguları negatif duygulara kıyasla daha fazla deneyimleme, bir şey üretmek için çabalama, emek sarf etme gibi özellikleri nedeniyle de yaşamı ile ilgili olumlu değerlendirmelerde bulunuyor olabilir. Pozitif duygulanım, genel olarak zevk alma, şefkat ve gurur duyma şeklinde ortaya çıkan ve hoşluk hissi veren duygular olarak açıklanmaktadır (Diener, 1997). Negatif duygulanım ise bireyde oluşan suçluluk, üzüntü, kızgınlık, utanma, kaygı gibi hoş gitmeyen duyguları ifade etmektedir (Watson, 2000). Pozitif duygulanımın yüksek olması bireyin kendini “iyi” hissetmesine ve çevreyle olumlu ilişkiler kurmasına, negatif duygulanımın yüksek olması ise bireyin kendini “kötü” hissetmesine ve memnuniyetsizliğe neden olmaktadır (Crawford ve Henry, 2004). Üretken bireyler; üretken olma yoluyla içinde buldukları topluma, ailelerine daha fazla katkıda bulunduğunu düşünüyor ve yaşamda bir iz bıraktıkları duygusu ile kaygı, korku gibi olumsuz duygularla daha iyi baş ediyor olabilirler. Bunun yanı sıra üretkenlik ile yaşam doyumu veya öznel iyi oluş arasında çift yönlü ilişki olduğunu, yani üretkenliğin iyi oluşu yordamasının yanı sıra hali hazırda iyi oluşu yüksek kişilerin daha üretken davranışlar sergilediği de belirtilmektedir (MacDermid, Haan ve Heilburn,

1996). Benzer şekilde olumsuz duyguları daha fazla ve şiddetli deneyimleyen bireyler, üretken olmalarını sağlayacak enerjiye sahip hissetmiyor olabilirler.

Üretkenlik ve iyi oluş arasındaki pozitif ilişkiyi gösteren tüm bu çalışmalarla birlikte, bir araştırmada kadınların yaşam doyumları ve üretkenlikleri arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur. Araştırmacılar bunun nedeninin başkalarına bakım verme üzerine odaklanmak olabileceğini belirtmiştir (Morfei ve ark., 2004). Aynı zamanda bu bulgu katılımcıların yetişkinlik kriterlerine ilişkin değerlendirmelerinde rol geçişleri ve aile kapasitesinin yaşam doyumları üzerindeki etkisinin kadınlar için etkili, erkekler için etkisiz olma bulgusuna cinsiyete bağlı farklılıklar anlamında ışık tutabilir.

SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER

Ülkemizde yetişkinliğe geçiş sürecini, bireylerin yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin değerlendirmelerini ve öznel yetişkinlik algılarını; ayrıca üretkenlik ve iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çok az sayıda araştırma varken; öznel yetişkinlik algısı ve yetişkinlik kriterlerine ilişkin değerlendirmelerin bireylerin üretkenlik ve iyi oluş düzeyleri ile ilişkisini inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yetişkinliğe geçiş kriterleri bu çalışma kapsamında geniş bir şekilde ele alınmaya çalışılmıştır. Bu anlamda çalışmanın alana katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Bununla birlikte araştırmanın bazı sınırlılıkları vardır. Öncelikle araştırmanın verileri büyükşehirde üniversite eğitimine lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde devam eden 18-30 yaş arası bireylerden toplanmıştır. İlerde yapılacak olan çalışmalarda örneklemin evreni daha uygun bir şekilde temsil edebilmesi için Türkiye'nin kırsal kesimlerinden bireylerden de veri toplamanın, ayrıca yaş aralığının daha geniş olarak belirlenmesinin ele alınan değişkenler açısından daha detaylı bilgi sağlayacağı düşünülmektedir. Son olarak, bu çalışma kesitsel bir çalışma olup, bundan sonraki çalışmaların boylamsal olarak konuyu ele almalarının araştırma sonuçlarının derinlemesine anlaşılması ve çalışmanın genellenebilirliği açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Aassve, A., Iacovou, M., & Mencarini, L. (2006). Youth poverty and transition to adulthood in Europe. *Demographic Research*, 15, 21-50.

A. L. Kroeber and C. Kluckhohn Culture, a Critical Review of Concepts and Definitions. Cambridge, 1952, 1952, 324 p., \$ 5.25. (1954). *Bulletin De L'Institut De Recherches Économiques Et Sociales*, 20(07), 755.

Arnett, J. J. (1994). Are college students' adults? Their conceptions of the transition to adulthood. *Journal of Adult Development*, 1(4), 213-224. Kluwer Academic Publishers.

Arnett, J. J. (1997). Young people's conceptions of the transition to adulthood. *Youth & Society*, 29, 3-23.

Arnett, J. (1998). Learning to Stand Alone: The Contemporary American Transition to Adulthood in Cultural and Historical Context. *Human Development*, 41(5-6), 295-315.

Arnett, J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480.

Arnett, J. J. (2001). Conceptions of the Transition to Adulthood: Perspectives from Adolescence Through Midlife. *Journal of Adult Development*, 8(2), 133-143.

Arnett, J. J. (2003). Conceptions of the transition to adulthood among emerging adults in American ethnic groups. *New directions for child and adolescent development*, (100), 63-75.

Arnett, J., & Colwell, M. (2007). Emerging Adulthood: Theory, Assessment and Application. *Journal of Youth Development*, 2(1), 37-48.

Arnett, J., & Taber, S. (1994). Adolescence terminable and interminable: When does adolescence end? *Journal Of Youth And Adolescence*, 23(5), 517-537.

Atak, H., Tatlı, C., Çokamay, G., Büyükpabuşcu, H., & Çok, F. (2016). Yetişkinliğe Geçiş: Türkiye’de Demografik Ölçütler Bağlamında Kuramsal Bir Gözden Geçirme. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler - Current Approaches in Psychiatry*, 8(22173), 204-227.

Atak, H. (2005). Beliren Yetiskinlik, Yeni Bir Yasam Döneminin Türkiye’de incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Borgen, W., Amundson, N., & Tench, E. (1996). Psychological Well-Being Throughout the Transition from Adolescence to Adulthood. *The Career Development Quarterly*, 45(2), 189-199.

Carmichael, C., Reis, H., & Duberstein, P. (2015). In your 20s it’s quantity, in your 30s it’s quality: The prognostic value of social activity across 30 years of adulthood. *Psychology and Aging*, 30(1), 95-105.

Côté, J. E. (2006). Emerging Adulthood as an Institutionalized Moratorium: Risks and Benefits to Identity Formation. In J. J. Arnett & J. L. Tanner (Eds.), *Emerging adults in America: Coming of age in the 21st century* (pp. 85-116). Washington, DC, US: American Psychological Association.

Côté, J., & Bynner, J. (2008). Changes in the transition to adulthood in the UK and Canada: The role of structure and agency in emerging adulthood. *Journal Of Youth Studies*, 11(3), 251-268. doi: 10.1080/13676260801946464

Cox, K., Wilt, J., Olson, B., & McAdams, D. (2010). Generativity, the Big Five, and Psychosocial Adaptation in Midlife Adults. *Journal Of Personality*.

Crawford, J., & Henry, J. (2004). The Positive and Negative Affect Schedule (PANAS): Construct validity, measurement properties and normative data in a large non-clinical sample. *British Journal Of Clinical Psychology*, 43(3), 245-265.

Davis, M., & Vander Stoep, a. (1997). The transition to adulthood for youth who have serious emotional disturbance: developmental transition and young adult outcomes. *Journal of mental health administration*, 24, 400-427.

Diener, E. (2000). Subjective well-being. The science of happiness and a proposal for a national index. *The American psychologist*, 55(1), 34-43.

Diener, E. (2009). *Subjective well-being. The science of well-being: The collected works of Ed Diener* (Vol. 37, pp. 11-58).

Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*.

Donovan, J., Jessor, R., & Costa, F. (1991). Adolescent health behavior and conventionality unconventionality: An extension of problem-behavior therapy. *Health Psychology*, 10(1), 52-61.

Drayton, B. (2014). Culture, Conditions, and the Transition to Adulthood. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 2014(143), 17-27.

Erikson, E. (1968). *Youth: Identity and crisis*. New York, NY: WW. Norton.

Erikson, E. H. (1959). Identity and the life cycle: Selected papers. *Psychological Issues*, 1, 1-171.

Erikson, E. H. (1956). The problem of ego identity. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 4(1), 56-121.

Facio, A., & Micocci, F. (2003). Emerging Adulthood in Argentina. *New Directions For Child And Adolescent Development*, 2003(100), 21-32.

Frank, S., Avery, C., & Laman, M. (1988). Young adults' perceptions of their relationships with their parents: Individual differences in connectedness, competence, and emotional autonomy. *Developmental Psychology, 24*(5), 729-737.

Frensch, K., Pratt, M., & Norris, J. (2007). Foundations of generativity: Personal and family correlates of emerging adults' generative life-story themes. *Journal of Research In Personality, 41*(1), 45-62.

Gencöz, T. (2000). Pozitif ve negatif duygu ölcegi. Gecerlik ve güvenilirlik calismasi. *Türk Psikoloji Dergisi, 15*(46), 19-26.

Grant, M., & Furstenberg, F. (2007). Changes in the Transition to Adulthood in Less Developed Countries. *European Journal Of Population / Revue Européenne De Démographie, 23*(3-4), 415-428.

Gross, J. J., & John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of personality and social psychology, 85*(2), 348-362.

Grotevant, H., Cooper, C., & Kramer, K. (1986). Exploration as a predictor of congruence in adolescents' career choices. *Journal Of Vocational Behavior, 29*(2), 201-215.

Hastings, L., Griesen, J., Hoover, R., Creswell, J., & Dlugosh, L. (2015). Generativity in College Students: Comparing and Explaining the Impact of Mentoring. *Journal of College Student Development, 56*(7), 651-669.

Helson, R., Mitchell, V., & Moane, G. (1984). Personality and patterns of adherence and nonadherence to the social clock. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(5), 1079-1096.

Hines, A. (2007). On Your Own Without a Net: The Transition to Adulthood for Vulnerable Populations. *Journal of Marriage and Family*, 69(2), 549-551.

Hogan, D. (1986). The Transition to Adulthood. *Annual Review of Sociology*, 12(1), 109-130.

Horowitz, A., & Bromnick, R. (2007). "Contestable Adulthood". *Youth & Society*, 39(2), 209-231

Huta, V., & Zuroff, D. C. (2007). Examining Mediators of the Link Between Generativity and Well Being. *Journal of Adult Development*, 14, 47-52.

Hutchinson, D., Macdonald, J., Hallam, W., Leung, R., Toumbourou, J., & McGee, R. et al. (2015). Care Orientation in the Teens as a Predictor of Young Adult Psychosocial Adjustment. *Journal of Happiness Studies*, 17(5), 2051-2076.

IACOVOU, M. (2002). Regional Differences in the Transition to Adulthood. *The ANNALS of The American Academy of Political and Social Science*, 580(1), 40-69.

Karacan, E. (2007). Effects of Parenting on Adult Development and Generativity. Unpublished doctoral dissertation, METU, Ankara.

Keyes, C. L. M. (1998). Social well-being. *Social Psychology Quarterly*, 61(2), 121-140.

Kirkpatrick Johnson, M., Allen Berg, J., & Sirotzki, T. (2007). Differentiation in Self-Perceived Adulthood: Extending the Confluence Model of Subjective Age Identity. *Social Psychology Quarterly*, 70(3), 243-261.

Lawford, H., Pratt, M., Hunsberger, B., & Mark Pancer, S. (2005). Adolescent Generativity: A Longitudinal Study of Two Possible Contexts for Learning Concern for Future Generations. *Journal Of Research On Adolescence*, 15(3), 261-273.

Lawford, H., & Ramey, H. (2015). "Now I know I can make a difference": Generativity and activity engagement as predictors of meaning making in adolescents and emerging adults. *Developmental Psychology*, 51(10), 1395-1406.

Lucas, R. E., & Diener, E. (2009). Personality and Subjective Well-Being. In E. Diener (Ed.), *The Science of Well-Being* (pp. 75-102).

Macek, P., Bejček, J., & Vaníčková, J. (2007). Contemporary Czech Emerging Adults. *Journal Of Adolescent Research*, 22(5), 444-475.

Mackinnon, S., De Pasquale, D., & Pratt, M. (2015). Predicting Generative Concern in Young Adulthood from Narrative Intimacy: A 5-Year Follow-Up. *Journal Of Adult Development*, 23(1), 27-35.

Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of personality and social psychology*, 3(5), 551-558.

Markus, H., & Kitayama, S. (2003). Culture, Self, and the Reality of the Social. *Psychological Inquiry*, 14(3), 277-283.

Mayseless, O., & Scharf M., (2003). What does it mean to be an adult? The Israeli experience. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 100. Wiley Periodicals.

McAdams, D., de St. Aubin, E., & Logan, R. (1993). Generativity among young, midlife, and older adults. *Psychology and Aging*, 8(2), 221-230.

McAdams, D. P., Hart, H. M., & Maruna, S. (1998). The anatomy of generativity. In D. P. McAdams & E. de St. Aubin (Eds.), *Generativity and adult development: How and why we*

care for the next generation (pp. 7-43). Washington, DC, US: American Psychological Association.

McAdams, D. P., & de St. Aubin, E. (1992). A theory of generativity and its assessment through self-report, behavioral acts, and narrative themes in autobiography. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(6), 1003-1015.

Morselli, D., & Passini, S. (2015). Measuring Prosocial Attitudes for Future Generations: The Social Generativity Scale. *Journal of Adult Development*, 22(3), 173-182.

Nelson, L., Badger, S., & Wu, B. (2004). The influence of culture in emerging adulthood: Perspectives of Chinese college students. *International Journal Of Behavioral Development*, 28(1), 26-36.

Oesterle, S., David Hawkins, J., Hill, K., & Bailey, J. (2010). Men's and Women's Pathways to Adulthood and Their Adolescent Precursors. *Journal of Marriage And Family*, 72(5), 1436-1453.

Olsson, C., McGee, R., Nada-Raja, S., & Williams, S. (2012). A 32-Year Longitudinal Study of Child and Adolescent Pathways to Well-Being in Adulthood. *Journal of Happiness Studies*, 14(3), 1069-1083.

Paulhus, D., Trapnell, P., & Chen, D. (1999). Birth Order Effects on Personality and Achievement Within Families. *Psychological Science*, 10(6), 482-488.

Pavot, W., & Diener, E. (2004). The subjective evaluation of well-being in adulthood: Findings and implications. *Ageing International*, 29(2), 113-135.

Pratt, M., Norris, J., Arnold, M., & Filyer, R. (1999). Generativity and moral development as predictors of value-socialization narratives for young persons across the adult life span: From lessons learned to stories shared. *Psychology And Aging*, 14(3), 414-426.

Reinherz, H. Z., Paradis, A. D., Giaconia, R. M., Stashwick, C. K., & Fitzmaurice, G. (2003). Childhood and adolescent predictors of major depression in the transition to adulthood. *American Journal of Psychiatry*, *160*(12), 2141-2147.

Rao, U., Hammen, C., & Daley, S. E. (1999). Continuity of depression during the transition to adulthood: a 5-year longitudinal study of young women. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, *38*(7), 908-15. The American Academy of Child and Adolescent Psychiatry.

Roisman, G., Masten, A., Coatsworth, J., & Tellegen, A. (2004). Salient and Emerging Developmental Tasks in the Transition to Adulthood. *Child Development*, *75*(1), 123-133.

Rothrauff, T., & Cooney, T. (2008). The Role of Generativity in Psychological Well-Being: Does it Differ for Childless Adults and Parents?. *Journal Of Adult Development*, *15*(3-4), 148-159.

Ryff, C. D. (1995). Psychological Well-Being in Adult Life. *Current Directions in Psychological Science*, *4*(4), 99-104.

Ryff, C. D., & Keyes, C. L. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, *69*(4), 719-727.

Schooler, C. (1972). Birth order effects: Not here, not now. *Psychological Bulletin*, *78*(3), 161-175.

Schulenberg, J. E., Bryant, A. L., & O'malley, P. M. (2004). Taking hold of some kind of life: How developmental tasks relate to trajectories of well-being during the transition to adulthood. *Development and Psychopathology*, *16*(4), 1119-1140.

Settersten, R.A., Ray, B., (2010). What`s going on with young people today? The long and twisting path to adulthood. *The Future of Children*, *Vol.20, No.1, Transition to Adulthood*.

Settersten, R. A., Jr., Ottusch, T. M., & Schneider, B. (2015). Becoming adult: Meanings of markers to adulthood. *Emerging trends in the social and behavioral sciences* (pp. 1-16).

Shanahan, M. J., Porfeli, E. J., Mortimer, J. T., & Erickson, L. D. (2005). Subjective Age Identity and the Transition to Adulthood: When Do Adolescents Become Adults? *Chicago, IL, US: University of Chicago Press*.

Soucie, K., Lawford, H., & Pratt, M. (2012). Personal Stories of Empathy in Adolescence and Emerging Adulthood. *Merrill-Palmer Quarterly*, 58(2), 141-158.

Tabachnick & Fidell, *Using Multivariate Statistics*, 6th Edition | Pearson. (2019).

Taylor, S. E., & Brown, J. D. (1988). Illusion and well-being: a social psychological perspective on mental health. *Psychological bulletin*, 103(2), 193-210.

Trzcinski, E., & Holst, E. (2007). Subjective Well-being Among Young People in Transition to Adulthood. *Social Indicators Research*, 87(1), 83-109.

Weier, M., & Lee, C. (2015). How do Australian University students understand adulthood? *Australian Psychologist*, 50, 157-167.

Wells, L. a. (2001). The Erik Erikson Reader. *The Journal of Clinical Psychiatry*.

Wyn, J. (2014). Conceptualizing Transitions to Adulthood. *New Directions for Adult And Continuing Education*, 2014(143), 5-16.

Zacarés, J., Serra, E., & Torres, F. (2015). Becoming an adult: A proposed typology of adult status based on a study of Spanish youths. *Scandinavian Journal Of Psychology*, 56(3), 273-282.

2015-Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. (2015). Hacettepe Üniversitesi, Nüfus
Etütleri Enstitüsü. Ankara: HÜNEE.

EKLER

EK 1

Gönüllü Katılım – Bilgilendirilmiş Onay Formu

Bu araştırma yüksek lisans tezi kapsamında Ulviye Mutlusoy Çelik tarafından, Doç. Dr. Eda Karacan danışmanlığında yürütülmektedir. Araştırmanın amacı yetişkinliğe geçiş kriterlerine ilişkin değerlendirmelerinin üretkenlik ve genel iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesidir.

Çalışmaya katılmak gönüllülük esasına dayanır. Dilediğiniz zaman yanıtlamayı bırakabilirsiniz. Çalışma kapsamında sizden ortalama 15-20 dakika sürecek şekilde bazı soruları yanıtlamanız beklenmektedir. Anketi yanıtlamanız araştırmaya katılım için onam verdiğiniz anlamına gelmektedir. Elde edilecek bilgiler sadece araştırma amacı ile kullanılacak, hiçbir şekilde kişisel bilgiler kullanılmayacaktır. Daha sonra oluşacak sorularınızı ulviyemutlusoy@yahoo.com adresine gönderebilirsiniz.

Bana anlatılanları ve yukarıda yazılanları anladım. Çalışmaya katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcı imzası:

Tarih:

EK 2

Demografik Bilgi Formu

Lütfen aşağıdaki ifadelerde size uygun olan işaretlemeleri yapınız.

1. Cinsiyet:	☐ Kadın ☐ Erkek
2. Yaşınız:	
3. Medeni durumunuz:	☐ Evli (Ne kadar süredir? _____) ☐ Ayrı - Boşanmış - Dul(Ne kadar süredir? _____) ☐ Bekar
4. Eğitim Durumunuz:	☐ İlk veya Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Yüksek lisans\ Doktora
5. Siz dahil kaç kardeşiniz?	
6. Siz kaçınıcı çocuksunuz?	
7. Ailenizin aylık gelirini uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.	☐ Çok düşük ☐ Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek ☐ Çok yüksek
8. Çocuğunuz var mı?	☐ Evet ☐ Hayır Evet ise kaç tane? ____
9. Annenizin eğitim düzeyi:	☐ İlk-orta ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Yüksek Lisans
10. Babanızın eğitim düzeyi:	☐ İlk-orta ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Yüksek Lisans
11. Kendinizi Türkiye şartlarında hangi sosyoekonomik statüde görüyorsunuz?	☐ Düşük sosyoekonomik statüde ☐ Orta sosyoekonomik statüde ☐ Ortanın üstü ☐ Yüksek sosyoekonomik statüde
12. Hayatınızın büyük bir kısmını nerede geçirdiniz?	☐ Köy ☐ Kasaba ☐ Şehir ☐ Büyükşehir

EK 3

Yetişkinlik Kriterleri Ölçeği

I. Lütfen aşağıdaki kriterlerden her birinin gerçekleştirilmesinin bireyin yetişkin sayılması için ne derece önemli olduğuyla ilgili görüşünüzü belirtecek şekilde her satırın karşısındaki sütunlardan bir tanesini işaretleyiniz.

	Çok önemli	Biraz önemli	Pek önemli değil	Hiç önemli değil
1. Finansal açıdan ebeveynlerinden bağımsız	1	2	3	4
2. Ebeveynlerinin evinde yaşamamak	1	2	3	4
3. Marketten küçük şeyler çalma ve mala zarar verme gibi küçük suçlar işlemekten kaçınmak	1	2	3	4
4. Yirmi bir yaşına ulaşmış olmak	1	2	3	4
5. Daha az ben merkezli olmak başkalarını daha fazla göz önünde bulundurmaya başlamak	1	2	3	4
6. Cinsel olarak aktifse ve çocuk sahibi olmaya çalışmıyorsa doğum kontrol yöntemlerini	1	2	3	4
7. Yasadışı uyuşturucu maddelerden uzak durmak	1	2	3	4
8. Alkollü araç kullanmaktan kaçınmak	1	2	3	4
9. Güvenli ve hız sınırına uygun araç kullanmak	1	2	3	4
10. Erkekse, bir evi idare edebilecek durumda	1	2	3	4
11. Ebeveynleriyle eşit bir yetişkin olarak ilişki	1	2	3	4
12. Kadınsa, bir aileyi fiziksel olarak güvende tutabilecek duruma gelmek	1	2	3	4
13. Küfür ve kaba konuşmalardan kaçınmak	1	2	3	4
14. Cinsel ilişkiye girmiş olmak	1	2	3	4
15. On sekiz yaşına ulaşmış olmak	1	2	3	4
16. Kadınsa, bir aileyi finansal olarak	1	2	3	4
17. Bir ev satın almış olmak	1	2	3	4
18. Erkekse, bir aileyi fiziksel olarak güvende tutabilecek hale gelmek	1	2	3	4
19. Kadınsa çocuk bakabilecek duruma gelmek	1	2	3	4
20. Başkalarına yaşam boyu sürecek sözler vermek	1	2	3	4
21. Uzun vadeli kariyerine karar vermiş olmak	1	2	3	4
22. Davranışlarının sonuçları için sorumluluk	1	2	3	4
23. Erkekse çocuklara bakabilecek duruma gelmek	1	2	3	4
24. Eğitimini tamamlamış olmak	1	2	3	4
25. Birden fazla cinsel partneri olmamak	1	2	3	4
26. Tam zamanlı bir işte çalışmak	1	2	3	4
27. Boyu son haline uzamış olmak	1	2	3	4
28. Evli olmak	1	2	3	4
29. Duygusal olarak ebeveynlerine aşırı bağlı	1	2	3	4
30. Uzun süreli bir aşk ilişkisine başlamak	1	2	3	4
31. Kadınsa, biyolojik olarak çocuk sahibi	1	2	3	4
32. Sarhoş olmaktan kaçınmak	1	2	3	4
33. Erkekse, bir aileyi finansal olarak	1	2	3	4

	Çok önemli	Biraz önemli	Pek önemli değil	Hiç önemli değil
34. Ehliyet almış ve otomobil kullanabiliyor olmak	1	2	3	4
35. Kişisel inanç ve değerlerine ebeveynlerinden ve diğer etkilerden bağımsız olarak karar vermek	1	2	3	4
36. Erkekse, biyolojik olarak çocuk yapabilecek	1	2	3	4
37. Kadınsa, bir evi idare edebilecek durumda	1	2	3	4
38. Duygularını her daim kontrol edebilmeyi	1	2	3	4
39. En az bir çocuk sahibi olmak	1	2	3	4

II. Yetişkinliğe eriştiğinizi düşünüyor musunuz?

a) Evet

b) Hayır

c) Bazı açılardan evet, bazı açılardan hayır

EK 4

Pozitif Negatif Duygulanım Ölçeği

Aşağıda bir takım duygu ifadeleri bulunmaktadır. Lütfen her bir duyguyu, genelde yaşama sıklığınızı, yan taraftaki dereceleme ölçeğinde belirleyiniz.

	Asla	Çok Nadiren	Nadiren	Bazen	Sıkça	Çoğunlukla	Daima
1. İlgili	1	2	3	4	5	6	7
2. Sıkıntılı	1	2	3	4	5	6	7
3. Heyecanlı	1	2	3	4	5	6	7
4. Mutsuz	1	2	3	4	5	6	7
5. Güçlü	1	2	3	4	5	6	7
6. Suçlu	1	2	3	4	5	6	7
7. Ürkmüş	1	2	3	4	5	6	7
8. Düşmanca	1	2	3	4	5	6	7
9. Hevesli	1	2	3	4	5	6	7
10. Gururlu	1	2	3	4	5	6	7
11. Asabi	1	2	3	4	5	6	7
12. Uyanık	1	2	3	4	5	6	7
13. Utanmış	1	2	3	4	5	6	7
14. İlhamlı	1	2	3	4	5	6	7
15. Sinirli	1	2	3	4	5	6	7
16. Kararlı	1	2	3	4	5	6	7
17. Dikkatli	1	2	3	4	5	6	7
18. Tedirgin	1	2	3	4	5	6	7
19. Aktif	1	2	3	4	5	6	7
20. Korkmuş	1	2	3	4	5	6	7

EK 5

Yaşam Doyumu Ölçeği

Aşağıdaki ifadelere katılıp katılmadığınızı görüşünüzü yansıtan rakamı işaretleyiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Sizin durumunuzu yansıttığını düşündüğünüz rakam bizim için en doğru yanıttır. Lütfen, açık ve dürüst şekilde yanıtlayınız.

1 Kesinlikle Katılmıyorum	2 Katılmıyorum	3 Biraz katılmıyorum	4 Ne katılıyorum ne katılmıyorum	5 Çok az katılıyorum	6 Katılıyorum	7 Kesinlikle katılıyorum
---------------------------------	-------------------	----------------------------	--	----------------------------	------------------	--------------------------------

1. Pek çok açıdan ideallerime yakın bir yaşamım var	1	2	3	4	5	6	7
2. Yaşam koşullarım mükemmeldir	1	2	3	4	5	6	7
3. Yaşamım beni tatmin ediyor	1	2	3	4	5	6	7
4. Şimdiye kadar, yaşamda istediğim önemli şeyleri elde ettim	1	2	3	4	5	6	7
5. Hayatımı bir daha yaşama şansım olsaydı, hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmedim	1	2	3	4	5	6	7

EK 6

Loyola Üretkenlik Ölçeği

Aşağıdaki sorular ifadeler şeklinde verilmiştir. Lütfen aşağıdaki ifadelerin size hangi sıklıkla uygun olduğunu ilgili seçeneği işaretleyerek belirtiniz.

	Bu ifade size hiç uygun değildir	Bu ifade sizin için nadiren uygundur	Bu ifade sizin için sıkça uygundur	Bu ifade sizin için çok uygundur
1. Deneyimlerimden edindiğim bilgileri bir sonraki kuşağa aktarmaya çalışırım	1	2	3	4
2. Diğer insanların bana ihtiyacı olduğunu düşünmüyorum	1	2	3	4
3. Sanırım bir öğretmen olarak çalışmaktan hoşlanırdım	1	2	3	4
4. Birçok insanın hayatında sanki farklılık yaratmış gibi hissediyorum	1	2	3	4
5. Yardım dernekleri için gönüllü çalışmam	1	2	3	4
6. Diğer insanlara etkisi olan şeyler yaptım-yarattım	1	2	3	4
7. Yaptığım birçok şeyde yaratıcı olmaya çalışırım	1	2	3	4
8. Ben öldükten sonra da uzun bir süre hatırlanacağımı düşünüyorum	1	2	3	4
9. Toplumun, tüm evsiz insanlara yiyecek ve barınak sağlamak zorunda olamayacağı kanısındayım	1	2	3	4
10. İnsanlar topluma önemli katkılarının olduğunu söylerler	1	2	3	4
11. Eğer kendi çocuğum olmasaydı, evlat edinmeyi isterdim	1	2	3	4
12. Sahip olduğum önemli becerilerimi başkalarına öğretmeye çalışırım	1	2	3	4
13. Ben öldükten sonra adımları sürdüreceğim hiçbir şey yapmadığımı hissediyorum	1	2	3	4
14. Genellikle davranışlarımın başkaları üstünde olumlu etkisi yoktur	1	2	3	4
15. Başkalarına yarar sağlayacak hiçbir şey yapmamış gibi hissediyorum	1	2	3	4
16. Hayatım boyunca birçok farklı türden insanlarla, gruplarla birlikte olup, farklı aktivitelere katıldım	1	2	3	4
17. Başkaları çok üretken bir insan olduğumu söylerler	1	2	3	4
18. Yaşadığım mahallenin gelişmesi için sorumluluğum vardır	1	2	3	4
19. İnsanlar öğüt/nasihah almak için bana gelirler	1	2	3	4
20. Ben öldükten sonra da katkılarımın var olacağına inanıyorum	1	2	3	4

EK 7

Sosyal Üretkenlik Ölçeği

Aşağıda birtakım ifadeler verilmiştir. Lütfen aşağıdaki ifadelerden size en uygun olan seçeneğini işaretleyiniz.

1 Kesinlikle Katılmıyorum	2 Katılmıyorum	3 Emin Değilim	4 Katılıyorum	5 Kesinlikle Katılıyorum	
1. Gelecek nesillere daha iyi bir dünya sağlamak için faaliyetlerde bulunurum	1	2	3	4	5
2. İçinde yaşadığım yeri geliştirmeye yönelik kişisel sorumluluğum vardır.	1	2	3	4	5
3. Gelecek nesillerin ilerlemesini sağlamak için günlük hayatımdaki bazı konforlarımdan/ rahatlıklarımdan vazgeçerim	1	2	3	4	5
4. Gelecek nesillerin refahını sağlamaktan sorumlu olduğumu düşünürüm	1	2	3	4	5
5. Ben öldükten sonra bile yaşamaya / var olmaya devam edecek şeyleri yapmaya kendimi adarım	1	2	3	4	5
6. İnsanlara kendilerini geliştirmeleri için yardımcı olurum	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Psikolog Ulviye MUTLUSOY ÇELİK

Cep tel: 0542 580 39 94

e-posta: ulviyemutlusoy@gmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Tarihi: 02 Mayıs 1982

Doğum Yeri: Tokat

EĞİTİM BİLGİLERİ

Ufuk Üniversitesi
Psikoloji Anabilim Dalı
Yüksek Lisans
Ankara

2015-

Hacettepe Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Psikoloji Bölümü
Lisans
Ankara

2000-2004

Süleyman Demirel Anadolu Lisesi
Ankara

1993-2000

DİL VE BİLGİSAYAR BECERİLERİ

Yabancı Dil: İngilizce (İleri Düzey)
Fransızca (Orta Düzey)
Almanca (Orta Düzey)

Bilgisayar Bilgileri: Microsoft Office Uygulamaları, SPSS

İŞ DENEYİMİ

Psikolog; Özel Ortadoğu 19 Mayıs Hastanesi, Eylül 2013 – Mayıs 2017

Psikolog; Özel Sevgi Özel Eğitim Okulu, Eskişehir, Eylül 2007- Eylül 2010

Montesori öğretmeni; Montessori Plus, Amerika – Seattle, Temmuz 2006- Haziran 2007

Psikolog; Özel Duyum İşitme Konuşma ve Ses Bozuklukları Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Ankara, Nisan 2004- Haziran 2006

SERTİFİKA ve EĞİTİMLER

2. Etkileşimli Aile Eğitimi Seminerleri Katılım Sertifikası, TDP, Ankara Ticaret Odası, 14-15 Şubat 2004

3. Etkileşimli Aile Eğitimi Seminerleri Katılım Sertifikası, TDP, Ankara Ticaret Odası, 9-10 Aralık 2004

Grup Terapileri Gözlem Grubu, Psk. Dr. Ülgen Okyayuz-Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü 01.02.2004- 01.06.2004

Montesori Öğretmeni Yetiştirme Programı Sertifikası, Seattle-Amerika, Haziran 2007

Rorschach Test Eğitimi, Ocak 2008 – Haziran 2009, Doç.Dr. Tevfika Tunaboşlu İkiz, Rorschach ve Projektif Testler Derneği

Çocuk Değerlendirme Testleri Eğitimi, Doç.Dr.Gülşen Erden, Türk Psikologlar Derneği Haziran 2009

T.A.T Eğitimi(Tematik Algı Testi); Ekim 2009-Nisan2010 ; Doç.Dr. Tevfika Tunaboşlu İkiz, Rorschach ve Projektif Testler Derneği